AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

150 DIN

8 600102 660014

VREME

17. JANUAR 2008. BROJ 889

PORTRET SAVREMENIKA

VUK HAMOVIĆ

SRBIJA, KOSOVO, EVROPA

OŠTRENJE I ZAOŠTRAVANJE

BEOGRAD ZAGREBU >> **REMEK-DELA HRVATSKE UMETNOSTI**

Telenor biznis paketi

prilagođeni Vašem biznisu

0 din.

razgovori u timu

business

Pored potpuno besplatnih razgovora unutar jednog poslovnog tima, tarifni paket **Besplatno za tim** Vašem biznisu, uz minimalna ulaganja, donosi povoljne cene minuta razgovora i ka drugim destinacijama i mogućnost kupovine mobilnih telefona iz naše ponude.

Telenor biznis paketi korisnicima nude veliki broj usluga koje omogućavaju kontrolu troškova ograničenjem odlaznih poziva, skraćeno biranje unutar tima, izbor identifikacije pozivaoca, formiranje Hunting grupe, konferencijsku vezu, dodavanje fiksnih linija u zatvorenu grupu...

Takođe, korišćenjem interneta možete na efikasan i komforan način da kontrolišete i analizirate korišćenje službenih mobilnih telefona, kao i da imate centralizovan pristup nizu dodatnih usluga.

Call centar: 062/9863 i 063/9863 • business.solutions@telenor.co.yu • www.telenor.co.yu

Misli lepše. Vidi dalje.

telenor

VREME
17. JANUAR 2008.
BROJ 889

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Branko Popović

POMOĆNIK DIREKTORA
Vojislav Milošević

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Slobodanka Ast, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Jelena Grujić, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Branka Kaljević, Marko Kecman, Slobodan Kostić, Sonja Kovacs, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Seška Stanojlović (svet@vreme.com), Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (tehnički urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Marija Drljević, Stanica Milošević;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor), Stevan Ristić

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 ZOOM: Svi na izbore

06 MEĐUVREME

12 PREGOVORI I POLITIKA: Dužina velikih koraka

18 LJUDI I IZBORI

20 NOVE STVARI U 2008. GODINI: Uslov za belu listu

22 IZ LIČNOG UGLA: Mikrokrediti u zemljama u tranziciji

24 PORTRET SAVREMENIKA: Vuk Hamović

28 NOVA-STARA VLADA U ZAGREBU: Poen za hrvatske Srbe

31 NUSPOJAVE: Neki to vole vruće

32 BIZNIS

40 LJUDI I VREME

43 LISICA I ŽDRAL: Odinokaia mogila

KULTURA

44 BEOGRAD ZAGREBU: Remek-dela hrvatske umetnosti

46 INTERVJU: Ljubica Miljković, kustos Narodnog muzeja

49 KNJIGE: "Ruski prozor" Dragana Velikića

50 STUDIJA: Vladarice u Islamu

52 REČ O DELU

53 TV MANIJAK: Šibice, petardice i bombice

SVET

54 AMERIČKA PREDIZBORNA GROZNICA: Podmazivanje mašinerije

56 MAFIJA I ĐUBRE: Kriza, policija i zeleni

58 NARODI BEZ DRŽAVE: Krimski Tatari – Egzodus i povratak

63 MERIDIJANI

MOZAIK

64 ISTRAŽIVANJE: Tržište umetnina u Srbiji

70 EDMUND HILARI: Čovek koji je osvojio vrh

72 NAJJEFTINIJI AUTOMOBIL NA SVETU: Volan, četiri sedišta i četiri mala točka

74 POŠTA

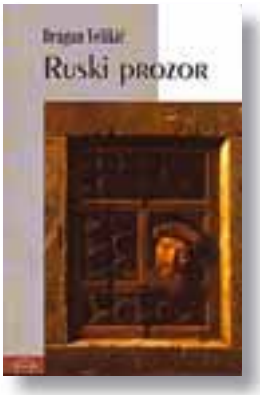
76 STRIP: Moja najveća radost

78 VREME UŽIVANJA: San

Lansiranje Slobodana Uzelca u potpredsedničku stolicu Sanaderove vlade postavljanje je pravog čoveka na pravo mesto, onoga ko ima vlastito iskustvo s izvršnom vlašću i ko će uspeti da parira onima koji misle da je Srbima u Hrvatskoj veliki ustupak i to što im jednom godišnje na noge dođu političari koji će reći "Hristos se rodi"

PIŠE: TATJANA TAGIROV

Možda je najveća vrlina Velikićevog pisanja, koja je uvrhunila baš u ovom romanu, njegovo izvanredno prefinjeno osećanje za "životni" detalj koji prikazuje i priziva sa gotovo šamanskom moći materijalizacije, bilo da je u pitanju predmet (poput limene Julius Meinl kutije za kafu), kuća, terasa ili gradska ulica, trg gledan sa prozora, ljubavni par koji promiče niz kej... Uopšte, Velikić je izvanredni pesnik Grada

PIŠE: TEOFIL PANČIĆ

"U Beogradu nije nikakav problem prodati sliku koja košta preko 100.000 evra." Astronomske cene, koje se izražavaju u desetinama i stotinama hiljada evra, postižu radovi starih majstora. Dela Save Šumanovića koštaju između 200.000 i 250.000 evra, Paje Jovanovića oko 600.000, a Lubardine "bitke" 80.000–100.000 evra

PIŠU: SNEŽANA JOVOVIĆ, JELENA KARAKAŠ, JASMINA MIJIĆ
KOORDINATOR ISTRAŽIVANJA: JASMINA LAZIĆ

NA NASLOVNOJ STRANI: Božidar Đelić
FOTOGRAFIJA: AFP

piše: dragoljub žarković

SVI NA IZBORE: KAKO SE ALIPROROKOVIĆI BACE TADIĆA TIGROVIMA ZA DORUČAK I K

U PRVOM IZBORNOM KRUGU GLEDAMO TRKU U KOJOJ SE GLAVNI AKTERI NEKAKO ŠTEDE, U NAJJAČIM SASTAVIMA NA TEREN, NE PROSIPAJU ŽUČ I NE VADE OČI JEDNI DRUGIMA, AKO

Uradi sam: Ciljevi radikalske kampanje

SVI SU DEMANTOVALI: i Amerikanci i radikali. Kampanja potonjih nije osmišljena i vođena iz vašingtonske kancelarije neke marketinške firme. Kako tvrdi Aleksandar Vučić, smišljena je po modelu "uradi sam", ali je, ipak, nekako, američka, barem po pragmatičnosti kojom se prvi put radikali prikazuju kao grupacija koja bi da poveća koalicioni potencijal. Ne prete nikom, baš mnogo, ne otvaraju neke afere, barem eksplicitno, skinuli su onaj bedž s Šešeljevim likom, makar privremeno, ne prete komšijama ratom, onako javno, i za Ruse su i za Evropu, baš kao i Boris Tadić, smeškaju se s bilborda i drugih reklama, naokolo, makar "osmehom iguane posle hranjenja" (Vladimir Pištalo u tekstu "Novogodišnji osmeh", "Vreme", br. 888)

Za prvi krug izbora sasvim dovoljno. S druge strane, jedino radikali gaje potajnu nadu da bi njihov kandidat za predsednika Srbije, Tomislav Nikolić, mogao da pobedi još u prvom krugu predsedničkih izbora, ukoliko umrtve biračko telo do one tačke izlaznosti koja je negde oko 2,5 miliona birača, pa bi Nikolić mogao možda da dosegne 50 odsto plus jedan glas onih koji će izaći na izbore.

Malo je verovatno da će, uz sav požrtvovan doprinos radikala, hibernacija potencijalnih glasača da bude tolika, pa će finalni krug izbora biti veseliji, dramatičniji i politički prljaviji, a sigurno neizvesniji nego na izborima 2004. kada je Tadić pobedio Nikolića.

Na tim izborima, takozvani srednji ešelon kandidata, Bogoljub Karić i Dragan Maršićanin, u zbiru je osvojio oko milion glasova. Osvojili su više nego što su u prvom krugu pojedinačno osvojili Nikolić i Tadić. Posle su se ti glasovi rasuli u Tadićevu pretežnu korist. A sada... sredinu čine Velimir Ilić i Čedomir Jovanović, a oni će u zbiru jedva da nadmaše Karića, ako ga nadmaše. Milutin Mrkonjić će da ponovi približan rezultat Ivice Dačića, što znači da je gotovo polovina od onih Karićevih i Maršićaninovih glasova već raspoređena, na Tadića ili Nikolića ili na apstinenciju.

Važna stvar: Kome je Putin čestitao rođendan

ZATO ĆE SADA NIKOLIĆEVI PROTIVNICI igrati na povećanje izlaznosti. Reklo bi se da su Tadićeve šanse u finalnom krugu veće, ukoliko Nikolić u prvoj izbornoj rundi ne napravi veliku prednost koja bi demotivisala Tadićeve tihe pristalice, a to opet zavisi od izlaznosti. Čini mi se da su kampanje koje vode ka smanjivanju apstinencije počele tromo, sa zakašnjenjem i da su slabo vidljive.

Kao da je Tadić ostao usamljen u borbi s radikalima, možda čak uljuljkan u uverenju da mu je najveća prednost okolnost da ovaj put trči trku kao predsednik, dakle s jedne

JEDVA UZDRŽAVAJU DA O SE NIJE UZDRŽAO

TAKTIZIRAJU, ČUVAJU DAH I SNAGU, NE ISTRČAVAJU IZUZMEMO VLADIMIRA BEBU POPOVIĆA

važne državne funkcije, kao državnik kome Putin čestita pedeseti rođendan.

Koštunica i njegovi jedva se suzdržavaju da napadnu Tadića, samo partijska disciplina sprečava aliprorokoviće da glavnog koalicionog partnera otvoreno bace tigrovima za doručak, dok se Vladimir Beba Popović od toga nije ustručavao, već je Tadića optužio kao kradljivca Đinđićevog kovčega s blagom. Na konvenciji LDP-a, Vladimir teatralno odlučan i odlučno fiksiran, radikalizovao je politiku liberala verovatno i preko očekivanja Čedomira Jovanovića koji od takve retorike ima samo štetu, pa će, čini mi se, teško ostvariti proklamovani cilj – ponavljanje rezultata s parlamentarnih izbora.

U takvim okolnostima Nenad Čanak je za Tadića odličan saveznik, a račun za tu saradnju stići će u maju, u vreme lokalnih i pokrajinskih izbora, ako taj račun bude imao kome da se uspostavi – s čim računa i Rasim Ljajić.

Dva bloka:
Smanjiće se rasipanje glasova

Ovi predsednički izbori pokazuju da u Srbiji dolazi do ukrupnjavanja scene, da stranke, programi i orijentacije bivaju fokusirani ka dva jača centra moći i verovatno je ovo poslednje ozbiljno, ili, iole ozbiljno batrganje onog što sam u ovom tekstu nazvao "srednjim ešelonom", što ne znači da oni sada nisu u poziciji da presude u Tadićevu ili Nikolićevu korist.

Već s narednim parlamentarnim izborima pokazaće se koliko je tačna ova tvrdnja, a ovi predsednički izbori dođu tu kao neka pokazna vežba za biranje između dva krupna bloka. Broj rasutih glasova između onih kandidata koji nemaju šanse da budu predsednici biće za skoro 50 odsto manji nego na predsedničkim izborima 2004. godine, samo što niko nema pouzdanu računicu koja bi nam belodano pokazala kako će se ti glasovi rasuti: koliko će procenata otići Tadiću, koliko Nikoliću ili ka povlačenju iz biračkog procesa.

Za konačnu procenu rezultata izbora još je rano. Ovaj put, kao i uvek, to neće zavisiti samo od domaćih igrača. Otuda valjda u ovom prvom krugu i gledamo trku u kojoj se glavni akteri nekako štede, taktiziraju, čuvaju dah i snagu, ne istrčavaju u najjačim sastavima na teren, ne prosipaju žuč i ne vade oči jedni drugima, ako izuzemo pomenutog Vladimira Popovića. ×

novi broj Vremena
možete naći
na kioscima
u četvrtak ili petak
(zavisno od efikasnosti
vašeg distributera).

ili, ako ste naš
pretplatnik,
ili pretplatnica

WWW
VREME
.COM

na ekranu
svog kompjutera
već u sredu uveče.

o uštedi na ceni
da i ne govorimo.

5000 ZA SKIDANJE

Mladić koji je tokom dočeka Nove godine po julijanskom kalendaru, na centralnom gradskom trgu u Nišu skinuo odeću kažnjen je kod sudije za prekršaje sa pet hiljada dinara. U nedelju 13. januara na centralnom gradskom trgu lokalna vlast u Nišu organizovala je doček. Prema procenama bilo je okupljeno oko 10.000 ljudi, a nastupala je folk pevačica Seka Aleksić. U niškoj policiji tvrde da kazna mladiću koji se nag veselio na koncertu Seke Aleksić nije dovoljna i da će se policija žaliti na odluku sudije za prekršaje.

PREIMENOVANJE

Kancelarija za evropske integracije Vlade Srbije saopštila je da je preuzela aktivnosti, prava, obaveze i sve zaposlene Kancelarije za pridruživanje EU-a, čime je ostvaren puni kontinuitet ova dva vladina tela. Kancelarija je podsetila da je osnovana Uredbom Vlade Srbije od 28. decembra 2007. Direktor Kancelarije za evropske integracije je Tanja Miščević, a zamenik direktora Srđan Majstorović. Svi kontakti Kancelarije ostaju nepromenjeni.

"BESEDA U ZORANOVU ČAST"

Nataša Uskoković, učenica pančevačke gimnazije "Uroš Predić", pobednik je takmičenja "Besede u Zoranovu čast". To takmičenje je održano u Pančevu, u organizaciji Demokratske stranke, Fonda "Zoran Đinđić" i Unije srednjoškolskih učeničkih parlamenata.

Tema je bila "Moja vizija Srbije", a u Pančevu je svoje oratorske sposobnosti prikazalo deset takmičara.

Drugo mesto osvojio je Filip Đukić, a treći je bio Stefan Josimov. Pobednica će 12. marta predstavljati Pančevo na finalnom takmičenju najboljih mladih besednika koje će biti održano u Narodnom pozorištu u Beogradu.

SRPSKA NOVA GODINA

Izaberi Srbijo

Sudeći po dočeku srpske Nove godine, po svi srpski platoi i trgovi i slobodne površine, Srbija je definitivno i sa tačkom postala julijanska, 'oće reći pravoslavna. I doček po svi ti srpski trgovi, platoi i slobodne površine bio do kraja pravoslavan, sve bilo za džaba, i Umetnici, i muzika, i vruća rakija, i vatromet. Kao što je red, najpravoslavnije i najdžabalije, bilo u gradovi i opštine gde banku i vlast drži Nova Srbija, jerbo je, Izaberi Srbiju predsednik Velimir Ilić sve obezbedio, mada, u Svemu i u Tome, kad su se u prazničnе dane namestili predsednički izbori, nije zaostajala ni ostala kohabitaciona Srbija.

Dakle, u Beogradu, na Svetosavskom platou, bio vatromet, u Šabac pev'o Bajaga, u Kikindu Marinko Rokvić, u Leskovac sve zabavlj'o Željko Joksimović – u ponoć sve pozdravio demokratski predsednik opštine, i još sve pozdravio, najavljen kao prijatelj Leskovca, Boris Tadić, sa reči, Srećna Nova godina, ne dajte se – u Vranje na koncertu Marije Šerifović specijalni gost bio kandidat Toma Nikolić... A kako je tek bilo tamo gde je bilo najdžabalije, tamo bilo najbolje i najsrpskije, jes' da se rimuje, ne ide da se kaže i najblesavije. U Niš pevala Seka Aleksić, rečeno da koncert poklonila Umetnica i prijatelji Niša, u Valjevo bio Bora koji ne muzicira samo u Koštunice Belanovici Čorba, tu jasno rečeno da je to poklon Izaberi Srbiju kandidata, a u Čačak bio Aca Lukas plus trubači Bobana Markovića. U Čačak bilo džabalije od najdžabalije, bilo najavljeno da će, ko jedared pre neku godinicu, da peva Prijateljica Ceca, ali ova, ko'e iz tehničkih razloga, otkazala, i mnogo razočarala i neprijatno iznenadila Izaberi Srbiju predsednika. Ali ovaj ipak bio sa svoji, u ponoć izljubio Lukas Acu, rek'o Šta ima i Kako samo on Ume, pa siš'o sa bine i preko taraba ograde sve pobednički i pravoslavno doljubio.

Izaberi Srbiju predsednik prazničnu uvretiru im'o u subotu 12 januara, u to Valjevo gde Njegovi, sa drugi Njini', drže vlast. Promocija bila u Dom kulture, rano, nešto iza podne, dok taj narod nije poleg'o. Prvo njegov poslanik Milorad održ'o govor da je ministar Velimir dva puta proglašen za najboljeg ministra, onda se javio lično Izaberi Srbiju predsednik i sve nazv'o kukavicama, jerbo ćute i trpe i slušaju šta govore taj Boris Tadić, koji je bruka za Srbiju, i Taj Toma što je namestio kez i promenio zube, i Onaj narkoman koji je uzeo sve sponzore i najbolje agencije, i da je krajnje vreme da se sazna kol'ko je narkomana u Srbiji. Još rek'o, Ne damo Kosovo, Kosovo je Srbija, treba raditi, treba graditi, ja sam tu da završimo ovaj pos'o u Srbiji.

Sutradan u to Valjevo bio doček koji, kako rečeno u njegovu partiju, poklonio Velimir Ilić. Na gradski trg bina, sa sve reflektori, te konstrukcije, na stubovima bine plakati, na koji sa kravatu Izaberi Srbiju predsednik, još te dve ranije sa kuvanu rakiju, i još pljeskavice na roštilju, 80 kila mesa, 800 lepinja, i još cisterna piva, sve za džabe, može i zadžabe. Prvo bila u partiji odobrena i perspektivna predgrupa, onda bila odobrena i za džabe Riblja Čorba. Bilo muzike, nacionalni umetnik Bora isprič'o jedan mnogo poučan vic o Srbin, Englez i Francuz, otpevo, na tu temu, Srbin je lud, Srbin je proklet, rek'o, Deset, devet, Srećna srpska Nova godina, pozv'o Velimirovog predsednika opštine Jovu da i on nešto kaže, rek'o, Hvala Jovo, i onda, odrecitov'o, i onda otpev'o taj veliki hit, takorekuć' himnu sa velikim naravoučenijem, Danas krešu sponzori, danas krešu soroši i ostali ološi... Sve to bilo ushićeno, sve bilo nemoš' biti džabalije, ko da je Izaberi Srbiju predsednik već pobedio.

D. TODOROVIĆ

BORBA PROTIV DISKRIMINACIJE

Predizborni upitnik

Zakon protiv diskriminacije kojim se predviđa zaštita prava i sloboda svih manjinskih populacija u Srbiji (nacionalne manjine, gej populacija, osobe s invaliditetom, itd.) Skupština do sada nije usvojila, ali ni u aktuelnim predsedničkim kampanjama mesta za ovaj problem takoreći nije bilo. Zbog toga je nevladina organizacija Gej strejt alijansa, inače članica Koalicije protiv diskriminacije, zastupajući interese LGBT zajednice (lezbejke, gejevi, biseksualci, transseksualci) poslala upitnik svim kandidatima za predsednika Srbije. Od devet predsedničkih kandidata na upitnik je odgovorilo njih četvoro: Milanka Karić (Pokret Snaga Srbije), Čedomir Jovanović (Liberalno-demokratska partija), Ištvan Pastor (Savez vojvođanskih Mađara) i Jugoslav Dobričanin (Reformistička stranka). U predizbornim štabovima ostalih stranaka, osim u Srpskoj radikalnoj stranci i u Novoj Srbiji, takođe su obećali odgovore.

Milanka Karić LGBT populaciju ne izdvaja kao posebnu grupu, već bi njihove probleme rešavala u okviru drugih socijalnih grupa. Ona je istakla da su ove osobe činile i deo BK sistema i bile na odgovornim mestima, a problema u vezi s tim nikad nije bilo. Takođe, M. Karić je izbegla da konkretno odgovori da li je za legalizaciju istopolnih partnerstava.

Čedomir Jovanović težak položaj LGBT osoba objašnjava nasleđem politike prošlosti i odsustvom reakcije državnih organa i sudstva na slučajeve nasilja i diskriminacije. Podržava Predlog zakona za zabranu diskriminacije i insistira na uvođenju institucije "zločina iz mržnje" u krivično zakonodavstvo, čime bi se oštrije kažnjavala krivična dela sa ovim motivom. Jovanović se zalaže i za potpuno izjednačavanje istopolnih partnerstava sa bračnom ili vanbračnom zajednicom.

Ištvan Pastor bi kao predsednik poštovao Ustavom i zakonima zagarantovana ljudska prava, ali kategorično odbija da podrži istopolna partnerstva.

Jugoslav Dobričanin kaže da je LBGT populacija nevidljiva u javnosti i prepuštena pojedincima i nevladinom sektoru koji zloupotrebljavaju njen položaj. Nema ništa protiv istopolnih partnerstava sve dok je to u okviru vanbračne zajednice.

Na kraju, broj LBGT osoba u Srbiji teško je proceniti, delom i zbog toga što je ovde drugačiju seksualnu opredeljenost preporučljivo kriti od javnosti. U zemljama zapadne Evrope ove osobe u proseku čine šest do deset odsto populacije, što bi grubo prevedeno na naše biračko telo značilo između 400.000 i 670.000 glasača.

I. MILANOVIĆ

NERMA JELAČIĆ, novinarka iz Bosne i Hercegovine, novi je portparol Haškog tribunala i zvanično je počela da obavlja tu dužnost, saopšteno je u utorak u Tribunalu.

Nerma Jelačić rođena je 1978. godine u Višegradu. Rodni grad napušta 1992. godine, da bi se sa porodicom, kao izbeglica, našla u Velikoj Britaniji. Tamo je započela novinarsku karijeru, nakon sticanja diplome iz novinarstva na London College of Printing. Radila je za različite medije kao što su "Obzerver", "Gardijan", "Dejli telegraf" i "Fajnenšel tajms". Bila je saradnica američkog izdanja magazina "Mari Kler", informativnog programa mreže CBS i Kanala 4. Tokom šest godina provedenih u Britaniji pratila je spoljnu politiku i pokrivala Balkan i zemlje trećeg sveta.

U avgustu 2003. priključila se Institutu za ratno i mirnodopsko izveštavanje (IWPR) gde je bila na mestu direktora projekata za Bosnu i Hercegovinu. Jedna je od najzaslužnijih za održavanje prvih treninga iz oblasti tranzicione pravde i ratnih zločina koji su održani u BiH. Početkom 2005. prelazi na mesto direktora Balkanske istraživačke mreže (BIRN) za BiH, gde je ostala sve do prelaska u Haški tribunal.

Do sada se često pojavljivala u ulozi analitičara na mnogim lokalnim televizijama, kao i na BBC-ju i Radiju Slobodna Evropa, komentarišući tranzicione promene u Bosni i Hercegovini. Njene tekstove prenosili su i pojedini mediji iz Srbije.

J. GLIGORIJEVIĆ

PREMIJE KASNE

Zabrinuti kašnjenjem isplate premija za 2007. godinu, članovi UO-a Udruženja proizvođača duvana Srbije (UPDS), održali su 10. januara u Šapcu sastanak na kome je istaknuta potreba za donošenjem jasne, hitne i dugoročne strategije na nivou države, koja bi uredila odnose i rešila pitanje neizvesnosti za sve učesnike u ovoj poljoprivredno-industrijskoj grani. Prema izjavi portparola UPDS-a, do sada je isplaćeno nešto više od deset odsto ukupne sume, što ugrožava proizvodnju u 2008. godini, jer je ovaj novac namenjen prvenstveno za pokrivanje troškova proizvodnje iz prethodne godine. Udruženje je od resornog ministarstva zatražilo konkretnu informaciju kada će premije biti isplaćene, međutim, još nije dobilo odgovor.

STOMA CENTAR

U valjevskoj bolnici počeo je da radi Stoma centar, koji se bavi zdravstveno vaspitnim radom sa pacijentima kojima je hirurškom intervencijom odstranjen deo debelog creva ili mokraćna bešika. Njihovo stanje poznato je i pod nazivom stoma. Iz te zdravstvene ustanove saopšteno je da pacijenti u Stoma centru mogu dobiti savete o nezi i pravilnoj ishrani, ali i da nauče kako da žive sa stomom.

POMOĆ OD LUTRIJE

Ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu Milan Marković u Šapcu je uručio približno 6,4 miliona dinara iz fonda od igara na sreću, a sredstva će biti iskorišćena za razvojne projekte u Mačvi i Sremu. Novac su preuzeli gradonačelnici Šapca i Sremske Mitrovice i predsednici opština Mali Zvornik i Koceljeva. Koceljeva je dobila 2,45 miliona dinara za projekat adaptacije otvorenog bazena. Šabac je dobio 1,979 miliona za uvođenje elektronske uprave, a po milion dinara dobili su Sremska Mitrovica za opremanje gradske uprave i mesnih zajednica, a Mali Zvornik za javno osvetljenje dela magistralnog putnog pravca.

POPRAVLJEN PROSEK

MORS

Broj sati naleta pilota u Vazduhoplovstvu i protivvazduhoplovnoj odbrani (ViPVO) Vojske Srbije tokom 2007. godine znatno je uvećan, zahvaljujući pre svega obezbeđivanju veće količine mlaznog goriva za letačku obuku pilota, saopštilo je Ministarstvo odbrane. Piloti ViPVO-a su tokom 2007. godine ostvarili prosečan nalet od 21 sat po pilotu, što je znatno veći prosek u odnosu na prethodne godine. Prosečan nalet 2003. je bio 12 sati po pilotu, a 2005. godine šest sati, kada je u pitanje došlo i samo postojanje ovoga ogranka tadašnje Vojske SCG.

SPORT

Plasman

Muška odbojkaška reprezentacija Srbije obezbedila je učešće na Olimpijskim igrama ove godine u Pekingu pobedom na prvom kvalifikacionom turniru u Izmiru. Osvajanjem ovog turnira odbojkaška se reprezentacija priključila vaterpolistima i fudbalerima, u kolektivnim sportovima, i ostaje da sačekamo žensku reprezentaciju da obezbedi plasman na Igre u Pekingu.

Odbojkaši su u finalu turnira pobedili reprezentaciju

Španije, koja je prošle jeseni postala novi prvak Evrope, u dramatičnoj utakmici u pet setova. Kada se uzme u obzir da je Španija vodila dva prema nula u setovima, ova pobeda deluje kao još veća, pa nije čudo što po povratku u Srbiju štižu čestitke sa svih strana ekipi koju sa klupe predvodi Igor Kolaković. Ekipa je ispraćena iz Beograda u tišini i sa malo vremena za prave pripreme, ali je na turniru pokazala da nova generacija igrača koja je danas u reprezentaciji ima kvalitet i može da računa na visok plasman na najvećem takmičenju ove godine.

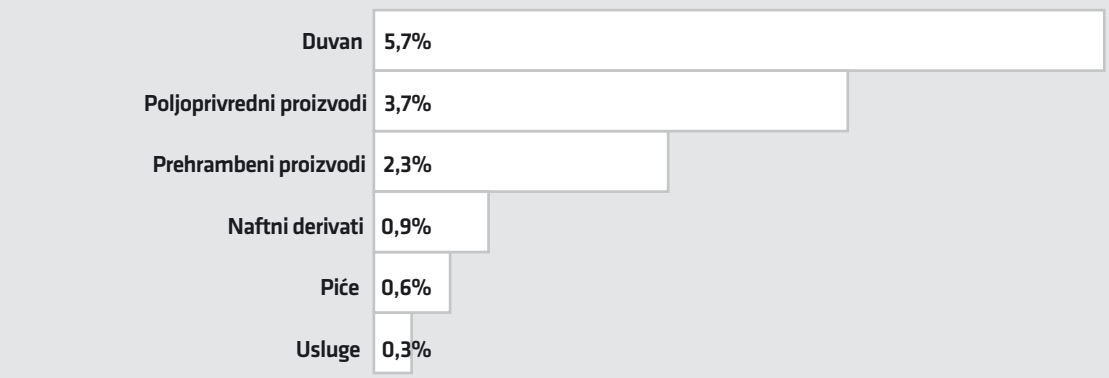
U timu su od "stare garde" Nikola Grbić, kome će Peking biti četvrta olimpijada, te Andrija Gerić i Ivan Miljković koji će treći put nastupiti na olimpijskom turniru. I pre odlaska u Tursku najiskusniji igrači i selektor govorili su da odlaze sa najvišim ambicijama i da su svesni da je potrebno da sve pobede ne bi li se kvalifikovali. U zgusnutom rasporedu zabeležene su četiri pobede i jedan poraz. Finalna utakmica je počela loše, ali kada je krenulo u trećem setu tim je pokazao veliki entuzijazam i kvalitet, pa je evropski prvak morao da ode sa turnira pognute glave. Uspeh iz Izmira doneo je reprezentaciji dodatnu motivaciju i samopouzdanje, pa nije ni čudo što je selektor po povratku u Beograd izjavio da će se u Pekingu ići na najviši plasman bez obzira na to što u Kinu odlazi prilično podmlađena selekcija.

Kvalifikacijom na OI u Pekingu nastavljen je kontinuitet dobrih plasmana odbojkaške selekcije od 1995. godine kada je osvojena bronzana medalja na Evropskom prvenstvu. Ova era povezana je sa igranjem Nikole Grbića kome će Peking verovatno biti poslednje takmičenje u karijeri u dresu reprezentacije sa kojom samo nije bio prvak sveta. S druge strane, kavalitet mladih igrača i solidni rezultati koje su protekle jeseni ostvarili klubovi u evropskim takmičenjima govore da je odbojka sasvim sigurno sport koji će i narednih godina donositi dobre vesti sa turnira i prvenstava širom sveta.

S. G.

RAST CENA U DECEMBRU 2007.

Cene na malo roba i usluga u Srbiji u decembru 2007. u proseku su za 1,3 odsto bile veće nego u novembru. Cene robe porasle su za 1,7 procenata, a usluga za 0,3. Troškovi života bili su za 1,5 odsto veći nego u novembru. Gledano po grupama proizvoda, rast cena izgleda ovako:

Izvor: Republički zavod za statistiku

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

navigator@vreme.com

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Osmo-bitna godina

U ovoj rubrici smo s početka godine obično davali prognoze o tome šta će se na srpskom internetu događati u narednih dvanaest meseci. Svaka godina je zanimljiva na svoj način, tako i ova 2008, a ako bi na nešto trebalo posebno obratiti pažnju, onda je to trgovina na internetu i portali za druženje.

Srbija je jedna od poslednjih evropskih zemalja u kojima elektronska trgovina praktično i ne postoji. Zapravo, tek je u 2007. bilo moguće na internetu naručiti i platiti robu ili uslugu u lokalu i u dinarima, što je ogromno zakašnjenje. O internet marketingu već godinama se priča kao o "sledećoj velikoj stvari", samo što sve uglavnom ostaje na priči. Ova godina bi, možda, nešto mogla da promeni, manje zbog inicijativa koje imaju lokalni preduzetnici (mada i među njima ima svetlih primera), a više zbog ambicija nekih regionalnih internet biznismena koji bi svoje poslovanje da prošire na Srbiju, vrlo interesantno i ne tako malo tržište. Naročito, ako dolazite iz, recimo, Slovenije, koja je (u internet smislu) veličine Beograda.

Dakle, može se očekivati nešto oštrija borba i za internet oglase, jer se oglašavanje na internetu polako pojavljuje kao obavezna stavka u budžetima reklamnih kampanja. Mnogo veći problem predstavlja nedostatak relevantnih sajtova na koje bi se takve reklame postavljale.

Tako dolazimo do sledeće bitne stvari, a to su sajtovi za druženje. Najozbiljniji projekat te vrste u Srbiji za sada je sajt koji sponzoriše Koka-kola (www.coca-cola.co.yu), mada u najavi ima nekoliko interesantnih projekata. Pravo pitanje za sve njih je mogu li zaista da konkurišu sajtovima poput Majspejsa ili Fejsbuka, na kojima se još uvek nalazi daleko više korisnika iz Srbije (gde god da žive). Dakle, pitanje za ovu godinu je da li će se pojaviti lokalni sajt "za socijalizaciju" koji će privući korisnike svih uzrasta i koji bi se koristio i u političkim kampanjama (da pomenemo nešto što je trenutno aktuelno).

Sajtovi za druženje, posebno Fejsbuk, u poslednje vreme tema su ozbiljnih rasprava. Sve više je onih koji dovode u pitanje njihov smisao, čak se smatra da oni služe da nam stvore utisak da od života dobijamo više nego što je to moguće i da nam omogućuju da se na više mesta nađemo u isto vreme. Makar to bila virtuelna mesta. Zašto bih se sa svojim prijateljima družio na internetu, ako mogu da se družim uživo, vajka se komentator "Gardijana", ludistički zaključujući da će umesto da prati šta mu ko od drugara radi na Fejsbuku, ubuduće to vreme koristiti za čitanje knjiga.

Naveliko se govori i o kapitalu koji stoji iza ovih sajtova, ali i o vrlo diskutabilnom načinu čuvanja privatnih podataka korisnika i igranju na ivici zloupotrebe kada je reč o oglašavanju. Rečju, svi su se uslovi stekli da takvi sajtovi eksplodiraju i u Srbiji.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824; www.cpu.co.yu

METEOROLOŠKA PROGNOZA 17/01/08 – 23/01/08

15/01/08
http://www.meteos.co.yu

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	4 10	4 9	3 9	3 8	2 9	2 8	2 9
VOJVODINA	3 9	3 8	2 9	1 8	1 8	1 8	1 7
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	2 10	2 10	2 10	0 8	-1 8	-1 8	-2 7

NASTAVLJENO SUĐENJE VEHABIJAMA

Pred Specijalnim sudom ove nedelje nastavljeno je suđenje vehabijama optuženim za pripremu terorističkih akcija, koji su negirali krivicu.

Prvooptuženi Senad Ramović rekao je da su oružje nabavili i sklonili na planini Ninaji kako bi mogli da se brane od ljudi novopazarskog muftije Muamera Zukorlića koji su, kaže, jednom pucali na njih. Optuženi je naveo i da su ljudi iz obezbeđenja Sandžačke demokratske partije i okruženja muftije zabranjivali svima koji imaju bradu da uđu u džamije, prenosi B92.

Optuženi u ovom postupku insistiraju na tome da nisu "vehabije" već "ehli suniti", odnosno pravoverni.

Neki od njih su od sudskog veća tražili da tokom postupka nose bele kape iz verskih razloga, kao i da se suđenje prekida u podne i u 14.30 kako bi mogli da se mole, što im je omogućeno.

Suđenje će biti nastavljeno iznošenjem odbrane ostalih optuženih.

BEOGRAD

Ponovo radi pista

Na Vojnom aerodromu Batajnica od 3. januara ponovo je u upotrebi poletno–sletna staza broj 1, koja je onesposobljena tokom bombardovanja 1999. godine. Građevinski radovi na sanaciji kratera i drugih oštećenja počeli su u martu 2003. godine, a radovi na pisti završeni su u decembru 2006. posle čega su usledile završne pripreme. Predlogom plana investicione izgradnje u 2008. godini, planirana je i izgradnja stacionarnog noćnog starta za pistu, čime bi se stvorili uslovi za njenu operativnu upotrebu noću i u složenim meteo uslovima.

Ministarstvo odbrane zatražilo je 670 miliona dinara iz NIP-a (odobrena je polovina, prenosi B92) za osposobljavanje Aerodroma Batajnica za korišćenje u civilne svrhe, kako bi se u početku koristila za kargo, a kasnije i za putnički saobraćaj.

Ministar odbrane Dragan Šutanovac kaže da će ostatak neophodnog novca pokušati da pronađu iz sopstvenih izvora, a prve civilne letovove očekuje "sledeće godine u ovo vreme".

Kako je u neposrednoj blizini autoputa Beograd–Novi Sad, železničke pruge i Dunava, ministar odbrane veruje da je Batajnica idealna za teretni avio-saobraćaj. "Danas veliki broj kompanija izvozi sa aerodoma u Nišu, jer je 'Nikola Tesla' dosta skup. Njima je jeftnije da izvoze iz Niša, a robu dovoze iz Beograda. Otvaranjem ovog aerodroma otvorila bi se mogućnost da se direktno izvozi iz Beograda. S druge strane, vojska bi imala prihode, koji nisu mali. Uz kvalitetan menadžment, mislim da bismo mi konkurisali aerodromu 'Nikola Tesla' sa ozbiljnim kapacitetima", smatra Šutanovac. I. S.

SRBIJA

Glad

SXC

Gotovo 700.000 građana Srbije živi na ivici bede, kažu službeni podaci. Po istraživanjima UNICEF-a, u Srbiji je siromašno 400.000 dece, a oko 150.000 ih je neuhranjeno.

Bar 89.000 Beograđana preživljava u teškom siromaštvu. "Sirena Hitne pomoći još odzvanja ulicom, a oni koje su lekari dovezli već su izdahnuli u čekaonici beogradskog Prihvatilišta za odrasle u Kumodraškoj ulici", izjavio je za "Večernje novosti" Prvoslav Nikolić, zamenik upravnika Prihvatilišta. Broj ljudi koji u Beogradu umiru od gladi, hladnoće i uličnog života prošle godine skočio je na 34, dva i po puta više nego u 2006 (14). Sličnih slučajeva je do 2003. bilo najviše četiri godišnje.

Nema zvaničnih podataka o tome koliko još ljudi umre od neuhranjenosti u siromašnim, posebno romskim naseljima. A. Ć.

DEVET ROBOTA

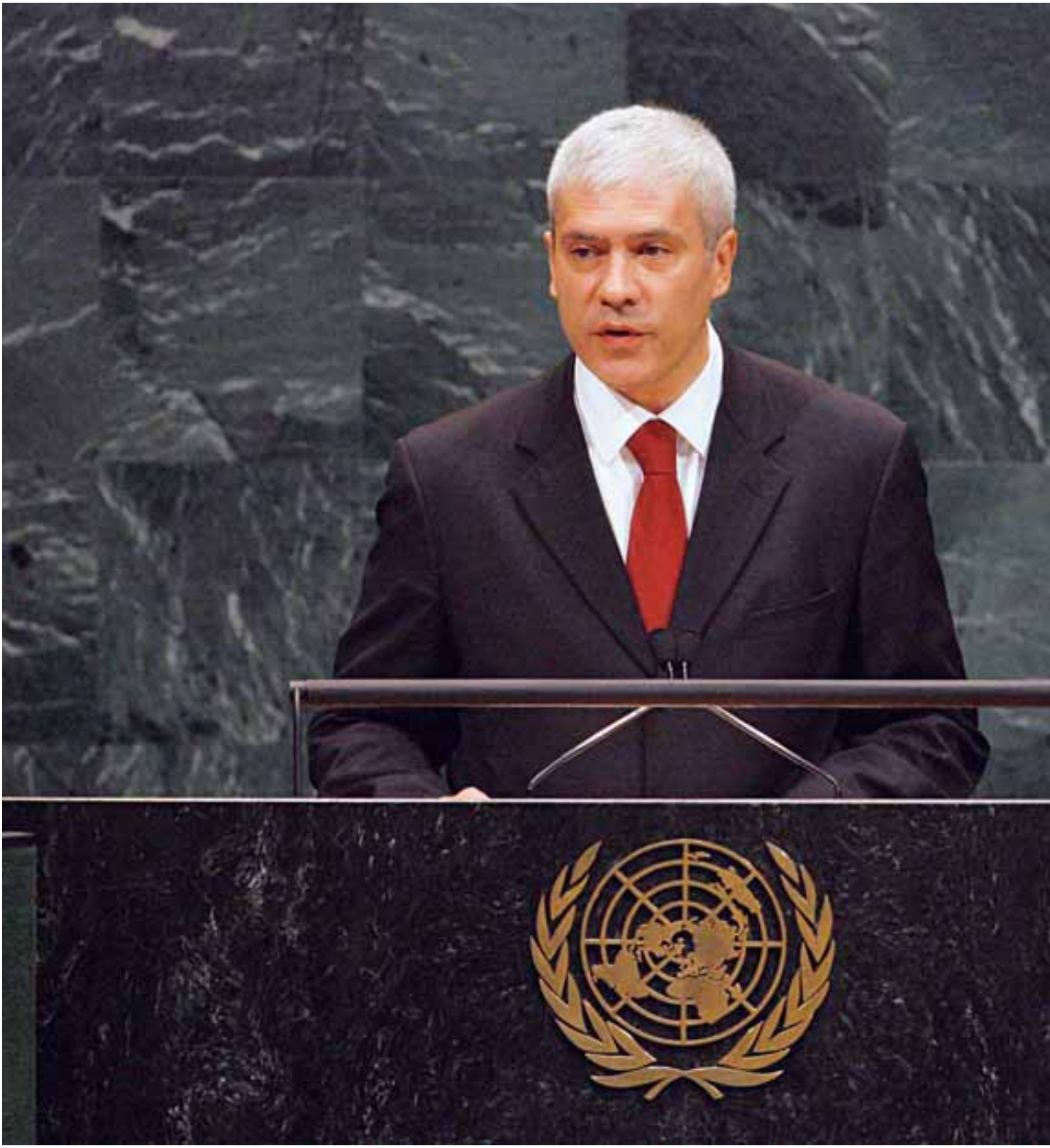
Valjevski Robotakt, jedina srpska firma koja sklapa robote za srpsku industriju, tokom prošle godine prodala je devet robota po prosečnoj ceni od 27.000 evra, rekao je novinarima direktor te firme Željko Krstivojević. Robot koji se najčešće sreće na srpskom tržištu težak je 240 kilograma i visok približno jedan metar, kazao je Krstivojević i dodao da su "mali metalni ljudi" najčešće angažovani na poslovima zavarivanja, ali da obavljaju i druge poslove.

BROJ NEDELJE

Aleksandar Jović, direktor Nacionalne korporacije za osiguranje stambenih kredita, izjavio je da će ta korporacija s 3,5 milijardi dinara, koliko je od Vlade dobila iz budžeta, u 2008. moći da odobri više od 4000 stambenih zajmova. Napominjući da je Korporacija već počela s odobravanjem stambenih kredita uz subvenciju države, posle pauze zbog novogodišnjih praznika, Jović je precizirao da će od te sume milijarda dinara biti namenjena stambenim kreditima pripadnika Vojske, a 2,5 milijardi za ostale građane.

OŠTRENJE I ZAOŠTR

AVANJE

PRED UJEDINJENIM NACIJAMA: Boris Tadić

Dok su se u izbornoj kampanji predsednički kandidati nekako retorički približili, krupne političke razlike otkrivale su se iz dana u dan u okviru vladine većine

Reč Evropa, ovog slavo-izbornog januara izgovarana je u Srbiji u svim padežima – u Evropu, sa Evropom, bez Evrope, pod Evropom... A reč Kosovo, u jednom.

Nastavlja se spor među članicama vladajuće koalicije oko toga da li Srbija treba da odustane od Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) ukoliko Evropska unija pošalje svoju misiju na Kosovo bez odobrenja Saveta bezbednosti.

Serija izjava i varijacija na tu temu govori da Demokratska stranka i G17 plus stoje na stanovištu da će Srbiji biti bolje u Evropskoj uniji nego van nje, bez obzira na to šta bude s Kosovom. Demokratska stranka Srbije i Nova Srbija ponavljaju da sporazum sa Evropljanima Srbija može potpisati samo kao suverena država, a da će SSP biti stavljen van snage onog trenutka kada evromisija ode na Kosovo bez odobrenja Saveta bezbednosti.

Premijer Koštunica je ponovio, a nekoliko njegovih ministara je uporno razrađivalo tezu da je Unija ta koja će 28. januara morati da bira da li hoće da potpiše Sporazum o pridruživanju sa Srbijom, ili će tada, pod pritiskom SAD, odlučiti da pošalje svoju misiju na KiM. Uz konstatacije da će Evropa misijom bez Saveta bezbednosti automatski poništiti SSP, bilo je i direktnih predloga da se taj sporazum sada ne potpiše. U javnosti su te izjave uglavnom tumačene kao ultimatum Evropskoj uniji. Čulo se mnogo kritika u kojima se kaže da je Koštuničina koalicija u novonastalim okolnostima protiv potpisivanja tog sporazuma, da to vodi u izolaciju Srbije, u zatvaranje njene evropske perspektive. Odgovori na kritike su bili različiti – da je takav stav iznet u cilju odvraćanja, da izolacije neće biti, da je deo domaće javnosti podlegao od Zapada nametnutoj psihologiji svršenog čina, da se proces evrointegracija, i ako bude privremeno zaustavljen, može nastaviti, da će se Srbija lakše integrisati u Evropu ako pokaže samopštovanje, itd.

PARAF: Srpska vlada je 6. decembra 2007. odobrila 18.800 reči dug parafirani SSP i ovlastila potpredsednika Đelića da ga potpiše. Đelić je ponavljao da će Sporazum biti potpisan 28. januara, jer izolovanje Srbije nije dobro rešenje. Zalaganje za potpisivanje tog sporazuma i kritika onih koji se tome protive bila je i jedna od ključnih poruka u Tadićevoj predsedničkoj kampanji.

Doduše, stvar se za evroentuzijaste komplikovala time što je posle tog vladinog parafa SSP Predsedništvo Saveta EU 14. decembra saopštilo da je donelo odluku o slanju misije na Kosovo, što, po jednoj školi mišljenja (Koštunica, Samardžić, Proroković) suštinski menja okolnosti u tolikoj meri da bi vlada morala ponovo da odlučuje. Izgleda da ta škola mišljenja u vladi nema većinu. Za potpis su Demokratska stranka i G17 plus. U međuvremenu, ministar spoljnih poslova Jeremić izjavio je tokom posete Briselu da se nada da će Sporazum biti potpisan 28. januara, a kasnije je pominjao januar ili februar.

Da li to ipak znači da vlada neće sprečiti potpisivanje SSP-a ako ono uopšte dođe na dnevni red (treba imati u vidu to da se Holandija i Belgija oštro protive da se sa >>

Kosovsko istraživanje

Agencija Medijana Adrija, po narudžbini Ministarstva za Kosovo i Metohiju, sprovela je u decembru 2007. istraživanje na temu "Budući status Kosova i Metohije u očima Srba koji žive na Kosmetu", iz kog proizilazi da je eventualno proglašenje kosovske nezavisnosti u potpunosti neprihvatljivo za 80,3 odsto ispitanika. Neki od nalaza nagoveštavaju kako bi se oni u takvim okolnostima ponašali

ISHOD PREGOVORA O BUDUĆEM STATUSU KOSOVA I METOHIJE

	NAJPOŽELJNIJI	NAJVEROVATNIJI
Ostanak KiM u sastavu Srbije (suštinska autonomija u sastavu Srbije)	82,4 %	49,3 %
Podela Kosova na srpski i albanski deo	10,5 %	16,9 %
Jednostrano proglašenje nezavisnosti od strane Albanaca	2,6 %	13,8 %
ne zna	1,8 %	10,1 %
Zadržavanje sadašnjeg stanja	1,5 %	8,3 %
nešto drugo	1,2 %	1,5 %

U SLUČAJU PROGLAŠENJA NEZAVISNOSTI KIM, ŠTA BISTE UČINILI?

	DA	NE	NE ZNA
Napustili bi Kosovo i Metohiju	30,5 %	60,8 %	8,6 %
Izrazili bi politički protest u vidu demonstracija i drugih političkih protesta	35,8 %	55,6 %	8,6 %
Ostali bi na KiM po svaku cenu	50,1 %	40,7 %	9,3 %

NAPUSTILI BI KOSOVO

Kosovski okrug	42,2 %
Kosovskomoravski okrug	33,9 %
Gračanica	42,4 %
Kosovskomitrovački okrug	23,7 %

OSTALI BI NA KOSOVU PO SVAKU CENU

Kosovskomoravski okrug	49,2 %
Kosovskomitrovački okrug	55,6 %
Kosovski okrug	38,7 %
Gračanica	45,5 %

DOMAĆINSTVA BEZ DECE

Napustili bi KiM	23,7 %
Ostali bi na KiM po svaku cenu	59,2 %
Izrazili bi politički protest	38,1 %

DOMAĆINSTVA S DECOM

Napustili bi KiM	33,4 %
Ostali bi na KiM po svaku cenu	46,1 %
Izrazili bi politički protest	34,7 %

Izvor: sajt NSPM, januar 2008

Srbijom potpiše SSP bez Mladića u Hagu).

Može se pak desiti da Sporazum u slučaju kosovskog komplikovanja ne bude ratifikovan u skupštini ili da eventualno bude poništen na osnovu Rezolucije Narodne skupštine o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Republike Srbije od 26. decembra 2007.

U tački 3. te rezolucije se kaže: "Narodna skupština sa posebnom zabrinutošću konstatuje da je zaključcima svog predsedništva od 14. decembra 2007. godine (zaključci br. 65–70) Savet Evropske unije nagovestio aktivnosti u vezi sa Kosovom i Metohijom i u samoj pokrajini koje bi neposredno ugrozile suverenitet i teritorijalni integritet Republike Srbije." I još u tački 7: "Narodna skupština nalaže Vladi Srbije da međunarodni sporazumi koje Republika Srbija zaključuje, uključujući i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, moraju biti u funkciji očuvanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta zemlje."

Sudeći po preambuli, taj SSP možda ipak jeste i u funkciji simboličkog očuvanja teritorijalnog integriteta Srbije – zato što se u jednom pasusu preambule tog ugovora kaže: "Uzimajući u obzir opredeljenje strana da u potpunosti sprovode sva načela i odredbe Povelje UN, OEBS-a, posebno onih sadržanih u Završnom aktu Konferencije o evropskoj bezbednosti i saradnji (u daljem tekstu 'Završni akt iz Helsinkija'), zaključnim dokumentima Madridske i Bečke konferencije, Pariskoj povelji za novu Evropu, i Paktu za stabilnost jugoistočne Evrope..."

Na pomenute dokumente pozivaju se sve rezolucije Skupštine Srbije o Kosovu, što možda znači da bi potpisom na tom ugovoru srpska strana dobila još jedan međunarodni ugovor na koji bi mogla da se poziva kao što se poziva na Rezoluciju 1244 SB-a.

Po članu 135. SSP odredbe tog ugovora se ne primenjuju na Kosovu, ali se u istom paragrafu status Pokrajine još jednom vezuje za Rezoluciju 1244 SB:

"Ovaj Sporazum se primenjuje, s jedne strane, na teritorije na koje se primenjuju ugovori kojima se osnivaju Evropska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju i u skladu sa uslovima utvrđenim tim ugovorima i na teritoriju Srbije, s druge strane.

Ovaj Sporazum se ne primenjuje na Kosovu koje je trenutno pod međunarodnom upravom u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244

od 10. juna 1999. godine. Ovo ne dovodi u pitanje sadašnji status Kosova niti određivanje njegovog konačnog položaja prema istoj Rezoluciji."

Srpska strana bi, dakle, ako bude pozvana, možda trebalo da potpiše taj u osnovi trgovački SSP – ne samo zbog toga što je to važan korak ka evrointegracijama, ne samo zbog otvaranja pristupnih fondova već i zbog toga što taj sporazum, kako izgleda, olakšava srpsku pregovaračku poziciju oko Kosova, pogotovu što je slična formulacija upotrebljena kada se Kipar pridruživao EU.

MALE I VELIKE RAZLIKE: Neke vesti govore da su u Srbiji delimično smanjena sporenja na tu temu. Najnovije izjave predstavnika Koštuničine stranke, na primer, govore da je dobro što je potpredsednik Vlade Srbije demokrata Đelić već naoštrio olovku i kupio kartu kako bi išao na potpisivanje sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 28. januara, da je to znak da će Srbija taj sporazum potpisati i poštovati, te da se isto očekuje i od Evropske unije.

Unutrašnji spor čine manje dramatičnim i vesti od 15. januara 2008. koje govore da u Evropskoj uniji zapravo još nema saglasnosti oko pravne osnove za upućivanje misije na Kosovo, da je za tehničku i organizacionu pripremu misije potrebno više vremena, te da krajem meseca EU neće moći da donese odluku o tome.

Mada je krajem decembra ponovo bila stvorena slika da je odluka o misiji EU doneta, sada se i u zapadnim medijima pominje da su Španija, Kipar, Rumunija, Slovačka i Grčka protiv toga da misija ode bez odobrenja SB-a.

Ni generalni sekretar UN Ban Ki Mun još nije dao od nekih Evropljana najavljivanu saglasnost za to da on uputi poziv EU da na Kosovu zameni UNMIK. Pitanje je da li će sve biti jasnije posle 16. januara kada treba da se održi nova rasprava o Kosovu u Savetu bezbednosti UN.

Dok se raspravlja o odnosu prema Evropskoj uniji u kosovskom kontekstu, oko samog Kosova ima manje javnih sporova nego što se pretpostavljalo pre nego što je u Skupštini Srbije 26. decembra 2007. saglasnošću glavnih partija i velikom većinom glasova usvojena nova rezolucija o celovitosti Srbije. Vidljivo je i prilično usaglašeno reagovanje državnih funkcionera svih >>

>>U NJUJORKU JE U PONEDELJAK 14. JANUARA PONOVO VOĐEN SPOR O PROFILU SEDNICE SB-a. SADA SE I U ZAPADNOJ ŠTAMPI ("NJUZVIK") NE POMINJE SAMO RUSIJA U FRONTU ODBIJANJA VEĆ I KINA, INDONEZIJA I JUŽNA AFRIKA

>>NAJNOVIJE IZJAVE PREDSTAVNIKA KOŠTUNIČINE STRANKE, GOVORE DA JE DOBRO ŠTO JE POTPREDSEDNIK VLADE SRBIJE DEMOKRATA ĐELIĆ VEĆ NAOŠTRIO OLOVKU I KUPIO KARTU KAKO BI IŠAO NA POTPISIVANJE SPORAZUMA O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU 28. JANUARA. UNUTRAŠNJI SPOR ČINE MANJE DRAMATIČNIM I VESTI OD 15. JANUARA 2008. KOJE GOVORE DA U EVROPSKOJ UNIJI ZAPRAVO JOŠ NEMA SAGLASNOSTI OKO PRAVNE OSNOVE ZA UPUĆIVANJE MISIJE NA KOSOVO

partijskih boja: na izjavu Ban Ki Muna da bi dalje odlaganje rešavanja statusa Kosova moglo da izazove nestabilnost u regionu – reagovao je ministar za Kosovo i Metohiju Samardžić, porukom da generalni sekretar Ujedinjenih nacija treba da vodi računa o poštovanju međunarodnog prava, a ne o separatističkim aspiracijama militantnih predstavnika nacionalnih manjina. Ministar Jeremić je uputio oštar demarš zbog izjave predsednika Austrije Guzenbauera da ta zemlja neće sedeti i gledati šta drugi rade, već da će zasigurno biti među onima koji će pokazati kuda se ide. I predsednik Srbije Tadić je oštro odgovorio na Guzenbauerovu izjavu i pozvao sve državnike da se uzdrže od prejudiciranja.

PRIGOVORI U SB-u: Jeremić je putovao i u Njujork da bi predao kritički odgovor srpske vlade na izveštaje generalnog sekretara UN Ban Ki Muna i njegovog predstavnika na Kosovu Joahima Rikera, koje će Savet bezbednosti razmatrati 16. januara. Vlada ocenjuje da misija UN na Kosovu i Metohiji nije ispunila nijedan od osam međunarodnih standarda (posebno one o ljudskim pravima) i da najveći broj njih nije ni započeo da se ostvaruje, iako se na papiru realuzuju od 2003. godine.

Podseća se na to da su 2001. godine UNMIK i SRJ usvojili Sporazum o saradnji na Kosovu sa zajedničkim zadacima i ciljevima radi ostvarivanja Rezolucije 1244 SB-a Ujedinjenih nacija, a da do pune primene tog dokumenta nikada nije došlo. Po oceni srpske vlade, UNMIK je prenošenjem nadležnosti sa UNMIK-a na institucije privremene samouprave na KiM bez konsultovanja s nadležnim organima Republike Srbije prekršio taj sporazum koji je pravno i danas na snazi, a time je direktno povređen suverenitet Srbije.

Upozorava se na to da osam godina posle dolaska UNMIK-a na Kosovo, prema podacima UNHCR-a, ima 207.000 interno raseljenih osoba prognanih u Srbiju i 18.000 prognanih u Crnu Goru, a da na KiM ima oko 22.000 osoba izgnanih iz svog u neko drugo mesto boravka u Pokrajini.

Prema podacima UNHCR-a, na KiM se za osam godina vratilo 16.452 ljudi, od kojih Srba 7.231, Aškalija i Egipćana 4.415, Roma 2.038 i 1.425 Bošnjaka. Prema podacima Ministarstva za Kosovo i Metohiju, samo 3.000 povratnika je zaista ostalo da živi na Kosovu. Nasuprot tome, broj iseljenih sa Kosova je povećan sa 187.129 raseljenih 2000. godine, na

PREGOVORI DOGOVORI: D. Mihajlov, V. Koštunica, B. Đelić, M. Cvetković

207.000, što znači da se od dolaska UNMIK-a sa Kosova iselilo skoro 20.000 osoba.

Dok je u izveštaju Ban Ki Muna navedeno da u periodu od prvog septembra do 30. novembra 2007. godine nije bilo prijavljenih incidenata i da je bezbednosna situacija poboljšana, srpska vlada ukazuje na to da je od dolaska UNMIK-a i KFOR-a na Kosovo i Metohiju 1999. do sada na Srbe i pripadnike drugih etničkih diskriminisanih zajednica izvršeno ukupno 7108 etnički motivisanih napada, da je ubijeno 685, da je oteta 1091 osoba, da je teško ranjeno 960 ljudi, da je uništeno 17.736 kuća, a opljačkano 18.557, da je uzurpirano 27.000 stanova.

Ocenjeno je da je od dolaska UNMIK administracije stanje u oblasti rada, zapošljavanja i socijalnih pitanja na Kosovu znatno pogoršano. Od 509 društvenih, mešovitih i javnih preduzeća, prestalo je da radi 507. Bez posla je ostalo 76.535 radnika.

Savet bezbednosti će razmatrati Rikerov izveštaj 16. januara, a najavljuje se da će toj sednici prisustvovati predsednik Srbije Boris Tadić, praktično u samom finišu predsedničke kampanje. On najavljuje da će u Njujorku ponoviti ono što su konstatovali skupština i vlada, da će Srbija poništiti svaki jednostrani akt koji ugrožava njenu celovitost i da će tražiti da se nastave pregovori.

U Njujorku je u ponedeljak 14. januara ponovo vođen spor o profilu sednice SB-a. Sada se i u zapadnoj štampi ("Njuzvik") ne pominje samo Rusija u frontu odbijanja već i Kina, Indonezija i Južna Afrika.

Oglasio se i novi ruski ambasador pri NATO-u Dmitrij Rogozin, izjavom u kojoj kaže da će u slučaju nasilnog proglašenja nezavisnosti Kosova, Rusija tražiti organizovanje konferencije pod pokroviteljstvom UN za zaštitu međunarodnog prava.

Zanimljivo je u toj izjavi rusko viđenje poželjnih pravila za one koji traže otcepljenje: nema prava na upotrebu nasilja; ko se poslužio nasiljem mora prethodno da obnovi sve što je porušio; ko je pri tom naneo štetu matičnoj državi ili pripadnicima drugih etničkih zajednica – mora da isplati punu kompenzaciju svojim žrtvama; na teritorijama koje traže otcepljenje ne sme biti stranih vojnih baza, pošto se sa tuđim bazama mogu dobiti jedino protektorati i imitacije nezavisnosti.

AKCIONI PLAN: Srpska vlada je u ponedeljak 14. januara na vanrednoj sednici usvojila Akcioni plan Republike Srbije za slučaj proglašenja jednostrane nezavisnosti Kosova za koji se kaže da je izraz jedinstvene državne politike o Pokrajini Kosovo i Metohija i da ima najviši stepen državne tajnosti. Zbog toga u javnosti nema detalja tog plana, pa ni procene dometa mera koje se najavljuju – sem izjave (Šutanovac) da Vojska Srbije neće intervenisati, ako je ne pozove KFOR. Zanimljiva je tom kontekstu i Jeremićeva izjava da podela Kosova nije isključena, mada je Srbija ne želi.

U poslednjih dvadesetak dana u skupštini je složno doneta Rezolucija i u vladi je usvojen Akcioni plan za Kosovo, no i pored te saglasnosti, napetost raste kako se približava datum kada bi Srbija trebalo da potpiše taj sporazum, kada Unija treba da donese odluku o svojoj misiji i kada SB i Generalni sekretar UN treba da se oglase.

Još nije sasvim jasno da li bi ti sporovi oko evropskog pitanja, pa i oni tiši oko reakcija na kosovski izazov, morali da dovedu i do pada vlade. Paradoks sadašnjeg trenutka je u tome što će razvoj političkih prilika u Srbiji više zavisiti od odluka donetih u Njujorku i Briselu, nego od biračke odluke u Srbiji 20. januara.

Vladajuća kolaicija je do sada uspevala da upravlja svojom unutrašnjom krizom, a sada je možda na najtežem testu. S jedne strane pitanja su toliko krupna da zbog njih može pasti vlada, a s druge strane, okolnosti diktiraju glavnim akterima da državnu krizu ne uvećaju još jednim krupnim parlamentarnim, izbornim i političkim sudarom, posle koga bi politički odnosi među ključnim akterima mogli biti zatrovaniji, a formula za sastav nove vlade komplikovanija. ×

MILAN MILOŠEVIĆ

IZJAVA NEDELJE >>

“Tomini i moji birači nalaze se na brdsko-planinskom području i širom Srbije gde je nemoguće u januaru izaći na izbore.”

VELIMIR ILIĆ, kandidat NS-a

Milan Nikolić,

direktor Centra za proučavanje alternativa, ocenjuje da vremenska prognoza, slava i završetak dečjeg raspusta mogu da utiču na manju izlaznost: “Loše vreme više pogađa glasače liberalno-demokratske orijentacije. Oni su nežniji i osetljiviji. Ako padnu kiša ili sneg, kad bace pogled kroz prozor oni kažu: ‘Jao, ko će ići na glasanje, baš mi je mrsko.’” (“Pres”)

SMS:

“Badnjak slavi rode slavno, ali glasaj radikalno! Po Jovanu da se čuje, gde Srbija uzvikuje – Izglasamo našeg tića, Tomislava Nikolića!” (“Politika”)

Brana Crnčević,

književnik i novinar, jedan od nominovanih članova Nadzornog odbora, za “Kurir” tvrdi da se pravila uveliko krše: “Iz nepoznatih razloga odbor nije formiran, a sumnjam da je to zato da bi se jednom kandidatu obezbedila ozbiljna prednost. Zamislite Milutina Mrkonjića, potpredsednika Skupštine Srbije, ili Čedomira Jovanovića, koji to nije, ali su obojica predsednički kandidati, kako drže predizborni govor ispred postrojene jedinice Vojske Srbije u Preševu. I kako RTS i ostale televizije u udarnom terminu posvećuju četiri i više minuta tom događaju. To Mrkonjića i, na primer, Jovanovića stavlja u podređeni položaj u odnosu na Tadića, koji de fakto drži predizborne govore pred postrojenom jedinicom.” (“Kurir”)

Jovo Bakić,

analitičar, podseća da procenat glasova “ligaša” zavisi od toga koliko je SRS jak u Vojvodini: “Pravilo jeste da ako jačaju radikali, onda rastu i ‘ligaši’. A kako je popularnost radikala nešto veća, za očekivati je da poraste i glasačko telo LSV-a. Ono što je istina, to je da Čanak ima svoje čvrsto glasačko jezgro i da je ono u Vojvodini uvek prelazilo pet odsto. I Tadić bi, po svemu sudeći, mogao da računa na taj ekstraprocenat u Pokrajini.” (“Pres”)

Mihajlo Marković,

akademik i bivši potpredsednik SPS-a pozvao je sve “socijaliste, narodnjake i istinske demokrate da podrže izbor Tomislava Nikolića za predsednika Srbije”: “Jedan put je predavanje na milost i nemilost onima koji nas već decenijama sadistički kažnjavaju, blokiraju, satanizuju, ponižavaju, bombarduju i ubijaju, i koji se upravo spremaju da produže rasparčavanje naše zemlje i porobljavanje delova našeg naroda. Drugi put je put odbrane svoje zemlje i svoje nezavisnosti, odbrane prava da sarađujemo sa svojim prijateljima, a da se i dalje odupiremo svojim neprijateljima”, naveo je Marković i dodao da jedino na tom putu možemo obnoviti našu privredu, isplivati iz katastrofalne nezaposlenosti i zaduženosti, iskoreniti korupciju, obezbediti ravnopravne odnose s drugim državama. (“Kurir”)

STAJLING

Vera Radanović,

kreatorka, ima zamerke samo na stajling socijaliste Mrkonjića: “Ja bih njega skinula... I obukla mu odelo. Istina, on je na bilbordu u odelu i kravati, ali bi morao da promeni stajling na terenu, jer ovako u duksevima i džemperu ne uliva toliko poverenje.” (“Pres”)

Saša Vidić,

stilista, govori o stajlingu predsedničkih kandidata: “Nikolićeva kampanja se veoma razlikuje od svih ranijih. Bilbord s koga poziva narod da glasa za njega jeste svetliji i optimističniji od svih prethodnih. Sam Nikolić izgleda nekako prosvetljeniji i savremeniji. Takođe, Tadić je prirodan, vrlo ubedljiv i prijatno ga je gledati s bilborda”, kaže Vidić, kome ne smeta to što su neki kandidati napadno našminkani. “Uostalom, svi su oni ‘peglani’, ali su zbog svojih godina kroz fotošop najviše prošli Milutin Mrkonjić i Velimir Ilić.” (“Pres”)

Jelena Maćić,

šminkerka, kaže da se naši predsednički kandidati “peglaju” i “podmlađuju” isto kao i srpska estrada, a prema njenoj oceni, najseksepilniji kandidati su Tadić i Nikolić. “Ne vidim ništa loše u tom šminkanju. Jedino što od pevaljki ne očekujem ništa, a od političara očekujem jasnu poruku zašto baš nekog od njih da zaokružim 20. januara. Mrkonjić mi, bar na bilbordu, izgleda kao da je smršao, Velja stvarno ne izgleda kao budući predsednik, Tadić je vrlo ubedljiv i čak sam sigurna da će za njega glasati najviše žena iz Beograda, a Toma može više da računa na starije žene i žene iz unutrašnjosti. Žene vole jake muškarce, a njih dvojica od svih kandidata najviše tako izgledaju.” (“Pres”)

Aleksandar Vučić,

generalni sekretar SRS-a govori o autoru koji je smislio izborni slogan “Svim srcem”: “Taj slogan, koji mnogi marketinški stručnjaci ocenjuju kao najbolji u kampanji, uobličio je naš prijatelj Kiki Zurovac i jako smo mu zahvalni na tome. On je veliki profesionalac, koji je radio za Emira Kusturicu, Gorana Bregovića i mnoge druge. ‘Svim srcem’ najbolje opisuje napore SRS-a da se u Srbiji živi bolje. (“Pres”)

Miroslav Lazanski,

komentator lista “Politika”, piše o tome šta otkrivaju javni nastupi i TV spotovi Tadića i Nikolića: “TV spot Borisa Tadića je holivudski: savršena muzika i osvetljenje, Tadić deluje energično, zapanjujuće iskusno i nepopustljivo odlučan i prijatan, ali kao da pozira za poštansku marku. Izvan tog TV spota, prilikom gostovanja u raznim sredinama on govori sjajno i bez ijedne greške, bez lapsusa, što neminovno stvara utisak glumački naučenog teksta, a to nije prirodno. Može da se doživi kao neiskreno.

Tomislav Nikolić ima jednostavan i efektan TV spot, ali mu je držanje na bini na predizbornim skupovima opterećeno pozom uvis podignute glave i stisnutih usana. Dok sluša hvalospeve svojih stranačkih kolega na bini trebalo bi da bude leđerniji, a ne smrtno ozbiljan. Istina, trijumf je uvek teško kontrolisati.” (“Politika”)

Vinko Đurić,

direktor agencije Ipres, kaže da su pripadnice lepšeg pola tvrdoglavi apstinenti. Njihov udeo u populaciji je 52 odsto, ali čak trećina njih ne izlazi na birališta: “Ko bi uspeo da ih pridobije, mogao bi slobodno da se useli u predsedničku palatu na Andrićevom vencu.” (“Večernje novosti”)

Tomislav Nikolić,

kandidat SRS-a, govori o tome šta Srbija dobija njegovom pobedom: "Promene. Predugo, već sedam godina, vlada isti koncept DOS-a u kome su promene samo imena ministara. Nema suštinskih promena, a po nalozima sa Zapada zemlja je uz pomoć Tadića osiromašena i upropašćena, a bogate se isključivo pojedinci. Ako ja ne pobedim, Srbija se nikada neće obračunati sa kriminalom, mitom i korupcijom. Očekujem da za mene glasaju svi normalni ljudi koji žele bolju, uspešniju, pravedniju, smireniju Srbiju, a za koga su do sada glasali zaista ne znam. Nadam se da će me podržati svi ljudi koje pogrdno nazivaju žrtvama tranzicije, a takvih je 70 odsto birača. I u DS-u ima takvih – gladnih i siromašnih, a u DSS-u su i gladni i siromašni i nezadovoljni zajedničkom vladom sa Tadićem." ("Večernje novosti")

Jugoslav Dobričanin,

kandidat Reformističke stranke iz Niša, kandidaturu obrazlaže željom da za građane Srbije učini ono što je najbolje: "Tačno je da je Srbija na velikoj nizbrdici. Zbog toga ovi izbori nisu obični, već su pitanje opstanka zemlje. Ipak, iskreno verujem da naš narod nema amneziju, kao i da mu je dosta svega, a posebno prevara." ("Danas")

Boris Tadić,

kandidat Demokratske stranke i aktuelni predsednik Srbije, u božićnom intervjuu za "Press" kaže da se ponovo kandidovao jer je naša zemlja danas na pola puta da ostvari ono što je obećao 2004. godine kada je pobedio na izborima: "Kandidovao sam se i zato što sam čovek koji ne napušta utakmicu na poluvremenu i zato što ima još mnogo nezavršenog posla koji svi zajedno moramo da uradimo da bismo živeli onako kako i zaslužujemo." ("Pres")

Velimir Ilić,

kandidat NS-a, govori o tome šta Srbija dobija ako pobedi: "Ja sebe ne doživljavam kao partijskog kandidata, već kao potencijalnog predstavnika svih građana Srbije bez razlike, čitavog našeg naroda. Sama suština moje kandidature je u pokušaju da pomirim sve zavađene strane, posvađane stranke, institucije i pojedince u našoj Srbiji. Svi moramo da partijske interese i ciljeve ostavimo po strani i u ovom trenutku razmišljamo samo o Srbiji." ("Danas")

Ištvan Pastor,

kandidat Mađarske koalicije: "U predsedničku trku sam ušao da bih govorio o tome kako mi Mađari vidimo modernu Srbiju, u kojoj bismo se svi osećali bolje. Taj cilj ću sigurno postići, bez obzira na to što se u drugi krug neću plasirati. Znam da Srbija danas nije sposobna da glasa za kvalitetnog kandidata i njegov program ukoliko je on pripadnik nacionalne manjine."

Marijan Rističević,

kandidat Narodne seljačke stranke: "Znam zašto RTS favorizuje Tadića, koji samo što ne iskače iz govođe paštete. Puštaju samo ono što je za njih zgodno, a ono što ja pričam im ne odgovara." ("Kurir")

Čedomir Jovanović,

kandidat LDP-a, objašnjava šta je ta Evropa za koju se zalaže: "Kad si mlad u Evropi si cenjen, poštovan, Evropi si potreban. Kad si mlad u Srbiji si proklet. Kad si žena u Evropi si ravnopravna, a u Srbiji si sluškinja. Kad si starac u Evropi te poštuju zbog onoga što si stvorio, imaš svoje mesto u društvu. Kada si pošten, kada si vredan na poslu, tamo dobiješ platu i cene te, a ovde za tebe kažu da si budala ili dolaziš prvi na posao, a odeš poslednji. E, mi o toj Evropi pričamo, Evropi koja ceni naše dobre osobine i koja menja one koje su loše." ("Danas")

Milutin Mrkonjić,

kandidat SPS-a, komentariše podršku vladike Filareta: "Dobio sam podršku jer vladika zna šta smo uradili u prijepoljskom kraju. Vladika je divan čovek, cenim i poštujem njegovu podršku. Inače, ja sam ateista. Ne mogu da se menjam u ovim godinama. Poštujem vernike, verske organizacije, ali ja sad da glumim nekog vernika kad sam vaspitavan uz Karla Marksa, Tita i Staljina, ne mogu. Rastao sam uz *Kapital*, a ne *Bibliju*. Mada ni *Kapital* nisam pročitao." ("Danas")

Milanka Karić,

kandidat PSS-a, veruje da će ući u drugi krug: "Pa ću tražiti podršku Demokratske stranke jer smo im mi, na prošlim predsedničkim izborima, dali veliku podršku. Oni su zahvaljujući toj podršci dobili položaj predsednika." ("Danas")

Slobodan Veličković,

otac poznate pevačice Svetlane Ražnatović, inače član SSJ-a, i pre nekoliko godina predsednik opštine Žitorađa, uveren da se polemika oko neodržavanja koncerta pretvorila u politički marketing, ističe "da će Ceca i Velja, ipak, i posle svega, ostati veliki prijatelji": "Kod nas se, nažalost, sve svodi na politiku, ali meni je zaista dosta toga i mislim da ću prestati da se njome bavim. Zato sam i sugerisao Ceci da ne treba da peva u političke svrhe, već svima koji vole da je slušaju i koji je poštuju, što ona i čini. Pogotovo što je već preživela mnogo neprijatnosti do sada." ("Večernje novosti")

Milivoje Mihajlović,

šef Kancelarije za saradnju sa medijima Vlade Srbije, tvrdi da kabinet Vojislava Koštunice funkcioniše normalno, a to što vladajuća koalicija ima dvojicu predsedničkih kandidata ne odražava se na funkcionisanje Vlade: "Predsednički izbori nemaju veze s Vladom, već je to stranačko pitanje." ("Večernje novosti")

Dragan Đilas,

ministar za NIP, koji smatra da je DSS stao iza Ilića "iz straha": "DSS je dao podršku Iliću i zbog straha da Ilić sam ne osvoji više od polovine glasova koje je na parlamentarnim izborima osvojila koalicija DSS-a i NS-a. To bi značilo da je Velja, a ne Voja, glavni čovek koalicije. Siguran sam da će glasači DSS-a u Beogradu dati podršku čoveku koji se može pohvaliti politikom koja Srbiji garantuje mir, stabilnost i prosperitet, a ne onome koji se hvali kućom sa bazenom i kanuom u njemu." ("Blic")

A. ANĐIĆ

NOVE STVARI U 2008. GODINI

Uslov za belu listu

U 2008. građane Srbije, ako sve bude išlo po planu, očekuje niz novina: novi pasoši, lične karte, registarske tablice, a tu su i vizne olakšice, kojima su se mnogi nadali, pa se – razočarali

Od 1. januara stupio je na snagu Sporazum o viznim olakšicama koji su predstavnici Evropske unije potpisali 18. septembra 2007. u Briselu sa ministrima unutrašnjih poslova zemalja zapadnog Balkana. Dobrim delom zahvaljujući snažnom zalaganju tadašnjeg portugalskog predsedništva EU-om, sporazum je stupio na snagu odmah na početku 2008. Lakšem postupku izlaska iz zemlje i ulaska u države članice Evropske unije nadala se većina građana Srbije. Da Srbi retko putuju, kao i da pasoš ima samo 11 odsto stanovništva odavno je opštepoznato. Međutim, vizne olakšice tu neće promeniti mnogo, pošto se odnose isključivo na poslovna putovanja. Sporazumom o viznim olakšicama obuhvaćeni su državni službenici i delegacije, poslovni ljudi, studenti, naučnici, umetnici, novinari, sportisti i zaposleni u prekograničnom saobraćaju. Olakšana procedura važi i za građane koji idu u EU iz medicinskih razloga, zbog sahrana ili poseta grobljima, osobe koje imaju bliske rođake s prebivalištem u Uniji, predstavnike nevladinog sektora koji učestvuju na seminarima i predstavnike verskih zajednica. Putnicima iz ovih kategorija za izdavanje vize potreban je minimum dokumentacije.

NEMA GUŽVE: Srećom, ima i odredbi koje se odnose na sve građane. Umesto planiranih 60 evra, koliko bi plaćali da Sporazum nije potpisan, svi građani koji putuju u zemlje Šengen zone plaćaće taksu za izdavanje vize po ceni od 35 evra. Za turistička putovanja više nije neophodno podnositi dokaze o primanjima i imovini, već će putniku biti dovoljan vaučer ili pozivno pismo. Znatno je skraćen i rok čekanja vize, pa će on od sada biti desetak dana.

U većini konzulata zemalja potpisnica Šengenskog sporazuma već su počeli da izdaju vize u skladu sa novim uslovima. Gužvi i velikog interesovanja za dobijanje viza pod novim uslovima još nema. Izuzetak je jedino Ambasada Grčke u kojoj se još ne primenjuje Sporazum o viznim olakšicama, pošto još nije stiglo uputstvo za primenu te odluke.

Sporazum ne važi za Veliku Britaniju, Irsku i Dansku, kao ni za Island i Norvešku koje nisu članice EU-a, ali su deo šengenske zone. Nisu obuhvaćeni ni Kipar, Rumunija i Bugarska jer te zemlje još nisu pristupile Šengenskom sporazumu.

Iako je u medijima pre i nakon potpisivanja Sporazuma bezbroj puta ponovljeno o kakvoj vrsti olakšica je reč, građani još nisu dovoljno upoznati, pa zbog toga Kancelarija za evropske integracije priprema informator koji će sadržati sve neophodne informacije.

CARSKA BOJA: Kada ovaj broj "Vremena" bude na kioscima, verovatno će već biti poznat datum početka štampanja novih pasoša Srbije. Prema ideji premijera Vojislava Koštunice, sportisti, članovi olimpijske reprezentacije, trebalo bi da budu prvi kojima će biti uručene nove putne isprave. Konačno rešenje izgleda pasoša još nije gotovo, ali je pri kraju. Iako je u medijima bilo različitih

informacija, prema najnovijim najavama pasoš Srbije će najverovatnije biti u takozvanoj carskoj crvenoj boji, između crvene i bordo. Na prednjoj korici imaće utisnut grb Srbije, tekst ispisan ćirilicom, i na francuskom i engleskom jeziku.

Prva unutrašnja strana pasoša biće potpuno plastificirana. Na njoj se nalaze fotografija, lični podaci, potpis, hologram i sedam nivoa zaštite, od kojih će samo neki biti vidljivi. U MUP-u Srbije kažu da će nova isprava garantovati pouzdanost, nepovredivost ličnih podataka sadržanih u dokumentu, sprečavanje eventualne zloupotrebe i obezbediće brzu i jednostavnu identifikaciju pojedinaca.

Pasoše će štampati Zavod za izradu novčanica i kovanog novca. Izdavaće ih policijske uprave ili policijske stanice MUP-a na čijem području je prebivalište, odnosno boravište lica koje podnosi zahtev za izdavanje. Zbog jedinstvene procedure i tehnologije pasoši će biti izrađivani samo u Srbiji, dok će državljani iz dijaspore zahtev za izdavanje pasoša moći da podnesu preko diplomatsko-konzularnog predstavništva.

Zakon o putnim ispravama kojim je regulisan izgled novog pasoša – pre donošenja u septembru prošle godine – bio je predmet burnih rasprava Odbora za bezbednost Skupštine Srbije. Članovi Odbora iz Srpske radikalne stranke tražili su da na drugoj strani pasoša bude mapa Srbije kako bi se potvrdilo "da je i na osnovu putne isprave Kosmet u Srbiji". Prema tvrdnjama iz redova radikala, ministar unutrašnjih poslova Dragan Jočić gajio je simpatije prema ovom predlogu, ali ga nije prihvatio.

KARTE I TABLICE: Zakon o ličnoj karti usvojen je u julu prošle godine. Od tada je nekoliko puta menjan, različitim uredbama Vlade Srbije. Polovinom septembra prošle godine iz Zavoda za izradu novčanica stigle su najave da bi nove lične karte građani mogli da dobiju u novembru. Taj rok je prošao, a ništa se nije dogodilo. Međutim, ovih dana iz MUP-a najavljuju da je štampanje novih identifikacionih dokumenata pri kraju. Nova lična karta trebalo bi da bude u formi plastične kartice, na prednjoj strani imaće grb Srbije, digitalnu fotografiju i lične podatke, a na poleđini matični broj i otisak prsta.

Građane Srbije očekuje i zamena registarskih tablica, koja počinje ovog proleća, a vrednost čitavog posla, prema najavama, može da dostigne čak sto miliona evra.

Nove tablice biće bele boje sa plavim poljem na levoj strani, na kojoj je ispisana međunarodna oznaka Srbije – SRB. Iznad oznake SRB verovatno će stajati žuta zvezdica i oznaka EU. Crnim latiničnim slovima biće ispisana oznaka registarskog područja, crveni štit sa belim krstom i četiri ocila, ispod kojeg je ćirilicom ispisana oznaka registarskog područja. Umesto kombinacije četiri do šest brojeva, registarska oznaka sastojaće se od tri ili četiri cifre i kombinacije slova na dve pozicije. U kombinaciju ulaze sva latinična slova. Pored tablica, vozači u Srbiji dobiće i nove saobraćajne dozvole.

Srbija ima obavezu da izradi nove pasoše i identifikacione dokumente umesto postojećih na kojima su i dalje grb i oznake Savezne Republike Jugoslavije. Nove putne isprave uz potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju jedan su od uslova za pristupanje Srbije beloj šengenskoj listi. Još se ne zna koliko će građane koštati zamena dokumenata. Potrebno je zameniti pasoš, ličnu kartu, saobraćajnu dozvolu i registarske tablice, a izvesno je da ništa od toga neće biti besplatno. Ipak, možda vredi dati novac, ako će nas to približiti beloj listi i slobodnom putovanju po Evropi. A ako ništa drugo, bar će svi građani imati sva dokumenta sa grbom i nazivom države u kojoj zaista žive i koja, za razliku od onih čiji su nam nazivi sada u dokumentima – postoji. ×

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Ausvajs za džabe

Određene kategorije lica imaće pravo na besplatne vize:

a) članovi zvaničnih delegacija koji, na zvaničan poziv upućen Republici Srbiji, učestvuju na sastancima, konsultacijama, pregovorima ili programima razmene, kao i na dešavanjima koja se održavaju na teritoriji zemlje članice u organizaciji međuvladinih organizacija.

b) članovi nacionalnih i pokrajinskih/regionalnih vlada i parlamenata, Ustavnog suda i Vrhovnog kasacionog suda, u slučaju da nisu oslobođeni plaćanja vize po sadašnjem sporazumu;

c) lica koja učestvuju na naučnim, kulturnim i umetničkim aktivnostima, univerzitetu i drugim programima razmene;

d) đaci, studenti, poslediplomski studenti i nastavnici u pratnji koji putuju u svrhu studijskog boravka ili obrazovne obuke, programa razmene kao i drugih aktivnosti u vezi sa školom;

e) učesnici na međunarodnim sportskim događajima i lica koja ih prate u profesionalnom svojstvu;

f) učesnici na zvaničnim programima razmene koje organizuju zbratimljene opštine i gradovi;

g) osobe sa disabilitetom i lica koja ih prate, ako je neophodno;

h) predstavnici organizacija nevladinog sektora koji putuju na sastanke, seminare, programe razmene i kurseve obuke;

i) lica koja su predala dokumenta kojima se dokazuje neophodnost njihovog puta po humanitarnom osnovu, uključujući da prime hitno medicinsko lečenje i osobu koja prati to lice, ili da prisustvuje sahrani bliskog rođaka ili da posete ozbiljno bolesnog bliskog rođaka;

j) novinari;

k) vozači koji vrše usluge međunarodnog teretnog i putničkog transporta na teritorije zemalja članica u vozilima registrovanim u Republici Srbiji;

l) članovi posada vozova, hladnjača i lokomotiva koji putuju na teritorije zemalja članica;

m) bliski rođaci – supružnici, deca (uključujući usvojenu), roditelji (uključujući zastupnike), babe, dede, unuci, državljani Republike Srbije koji idu u posetu a legalno su nastanjeni na teritoriji zemalja članica;

n) predstavnici verskih zajednica koje su registrovane u Republici Srbiji koji redovno putuju u zemlje članice;

o) članovi profesija koji učestvuju na međunarodnim izložbama, konferencijama, simpozijumima, seminarima i drugim sličnim dešavanjima koja se održavaju na teritoriji zemalja članica;

p) penzioneri;

q) deca mlađa od 6 godina.

Povrh ovoga, diplomatske misije i konzulati mogu da oslobode plaćanja ili smanje cenu vize u pojedinačnim slučajevima.

MIKROKREDITI U ZEMLJAMA U TRANZICIJI

GUŠENJE PREDUZETNIŠTVA

PIŠE: SLOBODAN NAKARADA

Srbija je, prihvatila da je razvoj MSP-a nužnost kako bi se nezaposlenost i siromaštvo smanjili, ali se sve manje-više svelo na političku retoriku

Mnoge tranzicione ekonomije prihvatile su kao neospornu činjenicu da je razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP) izuzetno važan za industrijsko restrukturiranje, te su samim tim formulisale programe i politiku za razvoj preduzetništva. Ekonomski pokazatelji i sam razvoj znatno variraju među zemljama u tranziciji u regionu Istočne Evrope, ali veliki broj nezaposlenih je bolan problem za sve. U suštini, razvoj MSP-a zaostaje u zemljama Istočne Evrope gde nedostaje zakonsko, infrastrukturalno i finansijsko razumevanje preduzetništva.

Sveobuhvatna promocija preduzetništva kroz formiranje malih i srednjih preduzeća (MSP) jeste od izuzetne važnosti za uspešnu transformaciju iz centralizovane u tržišnu ekonomiju, kao i za opštu demokratizaciju društva zemalja u tranziciji. Mala i srednja preduzeća se prepoznaju kao generatori ekonomskog razvoja, ali i kao izvori održivog razvoja. Unutar ovog sektora mikro i mala preduzeća su od posebnog značaja, jer se mogu smatrati začetnicima preduzetništva, pogotovo u sredinama koje se suočavaju sa velikom nezaposlenošću i siromaštvom.

Srbija je, takođe, prihvatila da je razvoj MSP-a nužnost kako bi se nezaposlenost i siromaštvo smanjili, ali se sve manje-više svelo na političku retoriku i mrtvo slovo na papiru. MSP se koristi za političko nadmudrivanje i zahvalna je tema za pridobijanje glasova na izborima. Suštinskih promena, međutim, nema i, umesto da podstičemo preduzetništvo, mi ga sputavamo i gušimo.

Raspad sistema centralizovane ekonomije doveo je do totalnog osiromašenja naroda i suočavanja sa rastućom inflacijom, ekonomskom nesigurnošću i sve većim nepoverenjem u bankarski sistem. Uništene su sve rezerve pomoću kojih bi eventualno bilo moguće započeti neki biznis. U nerazvijenim regionima, kako seoskim tako i industrijskim, mora da se ostvari strukturalna promena, te MIKROKREDITIRANJE može da bude jedan od načina kako da se prevaziđe postojeća stagnacija u razvoju. MSP može odigrati veoma važnu ulogu u ovim nerazvijenim područjima jer bi proizvodio i vršio distribuciju svojih proizvoda na lokalnom nivou, što bi samim tim generisalo nova zapošljavanja i prihode lokalnom stanovništvu.

Jedan od najvećih problema sa kojim se suočava MSP u Srbiji, kao i u svim zemljama u tranziciji, jeste nedostupnost finansijskim sredstvima, odnosno obezbeđivanje INICIJALNIH sredstava za one preduzetnike koji bi pokrenuli neki nov posao. MSP ima ograničen pristup izvorima finansiranja (banke) iz sledećih razloga:

- pozajmice mikro i malim preduzećima su veoma rizične, jer se ova preduzeća suočavaju s velikim brojem izazova: promenama na tržištu, velikim stepenom neuspešnosti, lošom društvenom klimom, neadekvatnim zakonskim aktima i nedostatkom kolaterale;
- komercijalne i kreditne banke nemaju dovoljno iskustva i sluha za MSP. Banke nemaju dovoljno stimulativnih programa, a i administrativni troškovi za obradu tih kredita su veliki u odnosu na traženi iznos;
- banke su nedovoljno transparentne u evaluaciji same pozajmice i nedostaju im stručnjaci koji razumeju projekte MSP-a;
- MSP nije u stanju da obezbedi neophodan kolateral – osiguranje za navedene pozajmice;
- za MSP ne postoji dovoljno tržišnih informacija i kreditne istorije.

Sve ove nedostatke MIKROKREDITIRANJE može da prevaziđe. Iskustva u mikrokreditiranju kroz programe koji su započeti u nekim zemljama su vrlo ohrabrujuća. Strukturalne promene koje su nastale u pomenutim zemljama stvorile su veoma veliku potražnju za mikrokreditiranjem.

U zemljama u tranziciji kao posledica restrukturiranja industrije i poljoprivrede samozapošljavanje se otvorilo kao jedna od mogućnosti borbe protiv nezaposlenosti, uključujući tu i ljude koji žive na samoj granici egzistencije. Mnogi nezaposleni su suočeni s neophodnošću samozapošljavanja kako bi mogli da izdržavaju sebe i svoje porodice. Da bi se pospešila tranzicija i pomoglo žrtvama ekonomskih transformacija i da bi se prevazišlo siromaštvo i smanjila nezaposlenost, neophodno je što pre omogućiti u Srbiji stvaranje mikrokreditnih ustanova.

Postoji nedvosmislena potreba da se iskoriste iskustva i metodologije zemalja Zapadne Evrope i prenesu u zemlje koje su u tranziciji kako bi se napravio efikasan strukturalni mehanizam za promociju i osnivanje malih i srednjih preduzeća. Takođe bi trebalo obratiti pažnju na postojeći MSP, jer se njegovim daljim razvojem stvaraju nova radna mesta.

U Srbiji još nije stvorena neophodna infrastruktura za mikrokreditne institucije: Potrebno je obezbediti finansijski ambijent i kapacitete da bi mikrokreditne ustanove postale profesionalne i samoodržive institucije. Mikrokreditni programi mogli bi da služe kao alternativa za beneficije koje dobijaju nezaposleni kroz programe za obučavnje /prekvalifikacije/, jer suštinski doprinose samozapošljavanju i ekonomskoj nezavisnosti.

Da bi se ostvario navedeni cilj, predlažemo sledeće korake:

- izvršiti promociju na nacionalnom nivou politike prema MSP-u kao i mikrokreditnim ustanovama;
- podstaći pilot-programe kako bi se razvili nacionalni modeli koji su prihvatljivi za društvo i poslovnu sredinu;
- izvršiti evaluaciju postojećih iskustava i organizovati nacionalne i regionalne radionice;
- stvoriti srednje i dugoročne planove za izgradnju kapaciteta i programa za stvaranje samoodrživih mikrokreditnih organizacija;
- stvoriti preduslove za dugoročno nacionalno i međunarodno finansiranje kako bi se ostvario nacionalni program za mikrokreditiranje. ×

Autor je predsednik NVO-a Mikro centar Srbije

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

TRGOVAC MRAKOM NA

Lovci na afere oko Vuka Hamovića, što svako malo iskrsavaju u gotovo svim zemljama Balkana, neodoljivo liče na pastira iz narodne priče koji na najmanji šum uzvikuje "Vuk, Vuk", na šta njegove kolege napuštaju svoje poslove i kreću u hajku, da bi se svaki put brzo pokazalo kako je sve to bila lažna uzbuna

U čobanskim pričama iz podnaslova ovog teksta, u kojima su u slučaju najvećeg trgovca strujom na Balkanu, učestvovali što parlamentarni ankteni odbori, što lokalni istražitelji međunarodnih predstavnika, što političke stranke, tajne službe i razni centri za istraživačko novinarstvo, ishod je i dalje isti – potvrda da Vuk Hamović navodnim nezakonitim poslovima uništava lokalne elektroenergetske sisteme i dalje nema. Bar nema onih koji su dokazani na sudu.

Naravno, poenta uopšte nije u tome da su neosnovani svi ti povici protiv prebogatog "gospodara balkanske struje" koji stoluje u Londonu, već da su, kao i u samoj priči o vuku, svi oni izrečeni na pogrešnom mestu i u pogrešno vreme. To što vuka trenutno ne vide ostali pastiri, ne znači da ga nema u šumi, ali isto tako ni da ga ima.

Posle svega, naravno, dolazi preokret i pojavljuje su Vuk tamo gde ga niko nije očekivao. Naime, krajem decembra protekle godine ugledna Evropska inicijativa za stabilnost (ESI, *European, Stability Initiative*) objavila je detaljan izveštaj nazvan "Povratak, energija i budućnost Republike Srpske" u kome se, posle navođenja nekoliko poslova koje kompanija EFT, čiji je vlasnik Vuk Hamović, pokrenula u Stanarima kod Doboja, zaključuje da će oni izuzetno povoljno uticati na ekonomski razvoj Republike Srpske, ali i na pomirenje unutar Bosne i Hercegovine.

Hamović, inače hladan i ne mnogo zainteresovan za to što ga mrze u svim zemljama Balkana, sada najednom doživljava jedan od onih elegantnih obrta sa kojima je i stvorio svoju energetsku imperiju. U međuvremenu, njegovi poslovi idu kao i uvek, dobro – kompanija EFT po redovnoj proceduri dobija tendere širom regiona, razmnožava se i tamo gde je nije bilo, postajući sve bogatija, dok se istrage vođene protiv nje i njenog vlasnika jedna po jedna obustavljaju.

TIHI KOCKAR: Ko je, zapravo, Vuk Hamović? Oni koji su ga upoznali obično pričaju da je nizak rastom, smiren i srdačan čovek, za koga niko ne bi pretpostavio da poseduje finansijsku imperiju koja u trgovini strujom posluje u 18 zemalja i godišnje napravi obrt od 800 miliona evra.

Moguće ga je čak po aerodromima ili na drugim javnim mestima videti samog, bez uobičajne svite koja prati bogataše tog kalibra, kako se sa torbicom i u komotnom odelu probija kroz masu. U razgovoru je nenametljiv, a kako kažu, Hamović svoje sagovornike nikad ne iznenađuje svojim bogatstvom ili kakvim razmetanjem, već povremenom, ali brtikom duhovitošću, po kojoj je postao pomalo i čuven.

Njegovi školski drugari su za medije u nekoliko navrata govorili da Hamović nije naročito druželjubiv, kao i da nikad nije bio rasipnik. Uostalom, o njemu nije moguće pronaći kakvu skandaloznu trač aferu koja obično ide uz ljude sa liste 100 najbogatijih poslovnih ljudi Istočne Evrope, a na kakvim se njegovo ime zbog očiglednog bogatstva retko izostavlja.

Uz to, Hamović ne voli da se pojavljuje u javnosti, što doprinosi raširenoj tezi da njega ne interesuje slava, već samo novac. Priča se da se u Sarajevu, pre jedne konferencije za novinare, i sam našalio na račun ove svoje reputacije, rekavši "Slava drugima, novac meni". Prema nekim drugim pričama, navodno u svojoj kancelariji drži uramljen svoj prvi zarađeni dolar.

U takvoj reputaciji ima i klice Hamovićeve iskrenosti. Komentarišući projekat završetka izgradnje tunela za transport vode sa Fatničkog polja u Bilećko jezero, u koji je EFT bio uložio 26 miliona dolara i koji je svojevremeno kao najveći projekat u Republici Srpskoj obezbedio 500 novih radnih mesta, Hamović je razjasnio: "Nama je cilj da zaradimo i ne ulažemo pare iz nekih altruističkih, humanitarnih razloga", objasnivši pre toga da za njega "više vode znači i više struje iz postojećih elektrana".

Uspeh u svojim poslovima Hamović u velikoj meri duguje velikim rizicima koje je spreman da preuzme na dugi rok i on to ne krije. "Mi, energiju obično moramo da platimo unapred, a kada je prodajemo možemo da naplatimo tek nakon potrošnje", rekao je objasnivši da tako između prodaje i naplate protekne i do 60 dana. "Zbog toga nam je stalno na banderama 30 do 40 miliona dolara obrtnog kapitala. Čak i mnogo jače zapadne kompanije od EFT-a nemaju petlje da u ovom regionu prihvate takav rizik."

GENERALOV SIN: Vuk Hamović je rođen 1949. godine u Beogradu u generalskoj kući. Zabeleženo je da su i njegovi preci sa očeve strane imali sklonosti za poslovanje i da su u Austro-Ugraskoj trgovali kafom i hranom. S druge, majčine strane, Vuk navodno ima i hrvatsko plemićko poreklo. No, ova porodica se menjala kako su se menjale i epohe. Vukovi roditelji su bili nešto drugo, znatno bliži komunizmu od svojih predaka i oboje, otac i majka, učesnici NOB-a.

Inače, Vukov otac, Ratomir M. Hamović, bio je narodni heroj i važna figura Titove Jugoslavije. Poznat i kao kapetan Rade sa Romanije, on je bio jedan od onih školovanih predratnih oficira koji su se odmah po nemačkoj okupaciji pridružili partizanima. U

VELIKO

ratu je upoznao svoju prvu suprugu i Vukovu majku, partizanku Ljerku Dubrešić.

Nakon rata, Hamović je postao general JNA, a kasnije i načelnik generalštaba. Stanovao je sa porodicom na Dedinju, a osamdesetih se preselio u Ljubljanu. No, tokom svojih vojnih nameštenja, često se privremeno selio, što je mladom Vuku omogućilo da upozna sve krajeve SFRJ. Sa odlaskom Aleksandra Rankovića, u nemilost Josipa Broza pao je i general Hamović, koji se posle toga samo mirno penzionisao.

Svoje ratne godine i ono što je posle toga došlo, uključujući i poslovni proboj svog sina, Ratomir Hamović je opisao u autobiografiji koja je pre tri godine izdata u Sarajevu. Nekom čudnom ironijom, jedini beogradski primerak ovog dela, koje se u katalogu Narodne biblioteke Srbije vodi pod nazivom *Od nekad do sad* trenutno je zagubljen na putu od prijema do depoa.

Prema zabeležnim anegdotama, Vuk i njegova sestra su strogo vaspitani u roditeljskoj kući. Kao odličan đak, čiji nekadašnji profesori govore da je bio izuzetno inteligentan, Vuk Hamović je upisao Ekonomski fakultet na Univerzitetu u Beogradu, završio ga 1972. godine i potom dve godine kasnije, magistrirao. Tako očigledan uspeh na studijama preporučio je mladog Hamovića za najbolje poslove u socijalističkoj Jugoslaviji. Zaposlio se u velikom i moćnom preduzeću Energoprojekt gde je radio sledećih deset godina u delu pod nazivom Energodata.

Zanimljiv je posao kojim se Hamović bavio u Energodati, jednom od prvih jugoslovenskih IT preduzeća koje je uvodilo prve kompjutere u pošte i banke. Tu je Vuk Hamović radio i na razvoju prvog jugoslovenskog PC računara, TIM 011, ali njegova karijera nije podelila potonju sudbinu ovog pravog pionira među računarima. Hamović se uzdigao do samog vrha Energoprojekta, gde je ušao i u poslovni odbor.

KUPAC DUGOVA: U smiraj socijalizma, Hamović odlučuje da se okuša u privatnom sektoru, gde prenosi svoje iskustvo iz Energoprojekta. Zajedno sa Aleksom Klormanom, 1987. godine osniva kompaniju Milnah, čije je čudno ime, kao i kod mnogih tadašnjih preduzetnika, akronim od imena njegovog sina Miloša i dece njegovog partnera.

Već godinu dana kasnije, Hamović napušta ovaj posao i zajedno sa Zoranom Drakulićem osniva firmu Ist Point, koja se registruje na Kipru zbog mnogih poreskih olakšica. Ni saradnja sa Drakulićem nije potrajala, pa Hamović osniva novu kuću Yu Trust. No, svoj ulog u Ist Pointu prodaje Drakuliću tek 1992. godine. Sve ovo vreme, provedeno u firmama pod raznim imenima, on se bavi finansijskim transakcijama, otkupljujući dugove za brojne kompanije i zemlje širom sveta.

Međutim, 1992. godine, ratne okolnosti i zavedene sankcije sputavaju sve dalje Hamovićeve poslove i on odlučuje da svoj posao prenese u London. Tu počinje da radi za GML International, firmu koja se bavi velikim finansijskim aranžmanima i povećava red veličine svojih poslova. Pod okriljem ove kompanije ostaje do kraja devedesetih, sve više rešavajući finansijske probleme u energetskom sektoru.

To ga nagoni da 2000. godine osnuje kompaniju EFT (*Energy Finansing Team*) koja počinje da trguje viškovima struje na Zapadnom Balkanu, postajući izuzetno brzo lider u ovo poslu, poznat i po tome što zapošljava malo osoblja koje uspeva da odgovori na energetske izazove čitavih regiona.

DOBROTVOR OPOZICIJE: Vuk Hamović nikad nije bio na strani Slobodana Miloševića i zapravo, bio je tokom devedesetih njegov najjači finansijski neprijatelj. Nestabilno političko okruženje nikad nije pogodovalo njegovim poslovima, ali Hamović je i ideološki bio suprodstavljen starom režimu. Priča se kako je prilikom osnivanja firme Mali kolektiv na ulazu u zgradu video tablu radikalskog glasila "Velika Srbija" i rekao "Mi ćemo se onda zvati Mali kolektiv".

Pre nego što je otišao u London, Hamović je finansijski podržavao Demokratsku stranku.

Dao je priloge i za kampanju Milana Panića 1992. godine, a kad njegova kandidatura nije uspela protiv Miloševića, povukao se sasvim iz takvih poslova.

Hamović se proslavio i kao pomagač nezavisnih medija. Bio je 1990. godine jedan od osnivača i prvih suvlasnika nedeljnika "Vreme". Međutim, brzo je napustio taj svoj kapital da bi se kasnije sasvim povukao iz svih poslova koji imaju veze sa medijima. Priča se da ga je na jednom ručku pre nekoliko godina njegov tadašnji blizak poslovni partner Vojin Lazarević upitao: "Da kupimo mi to 'Vreme'?", na šta je Hamović odgovorio: "Ne, nikako, ja sam ga jednom već kupovao."

Međutim, njegova ponovna direktna pojava na ovdašnjim energetskim tržištima posle 2000. godine, skrivena iza akronima EFT, malo koga je podsetila na onog starog Hamovića, kog su između 1989. i 1992. godine svi dobro znali kao finansijera opozicije.

TAJKUNSKA VREMENA: Pre dve godine pojavila se i procena poljskog časopisa "Vprost" da Hamović poseduje kapital u vrednosti od 350 miliona američkih dolara. Iz nekog razloga, ovaj podatak se mnogo prenosio iako nije poznato kako je "Vprost" došao do te sume. Hamović je to demantovao, ali >>

www.toyota.co.yu

Da ste sklopili dobar posao, uverićete se prilikom prodaje.

Ako izračunate koliko vas u proseku košta održavanje automobila, uvidećete da je Toyota ispred svih ostalih. Ekonomičnost ćete prepoznati po broju pređenih kilometara bez ijednog kvara, a Toyota prelazi veliki broj kilometara. Prava vrednost se vidi tek prilikom prodaje automobila, jer korišćene Toyote ne gube na vrednosti.

Otkrijte zadovoljstvo vozača Toyote.

TODAY TOMORROW **TOYOTA**

PRODAJA I SERVIS: BEOGRAD, **TOYOTA CENTAR BEOGRAD**, Zrenjaninski put 28, (011) 331 85 58; BEOGRAD, **MIJALJEVIĆ**, Rakovički put 6, (011) 367 26 27; NOVI BEOGRAD, **MAG AUTO**, Partizanske avijacije 1,(011) 318 78 61; NOVI SAD, **GOTA CAR**, Temerinska 66, (021) 42 64 77; SUBOTICA, **AUTOMAX**, Otmara Majera 12, (024) 56 60 04; ČAČAK, **YU MARKETING**, Preljina, (032) 38 18 70; PODGORICA, **EFEL MOTORS**. Novaka Miloševa 40, (081) 21 09 10; SERVIS: BEOGRAD, **TURING**, Smederevski put 35, (011) 341 00 41; BOGATIĆ, **BROKER**, Mike Vitomirovića 88, (015) 41 25 01

nikada nije rekao koliko je zaista bogat.

Svakako, Hamovićevi jako profitabilni poslovi počeli su da izazivaju sve više sumnji i počele su razne istrage. Od svih dosadašnjih istraga, dve se izdvajaju kao najveće. U prvom slučaju, kancelarija visokog predstavnika lorda Pedija Ešdauna u Bosni i Hercegovini angažovala je specijalnog revizora koji je ustanovio da EFT ima privilegovani položaj u Republici Srpskoj. To je pokrenulo istragu ne samo u BiH, već i u Velikoj Britaniji, a čitava stvar se pretvorila u ozbiljan električni skandal. Međutim, bez ikakvog epiloga. Istraga u Bosni i Hercegovini je zatvorena u aprilu 2006. godine, a EFT je svoje poslove u ovoj zemlji u međuvremenu proširio.

Drugi slučaj se vodio u Srbiji i mada nije imao međunarodni karakter bio je pravi medijski cirkus. Tokom proleća 2004. godine u parlamentu Srbije je zasedao Anketni odbor za utvrđivanje činjenica i okolnosti u trgovini električnom energijom i finansijsko-bankarskih poslova vezanih za tu trgovinu koji je ispitivao da li je država oštećena ugovorima o trgovini EPS-a i EFT-a.

Ovaj anketni odbor je zapamćen po istupanjima Aleksandra Vučića, poslanika Radikalne stranke, kao i po tome što je dva meseca isptivao sve zamislive i nezamislive aktere, dok su se poslanici, ali pre svega gledaoci u direktnom TV prenosu davili u nejasnoj finansijsko energetskoj-terminologiji. U sve su upleteni Hamovićevi vlasnički kapitali u Nacionalnoj štedionici i Euroaksis banci. Anketni odbor je radio puna dva meseca, da bi u maju ceo slučaj bio okončan, takođe, bez ikakvog epiloga.

TRGOVAC STRUJOM: Neko bi, posle tih jalovih istraga, možda mogao da pomisli kako EFT tu nije uradio ništa nelegalno, mada se postavlja pitanje zašto Hamović uopšte pobuđuje takvu pažnju ako je zaista nevin. Ako se politički motivi odstrane, pre svega je izvesno da kompanije poput EFT-a trguju samo sa elektroprivredama i velikim industrijskim potrošačima. Oni ne prodaju struju domaćinstvima. Budući da često nemaju svoje kapacitete za proizvodnju struje, laicima je uvek manje više nejasno čime to oni zapravo trguju i zašto bilo ko u tom poslu premošćava proizvođače i distribucije iz raznih zemalja.

Objašnjavajući jednom kako se trgovina između Hrvatske i Crne Gore obavlja preko američkog posrednika, sam Hamović se našalio rekavši da je to tako jer "Tesla nije stigao da dovrši prenos struje na daljinu". O čemu je tu, zapravo, reč?

Stvar je u tome što proizvodnja električne energije po svojoj prirodi vrlo inertno reaguje na ponudu i potražnju, ona se samo kod hidropotencijala može donekle uspešno skladištiti i po tome ju je teško izjednačiti sa drugom robom. Naime, elektroenergetski kapaciteti proizvode energiju i onda kad ona potrošačima nije potrebna. Termoelektrane i nuklearne elektrane neće zaustaviti svoj rad ako je napolju lep sunčan dan, a pretplatnici distribucije se razmileli po piknicima, kao što nema načina da bitno uvećaju svoj *output* uoči kakvog zimskog praznika, kad u ledenoj noći odjednom radi više miliona rerni i kvarcnih peći.

Vuku Hamoviću nekako uspeva da bude prvi i najpovoljniji kad sa svih strana krene kupovina. "Nijedna država nije, naravno, oduševljena kad vidi da neko uvek pobeđuje na elektro-tenderima jer se plaši situacije da će dići ruke od njenog tržišta", rekao je sam Hamović, priznajući i sam da se dobar deo ovdašnjih tržišta oslanja na njega. Postoje tvrdnje da on kontroliše 80 odsto preprodaje struje na Balkanu, ali to nikad nije potvrđeno. U svakom slučaju, sve dosadašnje istrage i sumnjičenja pokazale su da EFT posluje u zakonskim okvirima. Da li to ne stoji, saznaćemo bez sumnje.

>>PRIČA SE DA GA JE NA JEDNOM RUČKU PRE NEKOLIKO GODINA NJEGOV TADAŠNJI BLIZAK POSLOVNI PARTNER VOJIN LAZAREVIĆ UPITAO: "DA KUPIMO MI TO 'VREME'?", NA ŠTA JE HAMOVIĆ ODGOVORIO: "NE, NIKAKO, JA SAM GA JEDNOM VEĆ KUPOVAO"

Zasad je poznato da je ova kompanija samo u prethodnoj godini obezbedila ukupno 15.000 GWh električne energije u 18 zemalja u kojima posluje i obrnula kapital od 800 miliona evra. Veći deo tog tržišta, 64 odsto, bile su zemlje Evropske unije, pre svega Grčka, Mađarska i Slovenija. U Austriji se EFT nalazi u samom vrhu, a struju prodaje i po Italiji, Nemačkoj i Rumuniji.

U svim tim trgovinskim kombinacijama, ni Srbija nije beznačajna. Zapravo, ona je zgodna za sve trgovce jer ima dobar odnos između hidroizvora i termoelektrana, polapola, što se inače smatra optimalnim da se stvari zakrpe kad naiđu krize. Takođe, za trgovinu strujom, Srbija ima, verovali ili ne – povoljan položaj. Srbija je u središtu regiona, pa se sve trgovine moraju obavljati preko nje. Zato u Srbiji uz EFT postoji i petnaestak drugih trgovaca mada samo tržište nije razvijeno.

GRADITELJ ELEKTRANA: Primetan je i izvestan zaokret u politici kompanije EFT koja, osim što se širi iz države u državu, prestaje da se bavi samo trgovinom i počinje da investira i u elektroenergetska postrojenja. U EFT-u su izjavljivali kako nameravaju da se razviju u vodećeg nezavisnog regionalnog proizvođača električne energije koji bi skoro celu trećinu svog porfelja nudio iz sopstvenih kapaciteta.

Trenutno Hamović planira ulaganje u hidroleketranu "Boškov most" od 70 MW u Makedoniji, spremaju se dva slična projekta u Rumuniji, jedan u Albaniji i jedan u Srbiji. No izgleda da su Republika Srpska i Federacija u BiH najvažnija tržišta za EFT, budući da je tu Hamović prvi put investirao u tunel Fatničko polje – Bilećko jezero, a sada tu gradi termoelektranu od 420 MW u blizini Stanara i za to ga još hvali Evropska inicijativa za stabilnost.

Hamović je u Stanarima još 2005. godine kupio 72 odsto rudnika uglja, a sad je uložio 600 miliona evra u izgradnju termoelektrane koja će, kad bude dovršena, godišnje proizvoditi 3000 GWh, što je više nego sadašnji ukupan izvoz BiH i što će bez sumnje u tu namenu i biti korišćeno, uslovno govoreći, naravno.

U celoj toj lepoj priči o ulaganjima električnog magnata iz Londona ima i naravoučenije, kao i u skaski sa pastirom. Uz takve planove, postaje jasno da će Srbija ostati samo onaj zgodni teren preko koga se prodaja električne energije obavlja. Dok je naša država dve decenije birala hoće li graditi novu elektranu "Kolubara B" ili podizati nove kapacitete u TENT B, da bi se na kraju odlučila za obe, a još ne gradi nijednu, Hamović je u komšiluku kupio rudnik uglja i za samo nekoliko godina podići će svoju termoelektranu. A posle ćemo ga ganjati po anketnim odborima, ljuti što je stigao pre nas i što nam se ne sviđa cena koju naplaćuje. ×

SLOBODAN BUBNJEVIĆ
i Dokumentacioni centar "Vreme"

Poen za hrvatske Srbe

Lansiranje Slobodana Uzelca u potpredsedničku stolicu vlade postavljanje je pravog čoveka na pravo mesto, onoga ko ima vlastito iskustvo s izvršnom vlašću i ko će uspeti da parira onima koji misle da je Srbima u Hrvatskoj veliki ustupak i to što im jednom godišnje na noge dođu političari koji će reći "Hristos se rodi"

PRVI PUT: Potpresednik hrvatske vlade Slobodan Uzelac i hrvatski Sabor

Hrvatska je dobila novu vladu: Hrvatski sabor je 12. januara, nakon rasprave koja je trajala 11 sati, izglasao povjerenje starom-novom premijeru Ivi Sanaderu, koji je nakon teških pregovora – kao relativni pobjednik nedavnih parlamentarnih izbora – uspio skupiti dovoljno zastupničkih glasova za novi mandat.

"Smotra grebatora", najbolji je opis onoga što se događalo u posljednja gotovo dva mjeseca u hrvatskoj politici, kako je to dijagnosticirao Marinko Čulić iz "Feral tribjuna". Ivo Sanader, koji sa svojom Hrvatskom demokratskom zajednicom nije imao dovoljno mandata da samostalno formira novu vladu, danima je pravio ustupke i tek ćemo vidjeti kako će ta novosklepana tvorevina funkcionirati. Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić već je konstatirao da ponovo imamo "jakog premijera i slabe ministre". Sanader je na svoju stranu uspio pridobiti koaliciju Hrvatske seljačke stranke (HSS) i Hrvatske socijalno-liberalne stranke (HSLS) Đurđe Adlešić, koja je postala i potpredsjednicom Sabora, ali i predstavnike manjina (osam ukupno), pri čemu su presudnu ulogu odigrali zastupnici srpske manjine iz Samostalne srpske demokratske stranke (SDSS), koji su prvi puta od hrvatske samostalnosti 1990. godine dobili i potpredsjedničko mjesto u vladi. Iako bez konkretnog ministarstva, SDSS će predstavljati Slobodan Uzelac, psiholog koji je odavno u politici (upamćen je kao posljednji predsjednik Gradskog komiteta SK Hrvatske prije 1990) i koji je u prošlom Sanaderovom mandatu bio državni tajnik u Ministarstvu kulture.

Uzelčeva potpredsjednička funkcija u vladi obuhvatit će više resora, regionalni razvoj, obnovu i povratak, čime bi – kako je to procijenjeno – najviše mogao doprinijeti poboljšanju statusa srpske manjine u Hrvatskoj, koja i dalje traži povratak izbjeglih, normalizaciju života u pasivnim krajevima u kojima veliki dio Srba živi, proporcionalno sudjelovanje u vlasti, rješavanje penzija neisplaćenih za vrijeme rata i još prilično stvari koje život znače.

STARI KADROVI: Ostale karte u vladi Sanader je raspodijelio između već poznatih imena: osim Adlešićke i Uzelca, ova će vlada imati još dva potpredsjednika, ministra gospodarstva Damira Polančeca i Jadranku Kosor, koja je ujedno ostala na poziciji ministarke obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, na kojoj je bila i u prethodnom vladinom sazivu. Od hadezeovaca u vladi je i Gordan Jandroković, Sanaderov "mladi lav" kao ministar vanjskih poslova i evropskih integracija, Berislav Rončević ministarstvo obrane zamijenio je onim unutrašnjim poslovima, Ivan Šuker je i dalje ministar financija, a tu su i "stari" kadrovi Ana Lovrin kao ministarka pravosuđa i Božidar Kalmeta ministar mora, prometa i infrastrukture, kao i Božo Biškupić (kultura) i Dragan Primorac (znanost, obrazovanje i sport). Branko Vukelić, koji se ranije bio oprobao u gospodarstvu, sada je ministar obrane, Marina Matulović-Dropulić, ministarka zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Gospićanin Darko Milinović

TANJUG

ministar je zdravstva i socijalne skrbi, a Petar Čobanković je na čelu novog Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, dok je drugo novo ministarstvo – turizam – preuzeo haesesovac Damir Bajs, a njegov stranački kolega Božidar Pankretić novi je ministar poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja.

Osim Uzelca, potpuno je novo ime u izvršnoj vlasti novi ministar turizma, za kojega se već čuju zamjerke da u toj stvari nema baš nikakvog iskustva, ali iskustva u konkretnom poslu nema niti novi ministar diplomacije Jandroković, koji je smijenio Kolindu Grabar-Kitarević, s kojom – kako su kuloari govorili – Sanader već duže vrijeme nije bio zadovoljan. Neke od novih ministara prate afere, Vukelića, na primjer, kojem se danas izvlače iz prašine optužbe da se početkom devedesetih nije odazvao pozivu na mobilizaciju, kao i da se – a to je još strašnije! – sve do 1994. godine deklarirao kao Jugoslaven. Onda je prešao u Hrvate i tad ga je krenulo, kažu.

Marinu Matulović-Dropulić razne nepodopštine prate još od doba Franje Tuđmana, a Darka Milinovića, ginekologa – čija je uloga u ratnom Gospiću i ubojstvima gospićkih Srba 1991. godine još nerazjašnjena – javnost je prvi puta bliže upoznala kad se lancima vezao u centru Gospića u znak protesta zbog hapšenja ratnog zločinca Mirka Norca.

Berislavu Rončeviću nije smetala nedavna afera da se ponovo dočepa ministarskog položaja, ovoga puta policije: zajedno sa svojim prethodnikom Ivicom Kirinom (koji je zbog skandala dao ostavku, doduše nakon izbora, pa je to bio samo formalni čin) i haškim optuženikom, generalom Mladenom Markačem koji je bio na privremenoj slobodi do početka suđenja, zatečen je u lovu na divlje svinje kod Virovitice. Markač, naime, nije smio napuštati svoje mjesto boravka, a onda je hrvatski portal Index.hr objavio fotografiju: ponosni lovci, haški optuženik i oni koji bi ga trebali čuvati i nadzirati, pokraj krda pobijenih životinja...

Javnost još ne zna kompletnu računicu koja je ostala na stolu za kojim su se pravili aranžmani za sastav nove vlade, ali je činjenica da je stari-novi premijer morao popuštati i zahtjevima šefa HSS-a Josipa Friščića i šefice HSLS-a Đurđe Adlešić, kao i da je morao prihvatiti njihovo inzistiranje na ZERP-u (zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu), koji je ustanovljen za prošlog mandata vlade i Sabora, a zbog kojega je Hrvatska pala u djelomičnu nemilost Evropske unije i u tešku svađu sa susjedima Slovenijom i Italijom.

PROBLEM GLAVAŠ: I samo konstituiranje Sabora i izglasavanje nove vlade nije prošlo bez skandala: naime, jedan od zastupnika u novom sazivu je i Branimir Glavaš, optužen za ratne zločine nad srpskim civilima u Osijeku početkom devedesetih godina. "Branimir Glavaš je izabrani zastupnik u Saboru, dobio je poziv i doći će na konstituirajuću sjednicu Sabora u petak, kakva je praksa i u svijetu", izjavio je samodopadno Ivo Sanader dan prije nego što je Županijski sud u Zagrebu najprije ujutro odbio Glavaša >>

REUTERS

NOVI-STARI PREMIJER: Ivo Sanader

TANJUG

VELIKODUŠNOST: Srpski lider M. Pupovac

>>KAKO IZGLEDA, NA SASVIM SIGURNOM DOBITKU S NOVOM VLADOM SU JEDINO SRBI

pustiti iz pritvora, da bi ga potom ipak pustio istoga dana poslije podne. U međuvremenu, mandatno-imunitetska komisija novog saziva Sabora – na temelju umnih tumačenja da je odluka one iz prethodnog saziva, kojom je Glavašu oduzet imunitet od krivičnog progona i pritvaranja, prestala važiti – donijela je odluku da se Glavašu može nastaviti suđenje, ali da ga se više ne može držati u pritvoru.

Tako je Glavaš pušten iz pritvora i – sve o trošku poreskih obveznika – po preporuci liječnika prebačen u bolnicu u Osijeku, kako bi se oporavio od posljedica dugotrajnog štrajka glađu, kojega je počeo upravo zbog boravka u pritvoru, u kojega se više neće morati vraćati. Pojedinci – ali i Hrvatski helsinški odbor – upozorili su da je cijela ta stvar grubo miješanje izvršne i zakonodavne vlasti u sudsku i da je odluka o cijeloj stvari trebala biti prepuštena najvišoj instanci, Vrhovnom sudu Hrvatske, ali i ne samo to; suđenje je tek na početku, svjedoci još nisu ispitani i vrlo je vjerojatno da će uslijed Glavaševa boravka na slobodi mnoge od njih naglo uhvatiti amnezija; ne bi to bio prvi takav slučaj.

Još jedan događaj daje doprinos upravo takvoj pretpostavci: tek dva dana po slavodobitnom Glavaševom povratku u Osijek, otkrilo se da je proteklih dana, u tajnosti, gotovo sasvim srušena kuća u središtu Osijeka u kojoj su pripadnici Glavaševe Samostalne uskočke satnije 1991. godine zatvarali i zlostavljali srpske civile, a potom ih odvodili i likvidirali na obali Drave. Sud je zabranio daljnje rušenje kuće koja je, usput, pripadala jednom osječkom Srbinu koji je početkom rata napustio Osijek (u međuvremenu je umro, ali mu je živa supruga i ostali nasljednici), ali – poruka je, sasvim sigurno, odaslana onima kojima se Glavaš i njemu slični obraćaju.

Najnovija vijest stigla je iz središta Evropske unije: Evropska komisija Hrvatskoj je privremeno zamrznula projekte iz programa PHARE 2006. i smanjila za pet milijuna eura sredstva predviđena u programu pretpristupnih fondova, zbog slabosti u provedbi decentraliziranog sustava upravljanja projektima iz fondova EU-a. Ivo Sanader još tješi javnost da je riječ o tome da je od izbora dosad na sceni bila tehnička vlada, te da će se sad punom brzinom krenuti u daljnje približavanje evropskim standardima i zahtjevima, ali pesimisti se već javljaju i tvrde da je u startu nova državna administracija u evropskim krugovima proglašena nesposobnom (lider oporbene Socijaldemokratske partije Zoran Milanović).

SRPSKI UGAO: Kako izgleda, na sasvim sigurnom dobitku s novom vladom su jedino Srbi: nakon rata, teških godina poraća i brojnih problema s kojima se pripadnici srpske manjine i danas u svakodnevnici suočavaju, prvi puta imaju priliku da nešto konkretno promijene i zaista poboljšaju. Ima onih koji to novo stanje kritiziraju i napadaju, ali i analitičara u Hrvatskoj koji Milorada Pupovca hvale kao zrelog političara i čovjeka koji je kao pregovarač jedini bio "rame uz rame" tom jakom premijeru Ivi Sanaderu. Vidjet ćemo što će od svih obećanja koje je Sanader dao srpskoj strani biti ostvareno, ali "iznenađenje" što Pupovac nije prihvatio da on bude potpredsjednik Sanaderove vlade iznenađenje je samo za neupućene, za one koji ne poznaju Slobodana Uzelca, tvrdog političara koji ne odustaje od dogovora i svojih vlastitih ideja, s kojima je namučio – kako neki još pamte – i one davne vlastodršce koji su jednopartijski mislili i vladali.

Pupovac je, kažu, svojim gestom pokazao da mu nije fotelja, kao mnogima, jedini motiv za bavljenje politikom, ali neće biti da je samo to: lansiranje Uzelca u potpredsjedničku stolicu Sanaderove vlade postavljanje je pravog čovjeka na pravo mjesto, onoga tko ima vlastitoga iskustva s izvršnom vlašću i tko će, za nadati se, uspjeti parirati onima koji misle da je Srbima u Hrvatskoj veliki ustupak i to što im jednom godišnje na noge dođu političari koji će reći "Hristos se rodi". ×

TATJANA TAGIROV

NEKI TO VOLE VRUĆE

Kao da bi svi predsednički kandidati da budu bolji od sebe samih – što bi imalo smisla da se ne znamo, da *nijesmo naši*

Novine već nekoliko dana razvlače priču (*Blic* prednjači, koliko vidim) kako su radikali – za lepe pare, verovatno ne u rubljama -angažovali neku opaku američku agenciju za štimovanje i ušminkavanje imidža predsedničkih kandidata i ostalih javnih likova koji bi da prošire bazu svoje popularnosti. Pa im je ta agencija (stoput da ga vidim, opet neću zapamtiti to ime; ja, uostalom, ne razlikujem Meken-Erikson od Soni-Eriksona, a kamoli šta drugo iz branše; mislim, jel' to jedan te isti Erikson u dve šeme, ili šta?!) kanda savetovala da bidnu fini, da mnogo ne napadaju svoje suparnike, i da svakako izbegavaju spominjanje dr Šešelj Vojislava. Dam' Bog ubije ako znam zašto?! Prvo, ako radikalima oduzmeš verbalno cipelarenje protivnika, direktno si im ugrozio politički identitet & civilizacijski profil; drugo, ako ih lišiš veselo landarajuće kićanke u impresivnom obličju dr Šešelja, šta će im uopšte preostati? Ta, ko ih je, ako ne upravo Šešelj, pokupio iz budžaka gde akrepe memla davi i stvorio ih Onim Što Jesu – šta god to bilo (naučna zajednica još zdvaja oko toga)? Zato sam skloniji da poverujem zgroženom Vučić Aleksandru koji se kune prisežući na sve Svete Knjige ("Engleski pederski isprdak Toni Bler", "Lažljiva haška pederčina Džefri Najs", "Prokleti škotski skot Aleks Ferguson", "Vašljive patkovgradske kurvetine Pata & Mini" etc.) da to nije istina, i da je celu kampanju (o)smislio on, Vučić najličnije, uz malu pomoć prijatelja.

Ko god bio autor te kampanje, taj je zaslužan za onu epohalnu rečenicu koju izgovara pretendent Tomislav Nikolić, ležerno, kao da mu nije ništa, manirom iskusnog profesionalca koji je u stanju, ako treba, gotovo da poveruje u ono što deklamuje: "ja nikoga ne mrzim". Nikolić, dakle, *nikoga ne mrzi* (ni Đinđića, ni Ćuruviju...), ura, pa 'ajde da ga onda biramo za pre'sednika! Pored ovakve (samo) preporuke, bilo bi zaista bezobrazno tražiti još nešto! Odakle je – i to je premija! Eh, sva sreća da se Vučić ne kandiduje za predsednika, pošto on iz objektivnih razloga ne bi mogao da izgovori tu rečenicu: javno se, naime, pohvalio, i to relativno skoro, da "mrzi Hrvate" i da misli da je to nekako sasvim normalno i da je to, uostalom, njegovo pravo. Pa i jeste: svako se emotivno razvija u skladu sa svojim mogućnostima. Samim tim, niko nema pravo da diskriminiše osobe sa *posebnim emotivnim potrebama*.

Zanimljivo je to kako svi ključni akteri u ovoj kampanji pokušavaju nekako da ulove ono za šta misle da im nedostaje, odnosno da "biračko telo" percipira kao njihov nedostatak. Zato se Tadić onoliko trudi da bude "kosovobranitelj" i "evropobranitelj" u isto vreme, da ga ona dva nadrndana Šumadinca ne preteknu zdesna, a liberalni osvetnik s leva, zato se Čeda okružio ekipom od intelektualne eminencije, postignuća i iskustva (u zavidnom Pešić-Srbljanović rasponu), zato Velja već nedelju-dve nikoga nije (javno?) ispsovao i ritnuo u koleno, mada ga i jezik i noga sigurno već neizdržno svrbe, i zato Tomislav N. preventivno objašnjava kako, časna reč, nikoga ne mrzi – zna, vragolan, da mu to nemrzilaštvo do sada nije bilo ni među prvih hiljadu prepoznatljivih karakternih osobina, ni njemu, a kamoli stranci mu, u čijem vrhu ima pregršt takvih vedeta za kakve bi Džeri Springer Šou platio suvim zlatom. Nekako, kao da bi svi da budu bolji od sebe samih – što bi sve imalo nekog smisla da se ne znamo dobro, da nijesmo naši...

Daleko bilo da hoću da kažem da su svi ovi kandidati "isti": jako se dobro zna ko je ko. No, baš zato mi ovo (uslovno) maskiranje, odnosno zamagljivanje, vrdalamisanje, *ublažavanje* sopstvene političke pozicije ili stila ponašanja – ovo, fakat, jedino ne važi za Jovanovića koji, uostalom, i nema manevarskog prostora za takvo nešto – ovoliko smeta, jer je možda više nego ikad vreme za *čiste opcije*. Srbija je iznova na veoma dobrom putu da zaglibi, i ne bi bilo nikakvo čudo da ovi predsednički izbori budu prilika da se ta loša inercija prekine ili, pak, da se utone još dublje. Jeste, nisu predsednička ovlašćenja baš impresivna, ali ne radi se o tome: u pitanju je *pravac* kojim Srbija ide, a o njemu ćemo mnogo više znati kad budemo znali rezultate izbora.

Umalo da zaboravim: kad čujemo te rezultate, čućemo i koliko imamo trenutno na zalihama onih Mudraca koji u izborne dane ostaju kod kuće, jer su se, recimo, "razočarali" i jerbo su tako nepodnošljivo moralni i pametni da im, onako gorostasnima, ama baš niko u ponudi nije ni do kolena – pa kako onda da glasaju za takve kepece?! Gde to ima?! U redu, svugde postoji jedan (lumpen)sloj stanovništva koji životari na margini i poslednje što mu je na pameti je da izlazi na izbore, ali ovde se ne radi o njima: ne, radi se o normalno socijalizovanim, prosečno i natprosečno obrazovanim osobama koje imaju samo jedan problem: pale su s Marsa (nisu se čak ni ugruvale), i užasno se ponose time, misleći da ih to čini nekako ekskluzivnim, drugačijim od razuzdane gomile... Iskustvo nas uči da je takvih proporcionalno najmanje među onima koji naginju Onome Koji Nikoga Ne Mrzi, pa vi sad vidite. Ne bi trebalo zaboraviti da samo neopevane budale i pernata živina ništa ne uče iz sopstvenog iskustva – s tom razlikom što živina ima opravdanje, jer joj se pamćenje proteže na nekoliko sekundi.

Kako god bilo, prvi krug samo što nije, pa će se videti kome se i koliko isplatilo ovo *masovno presvlačenje*, ovaj "vidi mi ruke" igrokaz. Do tada, uživajte zamišljajući Nikolića u parafrazi scene iz filma *Neki to vole vruće*, kako uporno buba pred ogledalom: "ja nikoga ne mrzim, ja nikoga ne mrzim, ja nikoga ne mrzim"... ×

BIZNIS

OD 2002. DO KRAJA 2007. AKCIJSKI FOND SRBIJE ZARADIO JE 613 MILIONA EVRA PRODAJOM MANJINSKIH PAKETA AKCIJA 1171 FIRME, A PREOSTALE AKCIJE U 300 KOMPANIJA PRODAĆE OVE GODINE

FONDOVI

Počeo sa radom Delta Dynamic

Društvo za upravljanje Delta Investments objavilo je 10. januara javni poziv za upis i uplatu investicionih jedinica svog novog investicionog fonda – Delta Dynamic. Potpisivanje naloga za pristupanje fondu i prijem uplata za kupovinu investicionih jedinica počeli su 11. i trajaće do 25. januara. Početna vrednost investicione jedinice za vreme trajanja javnog poziva iznosi hiljadu dinara i u tom periodu Društvo će naplaćivati samo fiksni administrativni trošak od 300 dinara. Osnivanjem novog fonda Delta Investments postaje prvo društvo u Srbiji koje upravlja sa dva fonda različite vrste. Za razliku od postojećeg balansiranog Delta Plus fonda, Delta Dynamic predstavlja fond rasta imovine i veći deo svoje imovine (minimalno 75 odsto) ulagaće u akcije.

DRUGI FOND DELTA INVESTMENTSA: ZGRADA DELTA HOLDINGA

TRGOVINA

Začetak balkanskog lanca RK Neptun

U Subotici je 10. januara Samson Company u svoj lanac robnih kuća tehnike koje već rade u Beogradu i Nišu, upisao prvu svoju RK Neptun Electronics u Vojvodini. Na površini od 800 kvadrata potrošačima je ponuđeno preko 4000 različitih najsavremenijih audio-video uređaja, bele tehnike i kućnih aparata, a za stručni savet i uslugu će se brinuti 27 zaposlenih. Samson je jedna od vodećih kompanija u uvozu, distribuciji i prodaji tehnike. Ona je generalni uvoznik za LG, Fuego i Pataco i distributer za Sony, Electrolux, Zannussi, AEG, Bosch, Moulineux, Tefal, Rowentu i Daewoo. Kompanija je osnovana u martu 1999. sa sedištem u Nišu i zahvaljujući vizionarskim idejama i dobroj poslovnoj strategiji vrlo brzo se probila u sam vrh, kao jedna od najuspešnijih distributerskih kompanija na Balkanu. »Iako se Samson Company bavi veleprodajom, u toku prošle godine prepoznali smo potrebu da krenemo i sa maloprodajnim objektima. Vođeni tom idejom, krajem oktobra smo otvorili robne kuće u Beogradu i Nišu, a sada je Neptun Electronics dostupan i građanima Subotice«, izjavio je tehnički direktor Damir Vučenović. On je najavio da će kompanija razvijati potpuno novi koncept kupovine, sa svim mogućim pogodnostima, prvo u Beogradu, Nišu i u Subotici, a zatim i u svim robnim kućama koje će, nada se, činiti balkansku prodajnu mrežu lanca robnih kuća Neptun Electronics.

OTVARANJE OBJEKTA U SUBOTICI: TEHNIČKI DIREKTOR DAMIR VUČENOVIĆ I GRADSKI MENADŽER DUŠKO GUSLOV PRESECAJU VRPCU

PROMOCIJE

"Peugeot 206 Sedan"

Kompanija Verano Motors je ljubiteljima Peugeota ponudila ograničenu količinu modela "206 Sedan" sa benzinskim motorom od 1,4 litre i 75 konjskih snaga, po ceni koja sa PDV-om iznosi 10.990 evra. Sedan verzija popularnog Peugeotovog modela dolazi sa bogatom serijskom opremom koja uključuje manuelnu klimu, servo upravljač, kodirani ključ, električne podizače stakla, *air bagove* za vozača i suvozača, svetla za maglu, centralnu bravu, radio CD i metalik boju. Maksimalna brzina ovog automobila je 172 kilometra na sat, a potrošnja bezolovnog benzina u mešovitom ciklusu iznosi 6,3 litara na sto kilometara pređenog puta.

NOVO IZ VERANA: MODEL U OGRANIČENIM KOLIČINAMA

ANKETA VREMENA >> KO SU DOBITNICI A KO GUBITNICI U SRPSKOJ TRANZICIJI

Počinje da se vrednuje znanje

MARINA ANTIĆ, DIREKTORKA FIRME BOLJI POSAO D.O.O. BEOGRAD

- **DOBITNICI** To su sve obrazovane i vredne osobe koje žele svakodnevno da se usavršavaju i grade svoju karijeru, da poštuju evropske standarde poslovanja i spremne su za inovacije. U procesu tranzicije počinje da se vrednuje znanje.
- **GUBITNICI** Oni koji su navikli da zarađuju presipajući iz šupljeg u prazno, razni špekulanti. Oni neće moći da se snađu u uređenoj evropskoj državi.

Dobitinici će biti mladi

- **DOBITNICI** Iako to možda ne deluje tako u ovom momentu, dobitnici će biti mladi, posebno radni deo populacije sa višom i visokom stručnom spremom. Približavanje EU-u će dodatno i na duži rok stabilizovati tražnju za mladim stručnjacima.
- **GUBITNICI** Deo radnika i većina nezaposlenih starijih od 40 godina, školovanih i pripremanih za rad u planskoj privredi. Oni koji su u nemogućnosti da se prekvalifikuju ili samozaposle tražiće izlaz u sve manjoj pomoći države.

DEJAN ĆURČIĆ, GENERALNI DIREKTOR HINTTECHA, NOVI SAD

NA SRPSKOM TRŽIŠTU: MONITOR VIEWSONICA

PARTNERSTVA

Pakom sa ViewSonicom

Prvi dogovor u novoj godini, srpska kompanija Pakom potpisala je sa svetskim proizvođačem monitora ViewSonicom. Ova multinacionalka je uočila potencijal srpskog tržišta i kvalitet Pakoma, koji je tako dobio novog partnera. Ipak, najzadovoljniji će biti krajnji korisnici koji će na jednostavan način doći do željenih proizvoda. ViewSonic u svom proizvodnom programu ima CRT i TFT monitore, projektore i komercijalne displeje svih dimenzija.

USLUGE

Bez žiranata

Meridian banka Credit Agricole grupa proširila je svoju ponudu proizvoda namenjenih stanovništvu, nudeći mogućnost korišćenja dinarskog gotovinskog kredita pod povoljnim uslovima. Svima koji su zaposleni na neodređeno vreme, penzionerima, vlasnicima preduzetničkih radnji, malog, srednjeg ili velikog preduzeća, Meridian banka nudi gotovinske kredite u iznosu od 40.000 do 800.000 dinara, sa rokom otplate od šest do 24 meseca. Za sve klijente koji primaju platu preko ove banke pripremljeni su specijalni uslovi koji obuhvataju nominalnu kamatu od 18 odsto i grejs period od tri meseca. EKS iznosi 22,64 odsto. Krediti se odobravaju bez revalorizacije a za iznose do 400.000 dinara nisu potrebni žiranti.

Ekonomski rast Srbije u 2007.

U %, procena u odnosu na 2006.

Bruto domaći proizvod	7,5	Broj noćenja	10,6
Industrijska proizvodnja	4,6	Saobraćaj	1,7
Prerađivačka industrija	5,4	Telekomunikacije	39,7
Poljoprivredna proizvodnja	-8,1	Delatnost pošta	1,5
Građevinarstvo	19,1	Broj zaposlenih	-1,2
Trgovina na malo	22,8	Neto zarade	27,9
Trgovina na veliko	16,2	Troškovi života	7
Ugostiteljstvo	6,4	Cene na malo	6,8

Izvor: RZS

BANKE

Lider potrošačkih kredita

PIŠE: ERIK BLANŠTET, PREDSEDNIK IZVRŠNOG ODBORA FINDOMESTIC BANKE

Findomestic Banka je tokom 2007. godine zabeležila rast u svim segmentima poslovanja. U segmentu kreditiranja potrošača, za koji je Findomestic Banka jedina specijalizovana u Srbiji, ostvareno je najveće tržišno učešće i ubedljiva liderska pozicija, dok je Findomestic kredit na prodajnom mestu sada dostupan na preko 1500 lokacija širom zemlje.

U 2008. godini, Findomestic Banka će upotpuniti svoju ponudu kreditnih rešenja za stanovništvo koristeći inovativne distributivne kanale. Građanima Srbije će prvi put biti dostupni i krediti putem telefona, kao i prva kobrendirana kartica.

U segmentu klasičnog bankarskog poslovanja Findomestic Banka je utrostručila plasmane pravnim i fizičkim licima, dok je ukupna aktiva Findomestic Banke premašila sto miliona evra. Kapital banke je u decembru povećan za deset miliona evra, tako da je od preuzimanja Nova Banke, kapital sa inicijalnih deset miliona evra, uz decembarsku dokapitalizaciju, povećan na sadašnjih 37 miliona evra.

Pored toga, Findomestic Banka je tržištu Srbije predstavila potpuno nov i jedinstven distributivni kanal pod nazivom Kredit Butik. Kredit Butik je koncept manje ekspoziture specijalizovane za sve vrste kreditnih rešenja uključujući i kreditne kartice, gde klijenti u prijatnom ambijentu odmah dobijaju odgovor na kreditni zahtev.

U ovoj godini Findomestic Banka će daljim razvojem i agresivnim rastom u svim segmentima, na najbolji način iskoristiti sinergiju klasičnog bankarskog poslovanja sa pravnim i fizičkim licima i uskospecijalizovanog segmenta kreditiranja potrošača.

PIŠE: MIODRAG BABIĆ, PREDSEDNIK HEMOFARMA, VRŠAC

POSLOVNO GESLO

Ništa nije nemoguće

Ništa nije nemoguće, pitanje je samo koliko truda uložiš. To je geslo koje sam počeo da primenjujem u vreme sankcija, silnih prepreka i problema sa kojima smo se suočavali. Ovaj moto je bio u funkciji ohrabrenja i podstreka za mene samog i moje saradnike da u tim vanredno teškim okolnostima napravimo odlične rezultate i značajne poslovne iskorake uprkos svim rizicima, teškoćama i iskušenjima. Pošto se tada pokazao validnim, moto je ostao.

EXTREME

- **ČESTITKE** Tokom novogodišnjih praznika korisnici mreže Mobilne telefonije Srbije razmenili su 134.499.102 SMS poruke, a najviše 1. januara – oko 60 miliona poruka.
- **INVESTICIJE** Fabrika kamena i kreča „Jelen Do“ kod Požege uložiće ove godine 7,5 miliona evra u izgradnju nove krečne peći i još 2,5 miliona evra u poboljšanje drugih uslova proizvodnje.
- **STRUJA** Termoelektrana „Nikola Tesla“ pustila je 10. januara u rad termoblok A4, snage 308,5 megavata, čija je revitalizacija koštala 76,2 miliona evra i najveća je investicija ove TE iz sopstvenih sredstava.
- **DIM** Prodaja kubanskih i dominikanskih cigara i cigarilosa u Srbiji prošle godine povećana je za 200 odsto u odnosu na 2006. iako se njihova cena po komadu kreće od 300 do 11.800 dinara.
- **SKLADIŠTE** Beogradski Velefarm uložiće pet miliona evra u izgradnju automatizovanog skladišta za lekove i druge farmaceutske proizvode.

Novi život za prestonicu tekstila

Kiparska kompanija K.S.K. Clothing kupila je jednu i zakupula prostor u drugoj fabrici pa u pogonima koji godinama nisu radili zaposlila nove ljude i najavila da će posao dobiti ukupno oko 1400 radnika

Sinonim za Leskovac dugo je bio "prestonica tekstila". Nekada se iz ovog kraja štof izvozio u Englesku i Ameriku, a reka radnika svakog jutra hrlila je put industrijskog kompleksa. Staze pored nekadašnjih tekstilnih fabrika zarasle su u korov. Njima je retko ko prolazio proteklih godina, a fabrička dvorišta obrasla travom i šibljem pravi su raj za razne domaće životinje iz kategorije lutalica. I poneku divlju. Iz fabričkih dimnjaka više se ne izvija dim u nebo iznad, nekada od milošte nazvanog "malog Mančestera".

Hroničari vremena u ovom gradu na kolenima kažu da je propadanje započelo odmah posle Drugog svetskog rata, kada su nove partizanske vlasti odlučile da rasele po tadašnjoj Jugoslaviji ono što su vredni i preduzimljivi leskovački industrijalci stvarali u ovom gradu. Ipak, kulminacija kraha tekstilnog džina nastupila je u burnim devedesetim. Neki su skloni da za poslednji udarac leskovačkoj tekstilnoj industriji optužuju one koji su "doveli Kineze" sa njihovom jeftinom robom u ovaj grad. A onda je počela priča o stranim investitorima. Iako se mnogima u Leskovcu ona činila samo kao još jedna prazna politička priča puna neispunjenih obećanja, ipak, cela stvar oko pokretanja tekstilne proizvodnje se, po svemu sudeći, privodi kraju.

SVEČANO OTVARANJE FABRIKE INKOL: Predsednik Republike Boris Tadić

STIŽE JOŠ 600 MAŠINA: Kada je kiparska firma K.S.K. Clothing kupila tekstilnu fabriku Zevelon, sumnjičavi Leskovčani su komentarisali da će to biti još jedna u nizu neuspešnih privatizacija u ovom gradu. Novi vlasnici su, izgleda, imali drugačije ideje. Na njima su, uz pomoć (ili možda na stalno insistiranje lokalnih vlasti) radili u proteklom periodu. Problema je bilo, od neipunjavanja obaveza od strane Agencije za privatizaciju da fabrička hala bude očišćena od starih mašina do onih sitnijih, koji se nekako uvek isprečе na put dobroj nameri da se nešto konkretno radi u našim krajevima. Kao rešenje za tu dobru nameru pojavila se varijanta zakupa proizvodnih pogona druge tekstilne firme koja, takođe, godinama ne radi, fabrike Inkol. U njenim pogonima na novim mašinama, koje su u međuvremenu stigle, već radi oko dvesta radnika. Načelnik Jablaničkog upravnog okruga Slobodan Kocić, koji je od prvog dana u priči sa kiparskim investitorima, kaže da je to samo početak. "U ove dve fabrike posao će dobiti 1400 radnika iz naše opštine. Reč je o velikom projektu za koji će kiparska kompanija od SIEPE dobiti po 2000 evra

U REKONSTRUKCIJU ULOŽENO 1,1 MILION EVRA: Proizvodna hala Inkola

NISU VEROVALI DA ĆE PONOVO IMATI POSAO: Radnici raspoređuju mašine

za svakog novozaposlenog radnika. Novac, za sada je planirano oko 2,8 miliona evra, isplaćuje se parcijalno, kako koja grupa radnika počne da radi", objašnjava za "Vreme" Kocić. Zvanični početak rada nove fabrike je 14. januar a posle tog datuma, kaže Kocić, počeće da pristižu novi radnici. I nove mašine. Do sada je stiglo dvesta mašina, na putu za Leskovac je još oko 600. U rekonstrukciju proizvodne hale novi investitor je uložio 1,1 milion evra. U Leskovcu će se proizvoditi takozvana laka tekstilna galanterija za unapred poznatog kupca iz Velike Britanije.

Vlasnici Kostas Georgiju i Stelios Panajotu planiraju da u Leskovac izmeste
kompletnu svoju proizvodnju iz Ruminije. Postoje velike šanse da u ovom gradu na jugu Srbije posao započnu i još neki njihovi poslovni prijatelji.

MOŽDA I NOVE FABRIKE: "Ne želimo još da spekulišemo šta i kako može da se desi sa tim njihovim interesovanjem, ali mislimo da postoje savim realne šanse da Leskovac i Jabanički okrug dobiju još neku fabriku. To znači nova radna mesta i 'odlepljivanje' sa poslednjeg mesta na statističkoj lestvici na kome se već dugo nalazimo po dohotku po stanovniku", kaže Kocić. Po njegovim rečima, prvobitni problem sa obezbeđivanjem dovoljnog broja radnika za započeti posao sa kiparskom tekstilnom fabrikom je prevaziđen. "U početku smo mislili da ćemo morati da angažujemo ljude iz drugih opština jer su ovi u našoj bili pomalo skeptični. Međutim, od kada su uvideli da je reč o ozbiljnom poslu, tekstilci se stalno prijavljuju." Prva grupa radnika, koja već radi, prošla je obuku a neki su u te svrhe boravili i u pogonima u Rumuniji. Kiparski poslodavci najavljuju da će osnovna plata biti oko 14.000 dinara mesečno, ali da će debljina koverte na kraju meseca zavisiti od toga ko koliko uradi. I od kvaliteta onoga što se uradi. Iako pomenuta cifra sa republičkog aspekta možda izgleda premala, valja podsetiti na činjenicu da je prosek plata u Jablaničkom okrugu tek nešto oko 20.000 dinara. Čitav posao sa upošljavanjem novih radnika, a reč je o njih oko 1400, trebalo bi da bude završen do kraja 2009. godine, ali načelnik okruga Kocić veruje da će se to završiti i mnogo pre tog roka. Otkriva nam da kiparska firma ima nameru da kupi i Inkol, koji za sada koristi samo po osnovu Ugovora o iznajmljivanju. Kaže da se trenutno rešavaju problemi oko carinskog skladišta. "Lokalna vlast pomaže u svemu što može jer je u našem interesu da ova fabrika počne da radi punim kapacitetom. Ona znači posao za veliki broj ljudi a verujemo da će biti samo 'prva lasta'", kaže Kocić. ×

LJILJANA STOJANOVIĆ

UGOVORI: "MERRILL LYNCH" I MPC PROPERTIES

MPC Ušće dobio partnera

Od svih kompanija na teritoriji bivše Jugoslavije, ugledni svetski investitor izabrao je MPC za suvlasnika. Pod okriljem ove beogradske firme izgrađeno je i izvodi se niz prepoznatljivih projekata, među kojima su PC Ušće i njegova kula bliznakinja, Immocentar i Ušće Shopping Center

OD SADA ZAJEDNIČKI PROJEKAT: Izgled budućeg kompleksa u Novom Beogradu

Potpisivanjem ugovora o strateško-poslovnom partnerstvu, jedna od vodećih finansijskih institucija u svetu „Merrill Lynch" postala je suvlasnik u beogradskoj kompaniji MPC Properties. Ovo je prva investicija Merrill Lyncha na teritoriji bivše Jugoslavije. Osim toga, reč je o poslovnom aranžmanu koji podrazumeva značajnu investiciju za „Merrill Lynch", s obzirom na to da sredstva za zajedničke poslovne poduhvate sa MPC Propertiesom investira iz sopstvenih izvora. Ovo je značajan pokazatelj poverenja koje „Merrill Lynch" ima u kompaniju MPC Properties, kao i u potencijal tržišta nepokretnosti u Srbiji i u zemljama regiona. Potpisivanjem ugovora o partnerstvu, koje je usledilo nakon višemesečnih pregovora, uspostavljeni su temelji za dalju zajedničku ekspanziju u regionu.

„Dobijanjem ovako bitnog strateškog partnera, MPC Properties je ostvario mogućnost brzog i značajnog regionalnog širenja, ali i sticanja dragocenog znanja u oblasti optimalne organizacije, obezbeđenja izvora finansiranja i investicija, kao i odnosa sa kooperantima i plasiranja ponude iz svog portfolija nepokretnosti", istakao je Zlatko Milikić, direktor projektnog finansiranja u MPC Propertiesu.

Roger Baris, prvi čovek za vodeće investicije Merrill Lyncha za Evropu, Srednji Istok i Afriku, naglašava da je do saradnje došlo u zajedničkom interesu obe kompanije. On kaže: „'Merrill Lynch' je tražio kvalitetnog lokalnog partnera i utvrdili smo da MPC Properties zadovoljava sve naše kriterijume, a neke ispunjava i iznad očekivanja. Potpisivanjem ugovora započeli smo realizaciju saradnje. Mišljenja smo da je ovo partnerstvo značajno ne samo za naše kompanije već i za Srbiju, jer je dobar pokazatelj da postoji poverenje stranih investitora u ulaganje u dalji razvoj srpskog tržišta."

MPC Properties, domaća privatna kompanija, jedan je od najvećih investitora na tržištu nepokretnosti u Srbiji. Pod njegovim okriljem izgrađeno je i izvodi se niz prepoznatljivih i uspešnih projekata, među kojima su PC Ušće i njegova kula bliznakinja, Immocentar i Ušće Shopping Center koji će po završetku biti najveći regionalni trgovački centar.

„Merril Lynch" je jedna od vodećih svetskih kompanija za upravljanje sredstvima na tržištima kapitala i konsalting, sa kancelarijama u 38 zemalja i ukupnom vrednošću poverenih sredstava klijenata od oko 1800 milijardi dolara. Kao investiciona banka, vodeća je u poslovima trgovine i osiguranja hartija od vrednosti i finansijskih derivata i bavi se strateškim konsaltingom korporacija, vlada i vladinih institucija i pojedinaca širom sveta. „Merrill Lynch" je vlasnik oko 50 odsto otvorenog akcionarskog društva BlackRock, jedne od najvećih svetskih kompanija u oblasti upravljanja investicijama, koja upravlja sredstvima vrednim preko hiljadu milijardi dolara. ×

Reklama koja se ne može izbeći

Sa više od 300.000 putnika dnevno na gradskim linijama, LUV "Braća Šarac", kreatori sistema BUS TV, svojim klijentima nude oglašavanje u programu od koga veću gledanost ima samo TV Dnevnik

Ni u javnom prevozu više ne možete umaći televizijskim reklamama. Poslednjih meseci sve više gradskih autobusa, što privatnih, što državnih, ima monitore na kojima se, pored drugih sadržaja, emituju reklame. Ovaj, u Srbiji tek otkriveni medijski prostor polako se osvaja muzičkim spotovima, malim oglasima i reklamama koje su jedva nešto više od pokretnih bilborda. I sve to nalikuje na vremena kad su sa eksperimentalnim programom počele da rade prve komercijalne televizije i kad je sve bilo sto puta viđeno i zamorno za gledaoca.

Pored dve agencije koje se bave ovim poslom u Beogradu, u novembru protekle godine pojavio se još jedan novi sistem za emitovanje programa u autobusima. Nazvan BUS TV, ovaj sistem je već od samog početka ponudio više od prostog smenjivanja reklamnih ili muzičkih spotova tokom vožnje.

"Putnik u autobusu nema mogućnost da prebaci kanal kad naiđu reklame", kaže za "Vreme" Mladen Šarac, vlasnik firme "Šarac" d.o.o., koja je zajedno sa agencijom XXL Marketing pokrenula BUS TV u svih 65 autobusa najvećeg i najstarijeg privatnog gradskog prevoznika u Srbiji, LUV "Braća Šarac" d.o.o. "Naša ideja nije bila da zamorimo ljude, već da ih privučemo", objašnjava Šarac i dodaje da BUS TV emituje kratke dokumentarne forme, razne edukativne i kulturne emisije, koje su povremeno isečene reklamnim blokovima sa po 15 reklama. Skoro kao na televiziji. U ovakvom pristupu, putnik u autobusu se ne oseća maltretiran marketinškim porukama, već je tokom vožnje animiran programom, pa zapravo obraća veću pažnju na reklame, nego kad se one besomučno vrte na monitoru.

FOTOGRAFIJE: A. ANDIĆ

PROGRAM NE UGROŽAVA BEZBEDNOST PUTNIKA: Braća Šarac

ERA FARBANJA: Kako je sve to počelo? Pre dve godine, preduzeće "Braća Šarac" i njegov tadašnji vlasnik Petar Šarac bili su prvi među privatnim prevoznicima koji su ujednačili spoljašnje površine svih svojih autobusa i počeli da ih izdaju za reklamu. "Posle je počela era farbanja", kaže Mladen Šarac i objašnjava da se krajem 2006. godine prešlo i na "brendiranje unutrašnjosti" i prodaju unutrašnjeg prostora na svih 65 inače dobro opremljenih i čistih vozila.

Ovaj posao je poveren novosnovanoj firmi "Šarac" d.o.o. čiji je prvi i verovatno najvažniji klijent bio Telekom Srbija. No, priča se nije zaustavila samo na iznajmljivanju površina za nepokretnu reklamu, već se tokom 2007. godine došlo do ideje da se u autobusima postave reklamni monitori. "U ovaj posao smo zajednički ušli sa Dušanom Stepanovićem iz XXL Marketinga i stvorili BUS TV", kaže Šarac.

Budući da LUV "Braća Šarac" u Beogradu vozi po najboljim linijama (27, 47, 53, 59, 65, 74 i 75) nije bilo teško pronaći klijente koji bi se reklamirali u ovom programu. Dnevno se ovim linijama preveze oko 300.000 ljudi, a kako kaže Šarac, pošto njhovi busevi prolaze kroz glavne gradske arterije, to je realno i veća pokrivenost od deset odsto populacije. "Nijedan medij nema takvu konstantnu gledanost", kaže Šarac i napominje da njihovi klijenti kad kupe marketinški paket, odmah dobiju reklamu u svih 65 vozila.

DOKUMENTARCI, OBRAZOVANJE, KULTURA, REKLAME: Pokretno gledalište

Neki od poznatijih klijenata koji se reklamiraju u BUS TV programu su Banca Intesa, ProCredit banka, Delta City, Ariston, Dunav osiguranje, "Večernje novosti", Ministarstvo zdravlja, kao i gradska manifestacija BELEF. U međuvremenu, osim u 65 autobusa Braće Šarac, sistem BUS TV počeo je da se emituje i u busevima JAT-a.

ERA MONITORA: Kako radi BUS TV? Osnovna tehnologija nije ništa posebno novo, bar ne za evropsko tržište. U celoj priči o emitovanju televizijskog programa u gradskom prevozu nije reč o onoj vrsti tehnološkog prodora koju donosi novi elektronski proizvod ili novi koncept, već o nekoj vrsti lateralnog razvoja na tržištu, tako karakterističnom za XXI vek – o primeni postojećih tehnologija na mestima gde to nije bilo moguće dok elektronika nije bila razvijena kao danas.

BUS TV podrazumeva 65 istovetnih monitora od 17 inča koji su u svakom autobusu postavljeni na centralnom mestu, a u sistem je uključeno i šest zvučnika, po tri sa svake strane vozila. Monitori omogućuju veliki kvalitet slike i vidljivost iz svih uglova. Sam program koji se emituje snimljen je na takozvanu CF/SD karticu i identičan je u svim busevima. Reč je, inače, o sistemu Transit TV koji se koristi u mnogim evropskim gradovima. Uređaji su posle uvoza uredno atestirani, a o njihovom održavanju se stara firma OXY inženjering.

Po rečima Mladena Šarca, najveća briga se vodi o putnicima. Ceo sistem uopšte ne ugrožava bezbednost tokom vožnje. Uz to, program koji se emituje menja se dva puta sedmično, sredom i nedeljom. Budući da jedan ceo blok traje nešto duže od tri sata, a da putnik prosečno provede u autobusu 20 minuta, Šarac procenjuje da tako osvežavan program neće biti zamoran za putnike.

Putnik nema daljinski upravljač. On može da okrene glavu od reklama koje vidi, ali takav sistem ipak uslovljava bar moralne obzire, ako ne zakonske. Stoga su oba partnera u ovom poslu odlučila da uprkos najčistijem profitu, ne emituju politički marketing, a uz to, Šarac kaže da će vremenom rasti količina edukativnog programa na ovom sistemu.

Zajedno sa XXL Marketingom, on je preko agencija Press i Prava i prevodi otkupio veliki broj sati dokumentarnog programa tipa emisija National Geographica, sklopljen je ugovor sa SOKOJ-em za emitovanje muzike, a u BUS TV-u se prikazuje i poznata emisija "Yellow Cab". Ovaj sistem će se vremenom osavremenjivati, budući da sam Šarac smatra da "onaj koji danas ulaže malo više kako bi postigao bar standarde koji su u Evropi normalni, vremenom će mnogo više profitirati". ×

S. BUBNJEVIĆ

BIZNIS I OBRAZOVANJE: HEWLETT-PACKARD

Otvoren HP MAP centar u Srbiji

On treba da omogući polaznicima, pre svega preduzetnicima, vlasnicima i zaposlenima u malim i srednjim preduzećima, kao i studentima i nezaposlenima da lakše razumeju tehnološka rešenja kojima će odgovoriti na poslovne izazove

TEHNOLOGIJOM DO POSLOVNOG RASTA: Sa otvaranja Centra na Ekonomskom fakultetu

Hewlett-Packard je 10. januara na Ekonomskom fakultetu u Beogradu otvorio HP MAP (Micro-enterprise Acceleration Program) centar, namenjen razvoju malih i srednjih preduzeća. Otvaranju ovog centra prisustvovali su ministarka za telekomunikacije i informaciono društvo dr Aleksandra Smiljanić i menadžer grada Bojan Stanojević. Cilj HP MAP programa je da ubrzava rast i razvoj malih i srednjih preduzeća kroz treninge, pružanje podrške i razmenu iskustava. Do sada su otvorena 44 centra u 15 zemalja Evrope, Bliskog istoka i Afrike, koji su doprineli ekonomskom razvoju ovih zajednica. Ovi centri omogućavaju polaznicima, pre svega preduzetnicima, vlasnicima i zaposlenima u malim i srednjim preduzećima, kao i studentima i nezaposlenima da lakše razumeju tehnološka rešenja kojima treba da odgovaraju na poslovne izazove u oblasti menadžmenta, finansija, komunikacija i marketinga.

Kompanija Hewlett-Packard, kao ICT partner ovog projekta na globalnom nivou, omogućava održavanje profesionalnih treninga na savremenoj i naprednoj HP opremi i tehnologiji.

„HP MAP centri su opremljeni poslednjom generacijom IT opreme uz koju je obezbeđen novi priručnik 'Pametnom tehnologijom do pametnog poslovanja' na srpskom jeziku. Cilj HP-a je da unapredimo filozofiju rada malih i srednjih preduzeća kako bi bili u mogućnosti da se suoče sa izazovima savremenog poslovanja", izjavio je Jovan Dimitrijević, menadžer grupe za personalne sisteme HP-a. "Mala preduzeća predstavljaju najveći izvor novih poslova. Učenjem kako da efikasno iskoriste informaciono-komunikacione tehnologije, mogu da prevaziđu tipične prepreke u poslovanju, kao što su niska produktivnost i nedostatak potrebnih veština zaposlenih i da značajno povećaju rast", dodao je Dimitrijević.

HP MAP program je pokrenut od strane Instituta za ubrzanje razvoja malih i srednjih preduzeća (MAE-I), internacionalne neprofitne organizacije koja svojim programima pomaže ekonomski razvoj u zemljama Evrope, Srednjeg Istoka i Afrike. ×

DONACIJE: BAMBI BANAT I CRVENI KRST SRBIJE

Tona slatkiša za decu Kosova

Bambi Banat i Crveni krst Srbije podelili su 2500 novogodišnjih paketića deci sa Kosova i Metohije. Deo paketića uručen je na centralnoj novogodišnjoj manifestaciji (14. januara) u srpskom delu Kosovske Mitrovice, dok će svaka enklava u svojoj sredini organizovati raspodelu paketića. Akcija "Jedan paketić – puno ljubavi" ove godine namenjena je deci uzrasta do deset godina, čiji je jedan od roditelja stradao u ratnim zbivanjima, kidnapovan je ili nestao na Kosovu i Metohiji, kao i socijalno ugroženoj deci iz ove pokrajine. Bambi Banat donirao je 12.500 svojih proizvoda, odnosno više od jedne tone. Paketići, pored pet najlepših Bambi slatkiša, sadrže i školski pribor, sredstva za higijenu i igračke. ×

MEĐUNARODNI SAJMOVI:
BRAND FAIR 4, BEOGRAD

Najveći sajam brendova u regionu

Organizator Mass Media International najavljuje da će učesnici na ovoj priredbi poslovnim ljudima i posetiocima otvoriti svet perspektive i privrednog potencijala zapadnog Balkana

ŠARENILO DOBROG UKUSA: Sa prošlogodišnje manifestacije

U Hali 3 Beogradskog sajma od 7. do 9. februara održaće se četvrti internacionalni sajam brendova Brand fair. Organizator, ugledna kuća Mass Media International, najavljuje da će učesnici na ovoj priredbi poslovnim ljudima i posetiocima otvoriti svet perspektive i privrednog potencijala zapadnog Balkana. Kako za „Vreme" kaže direktor Mass Media Internationala Milivoje Radovanović, ova jedinstvena manifestacija u jugoistočnoj Evropi i ove godine okupiće sve privrednike koji su realizujući svoje ideje usvojili strategiju da je dragoceni ključ uspeha kredibilitet, odnosno brend.

NASTUP VELIKIH: Poznate kompanije, kao što su: McDonald's, Microsoft, Alpine iz Austrije, Zelmer iz Poljske, Bambi, Konsing, La Golosa iz Švajcarske, Podravka i Kraš iz Hrvatske, Hemofarm, Tigar, Europen Group, Plantaže 13. jul, Tikveš, PTT Saobraćaj Srbija, Messer Tehnogas, Galenika, Univerzitet MegatrendΣ na svojim štandovima organizovaće prezentacije, degustacije, nagradne igre i atraktivne promocije na velikoj sceni Hale 3. Sve sa ciljem da veza između brenda i potrošača postane ili ostane neraskidiva. Kako navodi Radovanović, prepoznajući želje svojih potrošača, usvajajući njihove poruke i sugestije, kompanije kreiraju i unapređuju brendove zajedno sa ljudima kojima su brendovi postali deo svakodnevnog života. „Četvrti po redu Brand Fair već je prepoznat od strane stručnjaka kao najveći multimedijalni i multidimenzionalni festival brendova u regionu jugoistočne Evrope", tvrdi Radovanović.

Brendovi poznatih kompanija će se kroz direktnu komunikaciju obraćati potrošaču na nekoliko različitih načina. Na svojim štandovima će organizovati prezentacije, degustacije, nagradne igre, a na velikoj centralnoj sceni posebno osmišljene i, pre svega autentične i atraktivne promocije. Sve u cilju stvaranja neraskidive veze sa svojim potrošačem, ali i identifikovanja novih želja ili propusta. Posetioci će svojim glasovima odlučiti kome će poslednjeg dana manifestacije biti dodeljene nagrade za najomiljenije brendove, kao i za najbolji nastup na Brand Fairu. Organizator naročito insistira na autentičnosti ove manifestacije. Kako se navodi u promotivnom materijalu, direktan susret *face to face* brenda i potrošača svojevrsni je trenutak istine, trenutak neophodan za razvoj brenda, za kreiranje i održavanje lojalnosti. To je način da se brend doživi i personalizuje kroz jedno novo iskustvo, ali, naravno, i mogućnost da se u neposrednom kontaktu sa potrošačima saznaju nove informacije, želje i zahtevi.

FESTIVAL KAO BREND: I sam festival brendova biće, kako najavljuje Radovanović, kao izlagači. „Svake godine nov, višeznačan, a opet jednako prepoznatljiv kao dobar, uspešan, jedinstven. Teći će simultano, u više odvojenih dešavanja koja će, opet, činiti jedinstvenu celinu u kojoj

PREZENTACIJE VISOKOG STILA: Štandovi na Brand Fairu 3

Dobar učinak

Brand Fair International je od strane vodećih globalnih marketing i brending autoriteta, kao što su: Filip Kotler, Mark Gobe, Simon Anholt, Isak Adižes, Martin Lindstom, Tim Juda i mnogi drugi iz Evrope i sveta, pohvaljen za originalnost, autentičnost i organizaciju u rangu najvećih svetskih marketing događaja. O efektima prethodnih festivala najbolje govore podaci. Brand Fair 1 imao je preko 10.000 posetilaca, Brand Fair 2 preko 15.000, a Brand Fair 3 preko 20.000 posetilaca. Na ovim manifesticijama bilo je oko 70 izlagača, po 50 odsto domaćih i stranih. Brand Fair 2 je od strane UEPS-a proglašen za najbolju marketinšku manifestaciju u 2006. godini. Brand Fair 1 okarakterisan je kao naša najveća poslovna, stručna i javna manifestacija koja se bavi brendom.

izlagač i posetilac razmenjuju kroz prezentacije utisak i emociju.“ On navodi da će na Brands Expou (izložbenom delu manifestacije) izlagači, afirmišući svoje brendove, pokazati zašto su bolji od drugih. Nove ideje i proizvodi biće ekskluzivno pokazani na New Brand Show Case 2008, a šta će od toga biti najinventivnije, odlučiće posetioci glasanjem. Radovanović dalje kaže da će se na velikoj, centralnoj sceni u Hali 3 smenjivati specijalni brend performansi u okviru programa Brands Live. Reč je o originalnoj i atraktivno osmišljenoj komunikaciji između brendova i potrošača. Brand Talk Shows – Live, koji će se takođe odvijati na velikoj centralnoj sceni, biće prilika da uspešni ljudi koji se bave sportom, kulturom, umetnošću, a čije je ime brend, razgovaraju na temu dobre ideje i brendova sa domaćinom i voditeljkom Tanjom Peternek-Aleksić. Brand Conference će obeležiti ekskluzivna predavanja stručnjaka iz sveta, elite u oblasti brendinga, koji prvi put gostuju u našem regionu. To su Kevin L. Keler iz Amerike, jedan od najvećih stručnjaka u oblasti brendiranja i strategijskog brend menadžmenta, Hose Filip Tores iz Španije, osnivač i direktor Agencije Bloom Consulting, jedan od vodećih eksperata za oblast brendiranja država, regija i gradova, Čarli Krouv, osnivač kompanije C Squared Holdings LTD i osnivač Venecijanskog festivala medija, Jorg Spritzer, generalni direktor OgilvyOne Worldwide iz Beča, Ralf Kaebe, direktor razvoja kompanije Interbrend i Diana Kromer, specijalista za strateške komunikacije, osnivač i vlasnik Cromer Groupe, SAD. Na trodnevnoj konferenciji (predavanja, radionice, paneli) oni će predstaviti tri teme koje je odredio Programski savet manifestacije na čijem je čelu dr Branko Maričić, redovni profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu. Teme su: iskustva i praksa uspešnog brendiranja, novi pristup u brendiranju država i regiona i (na okruglom stolu) sve o brendiranju Srbije. Cela brend konferencija osmišljena je sa ciljem da obrazuje, informiše, inspiriše, ohrabri interakciju i inicira transfer znanja i iskustava. Na ovom svojevrsnom samitu stručnjaka govoriće i ugledni menadžeri globalnih, regionalnih i domaćih brendova.

Četvrti Brand Fair **podržavaju** svi relevantni mediji, kao što su Radio-televizija Srbije, Politika Newspapers & Magazines, RTV B92, „Vreme“, RTV Košava, Studio B, TV Pink, „Večernje Novosti“, „Danas“, NIN, „Blic“, „Glas Javnosti“, „Ekonomist“, „Privredni pregled“, „Biznis“, „Ekonometar“, „Taboo“, „Biznis i Finansije“, „Poslovna Politika“, „Frankfurtske Vesti“, agencije Reuters, Tanjug i Beta, „Pobjeda“, „Vijesti“, RT Crne Gore, „Progresive Magazine“, RT Novi Sad, „Evropa“ itd. ×

Najbolji izvoznik 2007.

Laureati u svojim kategorijama su Spektar iz Gornjeg Milanovca, beogradska „Trikotaža Ivković” i Foodland, takođe iz Beograda

Godišnja nagrada Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza (SIEPA), Najbolji izvoznik 2007, pripala je Fabrici šinskih vozila, putničkih i specijalnih vagona „Goša” iz Smederevske Palanke. Nagradu u kategoriji malih i srednjih preduzeća dobila je firma Spektar iz Gornjeg Milanovca, dok je za osvajanje novog tržišta nagrada dodeljena beogradskoj kompanija „Trikotaža Ivković”. Za najbolji izvozni proizvod nagrađena je beogradska firma Foodland. Nagrade laureatima uručile su direktorka SIEPA Vesna Perić i državna sekretarka Ministartstva ekonomije i regionalnog razvoja Srbije Jasna Matić.

Kompanija DHL International Beograd dodatno je nagradila kompanije Spektar, „Ivković” i Foodland sa po 10.000 evra u vidu usluga transporta i špedicije, a akta na osnovu kojih mogu da ostvare te usluge uručio je generalni direktor DHL-a Darko Babić. Tom prilikom Vesna Perić je izjavila da SIEPA u potpunosti pozdravlja inicijativu DHL-a da pomogne u zajedničkim naporima javnog i privatnog sektora u podsticanju izvoza iz Srbije. „One koji pokažu dobre rezultate uvek treba nagrađivati i stimulisati, kako bi bili još bolji”, rekao je Babić.

Fabrika „Goša” iz Smederevske Palanke je od januara 2007. članica grupacije slovačke kompanije ŽOS Trnava i povećala je izvoz za preko 60 odsto u odnosu na 2006. godinu, pre svega u zemlje Evropske unije. Kompanija Spektar je najbolji primer uspešnog malog i srednjeg preduzeća sa poslovanjem zasnovanim na inovativnosti, održivosti i stalnim ulaganjem u unapređenje proizvodnje, na šta ukazuje i sjajan izvozni rezultat ostvaren na tržištima SAD i EU-a. Preduzeće Foodland dugo važi za proizvođača zdrave hrane, a ove godine dobilo je i zvanično priznanje za novi izvozni proizvod – domaće slatko od šumskih jagoda. Lep primer uspešnosti male kompanije na velikim tržištima je „Trikotaža Ivković”, koja je uspela da plasira svoje proizvode i otvori prodavnice pod svojim imenom na tržištima Amerike i Singapura.

NAJBOLJI: Jasna Matić uručuje priznanje generalnom direktoru „Goše“

O dobitnicima ovogodišnje nagrade Najbolji izvoznik odlučivala je stručna komisija u sastavu Vesna Perić, Jasna Matić, Dejan Jovanović, direktor Agencije za mala i srednja preduzeća, Biljana Stepanović, generalni direktor Ekonomist media grupe, i Dejan Erić, redovni profesor na Bankarskoj akademiji. SIEPA dodeljuje ovu nagradu od 2004. godine, sa namerom da ovo državno priznanje postane tradicionalno i da na kraju svake godine posluži kao stimulans za nove poduhvate najboljim izvoznim preduzećima u Srbiji. Nagrada donosi i ekskluzivno pravo, da kompanije koje su je dobile u svom materijalu koriste logo „Izvoznik godine”. ×

NAGRADE: Dobitnici i članovi žirija

IZJAVA NEDELJE >>

“Nema ničeg prirodnijeg nego da takav grad preraste u veliki kulturni centar.”

VOJISLAV KOŠTUNICA, premijer, na otvaranju filmskog festivala Kustendorf u Drvengradu na Mokroj Gori (B92)

Lepa Brena,

folk diva, nije sentimentalna prema sopstvenim firmama: “Najviše volim profitabline firme, pa me one koje ne donose novac i ne interesuju. Počela sam da se bavim pevanjem iz ljubavi, ali u životu morate biti racionalni i praktični. Nikad nisam imala nekog mecenu da me finansira, tako da sam uvek spajala lepo s korisnim.” Prepoznaje li u nekoj pevačici svoju naslednicu? “Velike ličnosti nemaju naslednike, jer ih karakteriše upravo njihova originalnost, pa mogu da se pojave samo klonirane verzije.” (“Story”)

Danijela Karić-Martač,

supruga, ne propušta prilike: “Iznenadila sam samu sebe. Iako sam ranije bila u prilici da jašem kamile, nisam imala dovoljno hrabrosti. Ne znam kako da objasnim da sam u šestom mesecu trudnoće uradila nešto što ranije nisam smela. Izgleda da mi naš budući sin daje neku neopisivu snagu.” (“Hello”)

Jelena Baćić-Alimpić,

TV novinarka, autorka emisije Bravo show, posle dvadesetogodišnje karijere poznaje sve estradne aktere: “Uvek se *izvlačite* na improvizaciju, da se od toga nešto napravi, da ne kažem od čega da napravite pitu...”

Šta joj deca kažu: “Ne biste želeli to da čujete! Moj Marko ponekad ume da mi kaže: ‘Jao, mama, što ti je ovo jadno.’”

Ko je njen najveći kritičar: “Moj tata. Govorio mi je: ‘Za jednu polovnjaču si prilično dobra.’ On mi mnogo nedostaje pa i njegove kritike.”

Šta bi ljudi trebalo da znaju o njoj: “Javna ličnost jesam, ali ako sam javna ličnost, nisam javni WC, i ne dozvoljavam da se po meni rade neke stvari koje se rade u WC-u.” (“Stil”)

Jelena Galonić,

pevačica grupe Zana, otkriva kako prihvata promene članova benda: “Oni su jedan za drugim polako odlazili i ostali smo Žika i ja. Čoveku je teško ako mu ugine kanarinac ili se slomi omiljena vaza, a kamoli kada ode neko sa kim je delio i život i hleb.” (“Story”)

Nataša Miljković,

zvezda RTS-a, ne kupuje garderobu za novogodišnji noć: “Nikada to ne činim! Na taj način bih istanjila i onako mršave živce. Kad sam bila mlađa verovala sam da odeća za doček treba da bude nešto posebno, a danas mislim da samo Deda Mraz treba da pazi šta će da obuče.” (“Hello”)

Jelena Ristić,

pevačica, čeka pravog: “Čekam onog koji će me pokupiti iz mog posla i biti pravi muškarac, sposoban da me u svemu zadovolji. Nisam izgubila veru i nadu da će se takav pojaviti. Sebi sam obezbedila lagodan život i nije mi primarno da kraj sebe imam čoveka koji bi me obasipao poklonima. Potrebni su mi ljubav i sitne pažnje.” (“Story”)

Marijana Mateus,

“fatalna srpska lepotica, od Nove godine, uvek optimistična, očekuje samo osmeh”, a kćerke i mamu vodila je u Njujork: “Grad smo oplovile i brodom, jer moja mama i Dajana nisu bile raspoložene za vožnju helikopterom. Sat i po krstarenja bilo je dovoljno za optimalno upoznavanje grada. Drugog dana sam požalela da im pokažem Medison aveniju koju obožavam, ali smo vreme uglavnom provodile na relaciji između Blumingdejlsa, maminog omiljenog mesta za šoping i robne kuće Bernis u kojoj moja najstarija ćerka Dajana najčešće kupuje. Dani su nam počinjali, kao pravim Njujorčankama, Starbaks kafom of vanile i kraćim doručkom, tokom kojeg sam izlagala naš dnevni plan i program, koji je uvek sadržavao nezaobilazne jutarnje šetnje i popodnevnu kupovinu.”

Kakve je planove imala: “Na samom početku puta bila sam zainteresovana da posetim *Jivamukty yoga centar* jer sam imala potrebu da prvenstveno povratim svoj, malo poljuljani mir i napravim jedan specijalan mentalni sklad, za šta su istočnjačke drevne vežbe savršene. Časovi joge na Leksington aveniji su mi izuzetno prijali i dosta su mi pomogli.” (“Hello”)

O životnoj filozofiji i planovima za budućnost: “Za mene je život danas i sutra. Imam talenta za pisanje, a imala sam i izuzetno bogat život i mislim da imam šta da kažem i prenesem novim generacijama. Inače, i u dobru i u zlu imam veliku podršku mnogobrojnih žena koje mi pišu i-mejlom, bodre me i govore da su na mojoj strani. Pogotovu sada kada se ovo desilo. Puno im hvala. Nekada mi se čini da sam isuviše dobra, a to možda i ne valja jer su neki ljudi skloni da to zloupotrebe.” (“Blic”)

Era Ojdanić,

folk pevač, skandalizovan je činjenicom da je u štampi objavljena fotografija na kojoj "u ruci drži polni organ": "Ama ljudi, pa je l' treba da budem bez ruku? Ovo je čista nameštaljka i montaža. Drugo, pored takve bljak fotke, na istoj strani je premijer Koštunica, a sa druge jadan Zablaćanski u komi. Najviše mi je neprijatno zbog premijera Vojislava Koštunice."
Gde je snimljena fotografija: "Bio sam na humanitarnom turniru, sakupljali smo pare za decu bez roditelja u Zvečanskoj ulici."
("Skandal")

Bojan Dimitrijević,

glumac, nema televizor godinama:
"Na televiziji su svi nasmejani, postavljaju se ista pitanja, daju se identični odgovori, svi su super i divni." ("Story")

Epska pesma nepoznatog autora u kojoj su Koštunica, Tadić, Nikolić, Đelić i ostali smešteni za trpezu kosovske večere.
Knez Vojislav javi se ponovo:
"Svaka ti je ko crveno slovo,
Ni sam ne znam šta si predložio,
Zato bih se sa tobom složio.
Jeremiću, meni zvuči fino,
Da budemo ni voda ni vino,
Da budemo ni tamo ni amo,
Da ne damo ono što nemamo."
("Kurir")

Branislav Ivković,

nekada član glavnog odbora SPS-a, pa kandidat za predsednika Srbije 2004, otac četvoro dece, očekuje petu prinovu uz novu suprugu, pripremio je sina za srećni događaj: "On je lepo prihvatio vest o tome da ćemo Biljana i ja dobiti bebu. Seli smo i porazgovarali kao odrasli. Ja sam jedinac i Luka zna za moju davnašnju odluku da nemam samo jedno dete. Ulazim u anale srpskog naroda, jer od najstarije ćerke Ivane imam unuka Žarka, koji će biti gotovo trogodišnjak kada se Biljana porodi."

Biljana Popović-Ivković,

supruga Branislava Ivkovića, otkriva kako je bilo u Ljubljani: "Nije mi mnogo trebalo da krenem u šoping. Kupila sam trudničku garderobu, između ostalog i jednu prelepu zelenkastu haljinu sa povećim proširenjem za stomak koji mi u to vreme još nije bio porastao. Kad smo se vratili u Beograd, morala sam da vidim kako će mi pristajati, pa sam stala isped ogledala i ispod nje gurnula jastuk. Bane nije mogao da veruje šta radim." ("Story")

Saša Kovačević,

"najbolji pop pevač u prošloj godini", snimio je spot u kome je go do pojasa: "Skinuo sam se na nagovor ljudi koji su radili spot i to samo zato što je takav imidž odgovarao ambijentu u kojem smo snimali. U sceni u parku trebalo je da, dok sedim ispod drveta, crtam ženski portret. Nisam poklonik pokazivanja mišića."
Kako održava vitku figuru? "Proteklog leta, u roku od dva-tri meseca, ugojio sam se deset kilograma. U narednih mesec dana delimično ću se povući sa javne scene, što će biti prilika da se još intenzivnije posvetim održavanju fizičke kondicije." ("Story")

Tijana Milošević,

koncertmajstor Beogradske filharmonije, na pitanje čime je osvojila muža, kaže: "Znam da nisam kulinarstvom, sve drugo dolazi u obzir." ("Story")

Jelena Karleuša,

pevačica, nije se pokajala što nije zaradu ulagala u nekretnine: "To muškarac treba da stekne. Duškov i moj dogovor je da sve što zaradim uložim u sebe, a on će kao kao i svaki normalan muškarac za našu porodicu da obezbedi kuću i sve što treba. Eto, kupio je veliki stan na Dedinju, pored Belog dvora, i kada dođemo u Srbiju, boravićemo tamo."
O koleginicama iz novogodišnjeg Grand TV programa: "U novogodišnjoj noći je samo falio vuk da pojede sve te prasiće i da novogodišnja bajka bude kompletna."
O Svetlani Ražnatović, koleginici: "Totalno smo različite i po vrsti muzike, i po razmišljanju, i po poreklu, i po obrazovanju. Po svemu. Nas dve smo crno i belo." ("Story")

Srđan Dragojević,

reditelj, priča šta će raditi kada završi sa snimanjem filma: "Ranije sam dosta vežbao. Volim da odlazim u teretanu. Ali, poslednjih meseci nisam. Vidite kako sam smršao, atrofirao sam, skoro. Nekad sam pevao u pank bendu koji se zvao TV moroni i ostavio izvestan trag na beogradskoj muzičkoj sceni. Svirao sam bas i pisao pesme. Pank period me je prilično obeležio u kasnijem stvaralaštvu. Objavio sam i tri knjige poezije, ali film je jako komplikovana delatnost. To je i ljubav i hobi, i posao koji ne ostavlja mnogo slobodnog vremena. Film se pakuje godinama, piše se, popravlja. Uz taj pakleni hobi koji predstavlja život, drugi mi nije potreban."
O sebi: "Što se mene lično tiče, imidž Srbije menjam tako što se trudim da vozim maksimalno tolerantno, stajem pešacima na pešačkom prelazu, ne pljujem po ulici i ljubazan sam sa ljudima." ("Hello")

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

piše: ljubomir živkov

ODINOKAIA MOGILA

Zli jezici pričaju da u Drvengradu uopšte nije boravio Mihalkov nego Luka Karadžić koji je pljunuti Nikita

Predsednik Izvršnog veća Republike Srbije svečano je otvorio prvo filmsko groblje u našoj zemlji i, gle, prvoupokojeni i prvopokopan je američki film *Umri muški IV*. Spahija drvengradski stvorio filmski festival gde će istinska umetnička dela biti nagrađivana dok je za tuđinski treš predviđena staza bez povratka, put kojim se ređe ide, a sudbina je htela da led samrtne jeze probije pomenuto prekomorsko ostvarenje.

Najgori film sezone mogao je biti i kremiran, ali bi lomača budila uspomene na Sv. inkviziciju, na spaljivanje knjiga u vreme nacizma, drugo, kolumbarijum nikad nema veličanstvenost groblja, više vuče na biblioteku iz koje možeš uzeti koju ti drago bibliografsku jedinicu. Treće, i ne najmanje važno, pomeshchik je darujuć grobno mesto priznao da delo poseduje izvesne ljudske atribute, inače je mogao, a da mu niko ne protuslovi, najgori film otpremiti na deponiju, u septičku jamu i sl. Ovako je em sačuvan dobar ukus em je udaren temelj groblju koje će za kojih dvadesetak godina lebdeti kao mora nad svakim scenaristom i režiserom.

Premijer iz čijih usta donedavno kleštima nisi mogao da izvučeš koga će podržati na predsedničkim izborima jer je mislio samo na Kosovo sad se vinuo do malene državice koja neće da se otcepi od Srbije; nekrunisani, gologlavi car sviju srpskih zemalja ima iskustva sa prenošenjem kostiju znamenitih Srba, transport moštiju nije mu stran, sad se pak prvi put susreo sa nečim što je posve suprotno svetinjama: kako da svečano pusti u pogon groblje u kojem će pokoj i zaborav naći najnedostojniji uraci (uratci? uradci?! ko bi ga znao!) čovečanstva?

Da grob bude obavijen celuloidnom trakom a da ju premijer svečano preseče i tako grobarima omogući pristup rakici u koju će položiti nesrećnu rolnu sa četvrtim nastavkom brusvilijevske mačo-razmetačine? Ili da sa venca oštrim pokretom skine pozlaćenu lentu na kojoj piše "Poslednji pozdrav filmu UMRI MUŠKI IV od Vojislava, Nemanje, Nikite i Petera"!?

Zli jezici pričaju da u Drvengradu uopšte nije boravio Mihalkov nego Luka Karadžić koji je pljunuti Nikita, ali Luka ne bi na ruskom mogao reći kako će voditi računa da ne snimi nijedan film koji bi konkurisao za parcelu na kustendorfskom festivaljčiku. Drugo, visoki gost voshishchalsia prezimenom koje nosi šef premijerovog kabineta, evo dokazatel'stva na dve noge da su Rusi i Srbi i jedno, izjavio je prilikom povratka sa pogreba kad se pokojnik tradicionalno zaboravlja a razgovor poprima krajnje svetovni karakter (predstavnik ruskog filma je štaviše štipnuo našega Nikitku za obraze porumenele od studeni, te verne pratilje svakog pristojnog ukopa).

Koštunica je sahranu herojski podneo u mantiji koja mu stajaše kao salivena, njegov umetnički doprinos ovom nesvakidašnjem performansu hvalilo je i staro i mlado, kako se samo setiste to da odenete, uzeli ste iz pozorišnog fundusa, ne, iz Svetog sinoda, ne, pa odakle onda, imam dve mantije šivene po meri i dve kamilavke, i sad su kao nove, spljošte mi frizuru, ali mantije nosim po stanu, jednu kao kućni haljetak, drugu kao bademantil, nigde me ne stežu, ne sputavaju mi misao, ko vam je šio, taj i taj, sad je u penziji, ali je još pokretan, daj odmah helikopter po šnajdera, uze portnoi mere Handkeu i Nikiti koji su izrazili želju da odevne predmete ponesu kao uspomenu na udarac zadat kapitalističko-imperijalističkoj kinematografiji, tome oličenju potrošaštva koje se u Drvengradu a daće Bog i u celoj Srbiji neće nikad zapatiti: pa nije li upravo Mokra gora primer kako je privatizacija moguća kao razmena dobara a ne kao puka kupoprodaja?

Ukop najgoreg filma na svetu pokrenuo je pitanje drugih umetnosti, ali i drugih sfera takozvanog življenja. Domaćin je povukao nogu u oblasti za koju je on stručan, ali ima umetnika koji bi jednako predusretljivo ukazali prstom na najgore pesme, na najodvratnije zdanje (sahranjivana bi dakako bila samo maketa, dok bi original i dalje vređao oči urbanista, prolaznika i stranih turista). Novinarsko pragroblje već živi, ako se tako može reći, u reviji zvanoj "Status", novogodišnja lista najboljih i najgorih novinara zar nije preteča drvengradske filmske grobnice (koja će postati masovna ako se Amerikanci ne uzmu u pamet)? Žurnalistima nije dovoljno da u anonimnoj anketi iskažu divljenje nekolikim kolegama, nego ljubazno i revnosno prihvataju ponudu uredništva da nekoga označe kao najgoreg novinara, da mu na stubac srama izbace ime ne bi li mu presela nova godina po gregorijanskom kalendaru!

Ali vratimo se Kustendorfu sa njegovim prvim nadgrobnim spomenikom. Ako Amerikance i Britance ne možemo da vojnom silom naučimo pameti, tući ćemo ih oružjem u kojem nemamo premca. A to je duh! Obična izborna komisija, koja je svuda u svetu dosadna činovnička skupina, zablistala je odlučivši da posmatrače iz USA i UK ne pusti na predsedničke izbore, na festival u Drvengradu pozvan je ruski reditelj, pozvan je Peter Handke kao osoba priblizhennaia k imperatoru, bio to Milošević ili njegov podlinnyi naslednik. Holivud i Bela kuća proigrali su Nemanjino i RIK-ovo poverenje i mogu ga povratiti jedino ako se priklone prvi nekomercijalnoj umetnosti, drugi poštovanju međunarodnog prava.

Duša pogrebene kopije još četrdeset dana kružiće nad mestima u kojima je obitavala i koja su joj draga, iznad "Takvuda", "Rode", iznad video klubova. Kamen joj u usta, negve joj na noge! Samo da se kasnije ne povampiri i ne počne da zlostavlja naše neveste koje trudne lebde iznad domova za vešanje. ×

NEJUNAČKOM VREM

Organizatori su izložili jedan istančano izabran skup likovnih dela iz ovog perioda, implicite kao zajedničku kulturnu baštinu, ali koja je u stvari funkcionisala kao narativ obe kulture – one iz čijeg su centra stigla platna i skulpture i one odakle dolaze umetnici koji su ih stvorili

IVAN MEŠTROVIĆ: Kraljević Marko

Izložba *Stotinu vrhunskih djela hrvatskih umjetnika iz perioda 1850–1950*, u organizaciji Narodnog muzeja iz Beograda, koja je postavljena u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu – jedan je od najvažnijih kulturnih događaja na štokavskom Balkanu, i to ne "sezone" kako frazerski tepaju ovih dana mediji na dvije strane, nego, rekao bih, možda od samoga raspada Jugoslavije.

Na inicijativu i trud kustosice Ljubice Miljković, voditeljice danas zbunjujuće Zbirke jugoslavenskog slikarstva 20. stoljeća (nema države, dok gle, ima slikarstva), i zagrebačkoga kunsthistoričara dr Zvonka Makovića te suradnika, u Zagrebu je izložen izbor eksponata iz beogradskog fundusa koji broji preko osam stotina dela hrvatskih umjetnika. U današnjim odnosima već i ideja takve izložbe stvorila je egzaltaciju, očekivan i naročit, svakome osjetan "eros" (pervertiran ili prirodan?), kao i inače kad se god povede bilo kakav doslovni ili metaforički razgovor, otkrije svjedočanstvo o relacijama dva naroda ili učini bilo što u tom smislu. Odjek, povratna sprega, reakcije što su odjeknule iz Zagreba, uzbuđenje koje se javilo već prije otvorenja, a traje, izgleda, kao tema još uvijek (izložba je upravo produžena radi "iznimnog interesa publike"), najavili su i označili ovu izložbu kao nešto drugačije u javnome i kulturnom životu, kao što se najavljuju stvari prvoga reda.

Izložba i jest drugačija od svega dosad, od svih mučnih, sporih, prekidanih, nesustavnih i rijetkih momenata, gdje bi se kroz stvaralaštvo ponovo doticala, simbolično ili direktno dovodila u vezu dva zavađena naroda. Danas kad je popularna kultura – televizijske sapunice, narodne pjevačice, šarene revije – izgleda postala jedini stalni i sigurni

ENU UPRKOS

ALEKSANDAR ANDIĆ

PUT U ZAGREB: Pakovanje eksponata u Narodnom muzeju u Beogradu

posrednik između hrvatske i srpske (to jest srbijanske) današnjice, već *ideja* da se napravi strukturirana i pomno odabrana stvar iz visoke kulture koja se tiče oba naroda, sinula je nekako dobro i inteligentno.

VIŠE OD UMETNOSTI: Iako je eksplicite postavljena kao kritička retrospektiva, u smislu estetskih domašaja likovnoga djela najznačajnijih hrvatskih umjetnika, ostalo je sakriveno zapravo koliko je izložba postavljena problematski na više ravni, i daleko od toga da bi sve ostalo na ravni samo estetičkoj.

Prvi utisak, motiv koji se javio a nije ga se moglo izbjeći bio je – naravno, kao i sve kod nas, van stvari umjetničkih – onaj o stvarnosti u kojoj je ovakav opus izložen. Ako namjerno preskočimo i zanemarimo očekivani refleks dijela sredine i apriori stav prema bilo čemu što dolazi s druge strane, sva primitivna "pitanja" i insinuacije o vlašništvu i pripadnosti djela, reakcija na izloženo od strane naših ljudi kakvi su danas, takozvane obične publike, ta reakcija bila je čudna.

Boja na platnu, kamen i bronca, u materijalu ostvaren ljudski pogled i ljudska misao, progovorili su jače od gomile riječi; stvarna, visoka umjetnost, naš artistički *kanon* ukazao je metaforički na čišćenje kakvo je trebalo izvršiti već odavna u toj eksploziji banalnosti u kojoj se vrti kultura. Uz šutljiva, nepomična vizualna djela, na trenutak kao da se pomolila zbunjenost i tišina, kao da je ta kakofonija glasova, neprekidno izbacivanje gotovih "mišljenja" što se javlja kao jeka uza svaki događaj, utihnulo na tren.

Da ništa drugo nije, da malo budemo zlobni, to je već važna stvar koju je postigla izložba. A sve te fraze postjugoslavenskoga "njuspika" izgovorene i napisane u vezi izložbe – "sporazumi o međudržavnoj suradnji", "znak novih odnosa u kulturi" – sve su to apsolutne gluposti, jezik koji će uskoro (brže nego što stvaraoci i korisnici njegovi i misle) biti anakron do groteske.

Nikakvi "novi odnosi" naime – ako je ta izložba išta pokazala, pokazala je da su goleme žile veza koje su ispod zemlje ostale do neraznavanja isprepletene u korijenima, čak i pošto je drvo posečeno. Izložba, uza svu svoju inteligentnu diskreciju, tom porukom nadišla je te "nove odnose", političko-ideološke i kulturne, izdigla se nad njih i zasvijetlila nad tom arogancijom današnjih vlastodržaca i ideologa, nad strukturom koja je u svojoj tvrdoj polupameti pomislila da je dovršila povijest i da će se samo od nje, lijevo i desno, dijeliti sve, vagati i procjenjivati i prošlost i sadašnjost.

To, nažalost, nije radosni ili još manje trijumfalni sentiment (gubitnika), kako bi se moglo pomisliti, inatljivi retorički dokaz o povezanosti, niti je izložba obnovljena sretna metafora trajanja veza od kojih se jedna strana vazda brani a druga medvjeđim zagrljajem grli do gušenja, nego je, ako išta, tragička konstatacija – gorka i mučna, s obzirom na cijenu plaćenu u ime rješavanja pitanja te međusobne sudbinske osuđenosti.

Ugrubo, od najranijeg izloženog djela, od tragičnoga Vjekoslava Karasa, cirka 1850, teče paralelno vremenski luk između prvih pravih povijesno-političkih pokušaja hrvatskog samoostvarenja i autonomnosti kulture i etnije – od ilirske borbe za nacionalnu i narodnu stvar, otprilike od kraja Narodnog preporoda i Strossmayerova stvaranja Jugoslavenske akademije, preko političkih događaja i najkrupnijih inicijativa, >>

Hrvatska u Srbiji

Sredinom decembra prošle godine u Umetničkom paviljonu u Zagrebu otvorena je reprezentativna izložba "100 vrhunskih djela hrvatskih umjetnika iz kolekcije Narodnog muzeju u Beogradu". Inicijativu za organizovanje izložbe pokrenula je kustos Zbirke jugoslovenskog slikarstva XX veka Ljubica Miljković i realizovala u saradnji sa kolegom dr Zvonkom Makovićem, profesorom istorije umetnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

O zbirci Jugoslovenskog slikarstva XX veka, o tome zašto je vredelo čekati dobru priliku za organizaciju izložbe koja "vraća u nacionalnu memoriju najvrednija ostvarenja hrvatske umjetničke baštine", kako se govorilo u hrvatskim medijima, za "Vreme" govori Ljubica Miljković.

"VREME": Zbirka jugoslovenskog slikarstva XX veka, čiji ste vi kustos, kao i ostale muzejske kolekcije, veoma je bogata, i čuva više od devet stotina dela hrvatskih autora. Koliko je trajalo formiranje tako reprezentativnog fonda?

LJUBICA MILJKOVIĆ: Trajalo je od osnivanja Narodnog muzeja koji se od početka usmerio na prikupljanje vrednosti koje su obogaćivale Srbiju. Naša izložba u Zagrebu pokazuje bogatstvo Zbirke jugoslovenskog slikarstva XX veka, Zbirke jugoslovenske skulpture i Zbirke jugoslovenskih autora pri Kabinetu grafike, koje su nastale iz Jugoslovenske galerije formirane otkupom dela sa Prve jugoslovenske umetničke izložbe, priređene u Beogradu 1904. godine. Bila je to najveća likovna smotra na Balkanu, sa preko pet stotina eksponata. Ova izložba je značajna ne samo zbog iskazanog jedinstva jugoslovenskih naroda nego i zato što su na njoj svoja dela predstavili i protagonisti moderne. Da je Jugoslovenska galerija postala samostalna ustanova bio bi to prvi Muzej savremene umetnosti u svetu. Zanimljivo je da je Mihajlo Valtrović, koji se tada nalazio na čelu Muzeja, šest godina ranije, 1898, iskazao potrebu za ujedinjenjem južnih Slovena "u duhovno kolo". Zato mi izložbom u Zagrebu nastavljamo ono što su činili naši slavni prethodnici.

Kakvim principima se Muzej rukovodio u odabiru dela koja otkupljuje?

Uvek je najbitniji kvalitet. Nabavljamo samo ona dela koja najbolje svedoče o vremenu i prostoru. Muzej je otkupljivao radove hrvatskih, slovenačkih i svih drugih autora naroda koji su živeli u zajedničkoj državi, čak i pre njenog formiranja. Isto tako, nastavili smo da zbirke popunjavamo i uobličavamo celinu koja na najbolji način svedoči o svemu značajnom na polju umetnosti. Tako smo, na primer, i posle raspada Jugoslavije, 1995, otkupili sliku Mihe Marinkovića, čiji skoro celokupni opus čuvamo u Narodnom muzeju. Ona je zanimljiva jer se pojavljivala na jugoslovenskim izložbama početkom XX veka, a ovaj umetnik je značajan predstavnik simbolizma i secesije, ne samo u hrvatskom nego i srpskom slikarstvu, jer je od 1911. živeo u Srbiji. Bio je nastavnik u Kragujevcu, posle profesor akvarela i dekorativnog slikarstva na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu. Od protagonista hrvatske umetnosti smo 1997. otkupili sliku Tomislava Krizmana, poznatijeg kao grafičara. Nažalost, sada je otkup težak, jer muzeji nemaju dovoljno sredstava da bi na pravi način obavljali svoju osnovnu delatnost.

Jugoslovenska istorija trajala je gotovo čitav XX vek. Da li je tokom nje formirana i jugoslovenska umetnost?

I jeste i nije. Odmah se setimo Matoševih reči iz 1911: "Mi možemo imati nagodbenu politiku i nagodbenu privredu, ali ne možemo imati nagodbenu umjetnost." Međutim, bez obzira na osobenosti, svi narodi su hvatali korak

Vjekoslav Karas, "Čovek sa kičicom u ruci" (1850); Vlaho Bukovac, autoportret (1911); Marino Tartalja, enterijer (1929); Julije Knifer "MN 61-69 " (1961-1969)

KUSTOS I EKSPONAT: Ljubica Miljković i Meštrovićeva skulptura "Moja majka"

sa svetom i sledili matične tokove evropske umetnosti, ali se u jugoslovenskoj umetnosti jasno razdvajaju segmenti nacionalnih škola. Naša izložba pokreće značajno pitanje ko čini srpsko, hrvatsko, slovenačko ili neko drugo slikarstvo. Po našem mišljenju, to su oni umetnici, bez obzira na nacionalnu pripadnost, koji su obogaćivali određene duhovne prostore, naravno i oni koji su u njima rođeni ili sa njima povezani školovanjem, životom i na druge načine. Svakako su hrvatski umetnici oni koji potiču iz Hrvatske, bez obzira na to da li su Srbi, Slovenci... Ali, neki od njih su došli u Srbiju i postali srpski umetnici i, pogotovo kada je reč o vajarima, znatno uticali na razvoj srpske skulpture. Svi koji su vrednostima iskoračili iz lokalnih okvira predstavljaju vrh jugoslovenske umetnosti, a oni koji su stvarali i ostavili tragove, recimo u Parizu, postali su deo francuske umetničke scene, a neki i evropske i svetske umetnosti, što je privilegija najboljih.

Često pitanje u hrvatskoj javnosti povodom ove izložbe bilo je da li je trebalo ovoliko čekati da bi se kapitalna dela hrvatskog slikarstva izložila u Hrvatskoj?

Za sve je potrebno vreme. Pre dvadesetak godina ovakav izbor ne bi bio moguć, jer još nismo imali dovoljno radova. Međutim, ova izložba ima potpuno drugačiju dimenziju nego da smo je priredili ranije. Srbija i Hrvatska su sada dve suverene države koje su prošle kroz težak period sa različitim stavovima o tome šta se i zašto sve desilo. Jugoslovenstvo je smatrano za naš bratski zagrljaj koji guši ili oduzima dah, ali kada se sve bolje sagleda i upoznaju istorijske činjenice, vidi se da to nije bilo baš tako. Jugoslovenstva su se više bojali Srbi, oprezni kada je reč o razvoju umetnosti. Milan Milovanović je, kao korifej impresionizma i likovni pedagog, upozoravao da od političke ambicije kralja Petra Karađorđevića "neće imati veliku korist umetnici nijednog jugoslovenskog naroda, a specijalno mi Srbi podnećemo najveću štetu, eksploatišući na taj način mladu nerazvijenu umetnost".

Ipak, na dobrim primerima treba da se uči. Svi narodi nekadašnje Jugoslavije u tom periodu zadržali su svoje najbolje karakteristike i oplemenjivali ih uticajima iz sveta. Mislim da ova izložba to dokazuje. Smatrala sam korisnim da hrvatskim stručnjacima predstavimo sve iz naših fondova i olakšamo im rad. Naravno, nije bilo moguće izložiti sve što pripada hrvatskoj umetnosti, ali i izbor od sto vrhunskih dela je sasvim dovoljan za početak. Koncepcija je bila da se remek-dela hrvatskih umetnika iz zbirki Narodnog muzeja, sagledaju u odnosu na hrvatsku umetnost.

Kako komentarišete to da vas u hrvatskoj štampi proglašavaju "srpskom čuvaricom hrvatskog blaga"?

Dodala bih samo da nisam jedina. U ovom trenutku čuvari hrvatskog blaga su Vera Grujić, Gordana Stanišić i Petar Petrović, kao i svi ostali, posebno restauratori, koji brinu o delima. Međutim, osvrnula bih se na tamošnje napise kojima se ukazuje da je to bilo rizično tokom devedesetih godina u Srbiji. Moram da kažem da to nije tačno, jer zaista nikada nije bilo rizično ni za jedno kulturno dobro da se čuva i izlaže u Narodnom muzeju, najstarijem i najuglednijem među našim muzejima koji, a to su potvrdili i hrvatski stručnjaci tokom izložbe u Zagrebu, značajem prevazilazi lokalne okvire i sigurno je najznačajniji u regionu. I devedesetih godina u stalnoj postavci su se, zajedno sa delima srpske umetnosti, izlagala i ona hrvatske umetnosti. U vreme kada su, prilikom bombardovanja, dela bila ugrožena, mi smo ih sklonili u sigurnost depoa bez obzira na "nacionalnu pripadnost".

Da li mislite da bi bilo značajno za stručnu javnost ali i publiku da se kompletna izložba prenese u Beograd i predstavi ovde?

Neki hrvatski umetnici su živeli ili duže boravili u Beogradu, pojedini su postali članovi Srpske akadenije nauka i umetnosti (Augustinčić, Bukovac, Kršinić, Mašić, Meštrović, Frangeš, Mihanović, Rendić, Rosandić, Tartalja, Hegedušić i Vidović), više njih bili su profesori na umetničkim akademijama, u visokim i srednjim školama, mnogi pripadali umetničkim grupama i udruženjima, redovno učestvovali na prestižnim likovnim smotrama i izlagali samostalno. Zato je i njihov uticaj u ovoj sredini znatan, ali oni su primali i dalje širili najbolje odlike srpske umetnosti. Zato sam sigurna da bi takva izložba i kod nas bila korisna i zanimljiva. Ona ne predstavlja sve što se dešavalo u hrvatskoj umetnosti, ali nagoveštava mnogo toga bitnog i, ponekad, upućuje u uzlete i vrhunske rezultate junačkom i "nejunačkom vremenu uprkos". ×

TANJA JOVANOVIĆ

romantičara i narodnog sna koji slikarski utjelovljuje Vlaho Bukovac, te prvih modernih, onovremenih umjetničkih proplamsaja u nas, preko ratova i modernista, pa završno do prvih godina nakon Drugoga svjetskoga rata, oslobađanja od Staljina i Sovjetskog Saveza, respective visokog modernizma jednoga Knifera i odbacivanja socrealističkog principa u umjetnosti.

Organizatori su izložili jedan istančano izabran skup likovnih djela iz ovog perioda, implicite kao zajedničku kulturnu baštinu, ali koja je u stvari funkcionirala kao stanoviti narativ obje kulture – one iz čijeg su centra stigla platna i skulpture i one odakle dolaze umjetnici koji su ih stvorili. Ovaj narativ se odvija višestruko, na nekoliko nivoa, i tiče se problema umjetnosti kroz eksponate same, >>

budući svako umjetničko djelo postavlja i pitanje o svome mjestu unutar većega kadra.

O PRIPADNOSTI: Iz ovih radova se i danas potresno iščitava ondašnja, ali unekoliko i neprolazna glad naših umjetnika da se otrgnu bijedi, praznini, uniženosti, provinciji, a u nekoliko slučajeva podastire se materijalni dokaz o jednoj nadzemaljskoj energiji da se okolnosti nadiđu. Oni jesu kretali u svijet, kao nesretni Račić, kao Kraljević i Becić, vučeni plamenom novoga, ali već kod bazične usporedbe s uzorima sad se vidi kako se ogromna kulturna provalija velikom brzinom premostila i kako se u stvari u izuzetno kratko vrijeme hvatao zamah sa svijetom. Nema sumnje, oni su unosili svoj glas i naš duh i stvarali svijet koji nikako nije bio imitatorski, stvoren je ipak opus, baza koja nikako nije bila samo epigonska.

Osim o našoj umjetničkoj povijesti, izložba svjedoči i o nezaobilaznom a neriješenom problemu pripadnosti, kod oba naroda, i kod hrvatskoga i kod srpskoga. Najintrigantniji slučajevi, u tom pravcu, oni su umjetnika koji su ne samo obitavali i djelovali u Srbiji nego koji su radili angažirano, nastupali s idejama koje su odredile kompletno naše prošlo stoljeće, a određuju nas i sad i više nego se čini, koliko god danas bile prezrene ili manipulirane.

Otvoreno i borbeno vjerovanje u ideal zajedničke jugoslavenske države kod najboljeg dijela inteligencije i umjetnika (s jedne od strana uporno se zaboravlja ili ne zna, da je ideja sama hrvatski patent) – to je taj opasan, upravo razarajući problem, neoboriva činjenica s čijom se subverzivnošću i dan-danas na razlicite načine obračunava, i ujedno glavni razlog i uzbuđenja i nelagode ovih dana, osjetljivo mjesto u koje se još uvijek rijetko tko usuđuje upiknuti. Idejno i umjetnički – od *Prve jugoslavenske umjetničke izložbe, iz godine* 1904, *Jugoslavenske umjetničke kolonije* (1907), i tako dalje – tu je bila prisutna ideja jednoga, jedne kulture, smiješane, nikad sasvim definirane ni filozofski ni politički, eklektične kao i stil mnogih od umjetnika (pojam u naših umjetnika i po enciklopedijama nekako najprisutniji), svakako nedovršene, u sukobu i mijenjanju, ideje najdublje bliskosti i prožetosti naroda vezanih usudom, čak i kad su, ili štoviše pogotovo kad su, u sukobu.

To se najviše očituje u dvije generacije, koje su se preklapale ili bar rubovima dodirivale, a svakako međusobno utječući jedna na drugu – u generaciji s prelaza stoljeća do nakon Prvoga svjetskog rata. Njihove biografije sažeta su povijest te ideje, isto kao što se njihova imena čitaju kao najbolje što su nam kulture proizvele: Dobrović, Becić, što se kao oficijelni crtač povlači sa srpskom vojskom preko Albanije, Gecan, solunski dobrovoljac, Babić, Tartaglia, Ignjat Job – Dubrovčanin koji je prešao na pravoslavlje (sloboda biranja i toga identiteta i danas je važno pitanje, konkretno oko Emira Kusturice); zajedno i paralelno s piscima i pjesnicima, miješajući se međusobno i u radovima – s Tinom (Jobov portre) i Šimićem, Andrićem, Matošem, Crnjanskim ("naš Hvar, Dobrović mrtvi...", kako piše u *Lamentu nad Beogradom*), Mitom Mitrinovićem, Micićem, Čerinom, Kamovim (pjesnički Račić) – nadsvođeno, naravno, Miroslavom Krležom.

Vilko Gecan, "Nove vesti" (1922)

SLUČAJ MEŠTROVIĆ: Autor koji najjasnije izražava taj glavni kompleks jest centralna figura izložbe i cjelokupne južnoslavenske likovne umjetnosti: Ivan Meštrović. U njemu su se eksplicitno prelomila oba pola koja se tu problematiziraju: pitanje naše umjetnosti, i pitanje pripadnosti i identiteta.

Jer što: mnogi od ovih su stvarali u Beogradu, pa nikom ništa, može se i tako reći – miješali se ljudi kako to i ide (to je samo danas u Hrvatskoj skandal priznati da su se ljudi slobodno izmještali i miješali). Meštrović, međutim, sa svojim Kraljevićem Markom, Banovićem Strahinjom, s junacima historijske i mitološke predaje, uopće sa svojim Kosovskim ciklusom i nikada dovoljno dobro objašnjenom ili tematiziranom opsesijom Vidovdanskim kultom (nerealiziranim Vidovdanskim hramom), pokazuje demonsku snagu i opijenost idealom, negdje duboko prirodnu, nekalkuliranu, tvrdu u to vrijeme kao mramor iz kojega je stvarao. Sva ona lutanja kasnije nisu ništa drugo nego razočaranje, osjećaj izdanosti i poljuljane vjere u neostvareni ideal, koji se, tragički, u samoj suštini nije mogao ostvariti.

Umjetnički pak, zakoračio je morlački genije, da ostanemo na mitu, kao Veli Jože, sa po jednom nogom na dvije različite obale, između takve vjere s jedne, i naše kulture u svjetskom razmjeru s druge strane; između naših umjetničkih stremljenja i mogućnosti da se preskoče izolacija i zaostalost, i da se našim jedinstvenim glasom izađe čistom umjetnošću ka svijetu. Gledajući, u podsjećanju, već reprodukcije tih ingenioznih bronci i mramora, sjetio sam se trenutka apsolutno jasne spoznaje, čuvstva što me je godinama unazad obuzelo u Rodenovom muzeju u Parizu: ovo leži na golemim i čvrstim temeljima, iza ovoga svega nešto stoji – sjetio sam se tada, s frustracijom i ponosom jednako, upravo našega Meštrovića, koji je potpuno sam, kao nitko drugi, iz ničega, krvavo krenuo da umjetnički juriša s kamena ka zvijezdama.

Tren nakon toga sjećanja, nervom jednako kao i sa zgađenošću nad trajnom opsesijom hrvatskom, nesvjesnom i otvorenom, tako se sad javila na kraju, u simetriji, iritacija spram potpunog odsustva reakcije na događaj – s druge strane. Nezainteresirana beogradska kulturna čaršija nije, van ponekog površnog izvještaja, posvetila događaju nijedne smislene rečenice a kamoli da bi se upustila u bilo kakvu diskurzivnost koja se sama od sebe nameće. To se može izraziti, ironijski ili ne: "Hrvati ne razumiju ništa svoje – Srbi ništa tuđe."

Tim gore što stvar nije apstraktna: konkretno, svaki građanin Beograda i šire, čitava kultura, i fizički u neprekidnom dodiru i na nesvjesnom nivou formiranja kulturnog identiteta, impregnirani su Meštrovićevim djelom, direktno i posredno, od svakodnevice. Najosnovnijim primjerima govoreći, već ako je čovjek ikad primijetio spomenik na Kalemegdanu i onaj na Avali, ako zna gdje je državna Skupština, ako je obratio i sekundu pažnje na figure pred njenom portom, na *Konje* Tome Rosandića, kipara-učenika Meštrovićevog, ili barem na novac čije je apoene godinama prebacivao po rukama.

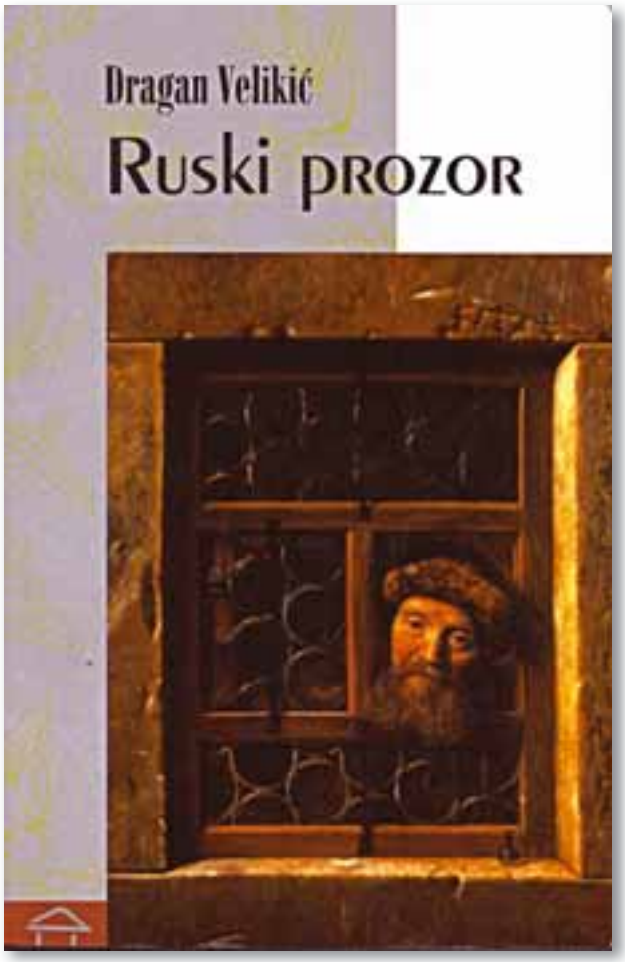
Ako ništa, uza tolike nacionalno orijentirane intelektualce, uz Akademiju i insistiranje na patriotskom osjećaju (koji ne mora biti prljava riječ) bar da se pročita najočitije: Kosovski ciklus – baš *danas* – i njegovu snagu i poruke, pa da barem, u kontemplaciji, odtuguje ovo sve zajedno što mu ovih dana nepovratno ističe iz ruku. ×

ĐORĐE MATIĆ

U traganju za ulogom

Nova knjiga Dragana Velikića, uprkos nekim "ugrađenim manama", trijumf je njegove spisateljske veštine i jedan od njegovih vrhunaca

U dobro uređenom svetu trebalo bi da postoje specijalni vagoni za majke sa decom. Zašto bi nedužan svet podnosio teror tih bića? I ne smetaju meni deca u vozu zato što plaču, ili što prave buku. Smetaju mi što kidišu na moje misli, jer, i kada su lepo vaspitana, njihov pogled je nepodnošljiv. Tim pogledom ja gledam sebe, i prepoznajem se u prestrašenom dečaku na pozornici duboko porinutoj u prošlost, među kulisama kuće u kojoj sam odrastao.

Hajde da se odmah pozabavimo "kontekstom", pa da ga se ratosiljamo: *Ruski prozor* (Stubovi kulture, Beograd 2007) osmi je roman Dragana Velikića, i prvi koji će dobiti romanesknu The Nagradu. Osim, naravno, ako je ne dobije. Ako mu promakne, izroniće ono čuveno "Zar opet?"; ako ga ne mimoiđe, nastupiće ono još čuvenije "Zašto baš sad? Nije li to vraćanje nekih starih dugova?" (isto su tako lane smarali i oko Basare). Pa dobro, da li je *Ruski prozor* zaslužuje? Da, baš kao i najmanje dva Velikićeva romana pre ovog. I baš kao i par nekih prošlogodišnjih romana koje nije napisao Velikić. Ali, da li je sve to uopšte važno? Dakako da jeste, na jednom nivou. Ali se to ovog teksta – kao ni samog romana – baš i ne dotiče.

Ima tu, doduše, nečega drugog: ovaj je roman – nezavisno od namera svog tvorca – nekako *nagradibilan*, u onom smislu u kojem se za neke filmove kaže da su "festivalski", a ne "bioskopski". Drugim rečima, *Ruski prozor* je, što bi rekle filmadžije, rasni *arthouse*. To samo po sebi nije ni dobro ni loše: u te se fioke trpaju i remek-dela i neviđeni daveži. On je nesumnjivi trijumf Velikićeve zanatske veštine; u pravu je zato Slobodan Vladušić kad piše i "glavni junak *Ruskog prozora* je stil kojim je pisan". Odatle kreću i vrline i problemi ovog romana. Recimo, svaki će ljubitelj *Via Pule* i *Astragana* lako uočiti koliko je Velikić u međuvremenu sazreo i usavršio svoj izraz, ali će, možda, takođe sa zebnjom primetiti da je nevolja sa *Ruskim prozorom* u tome što ovoj vrlo brižljivo izgrađenoj proznoj konstrukciji ne nedostaje baš ništa, osim tek jedne stvari: središta, ose, nekog razaznatljivog *razloga za priču*. Ili će se čitalac barem tokom čitanja romana uloviti u takvom raspoloženju, ali će ga na kraju možda i prevazići, ukoliko ipak "kupi" Velikićev finalni obrat. Recimo da je to, manje-više, slučaj sa dolepotpisanim.

Velikić je svoj "roman-omnibus" realizovao u tri veoma asimetrična poglavlja. U prvom je narator Danijel, ostareli dirigent uglavnom nerealizovane umetničke karijere, koji ispoveda svoj život – proveden negde između severnog Mediterana i Beograda, uz Panoniju i Nemačku/Austriju neizbežnih mizanscena Velikićevih knjiga – sagovorniku o čijem identitetu ništa ne znamo. U drugom poglavlju, koje je okosnica romana, taj će se slušalac pojaviti na sceni: Rudi Stupar, mladić iz vojvođanske varoši, nesuđeni glumac, koji devedesete godine provodi u potrazi za svojim identitetom, intelektualnim koliko i ljubavnim. Pisac povlači Stupara kao kakvu šahovsku figuru po koordinatama priče, od zavičajnog gradića (u kojem se, mada to nije osobito bitno, kao model da razaznati Sombor: manji panonski grad, ali dovoljno veliki da ima profesionalno pozorište; iz Beograda se tamo putuje preko Novog Sada, a nije Subotica; ergo...), preko sedam beogradskih godina koje je proveo ne uspevajući da se ukoreni ni u sopstvenom životu, a kamoli u tom gradu koji će mu – baš kao i njegovom ocu, provincijskom novinaru sa nerealizovanim pretenzijama – ostati neosvojiv, te preko Budimpešte i Minhena, pa sve dalje na sever, do Hamburga, u kojem će se zatvoriti krug odrastanja i potrage za sopstvenim mestom pod suncem. Ta se decenija Rudijevog traganja za samim sobom vremenski poklapa sa apokaliptičnim dobom Srbije, no taj je "istorijski kontekst" u romanu samo nekakva *pozadinska buka*, važan možda tek utoliko što je Rudija lakše katapultirao odavde; izuzetak je epizoda sa vremenom NATO – bombardovanja, kada su u Budimpeštu pohrlile desetine hiljada beogradskih *fensi izbeglica*, što Velikić ne propušta da ironijski prokomentariše...

Možda je najveća vrlina Velikićevog pisanja, koja je uvrhunila baš u ovom romanu, njegovo izvanredno prefinjeno osećanje za "životni" detalj koji prikazuje i priziva sa gotovo šamanskom *moći materijalizacije*, bilo da je u pitanju predmet (poput limene Julius Meinl kutije za kafu), kuća, terasa ili gradska ulica, trg gledan sa prozora, ljubavni par koji promiče niz kej... Uopšte, Velikić je izvanredni pesnik Grada, a u ovom je romanu to pre svega Budimpešta, taj gizdavi kraljevski grad koji ipak ne dobija baš svake godine ovako uspelu, znalačku, ljubavnu, a opet sasvim nesentimentalnu, na >>

prvi pogled čak "distanciranu" posvetu...

U središtu priče *Ruskog prozora* Rudijev je zamršeni porodični prtljag, gorki provincijski kompleks nesnađenosti u "širokome svijetu" (D. Rundek) i istovremenog snažnog i požudnog osećanja pripadnosti toj bujici, pa gde god ga ona odvukla, te samoća kao nemogućnost pronalaženja načina za približavanje Drugom, samoća koja se – kada se njen "bukvalni" i telesni vid jednom ipak prevaziđe – pretvara u seriju grozničavih avantura sa poznatima i nepoznatima, a sve u Stuparovom traganju za... čime, zapravo? Pa, za samim Stuparom, za njegovom ulogom u "podeli" sveta. Treće poglavlje samo je kratki *appendix*, u kojem junaci koji defiluju romanom – živi i mrtvi, "stvarni" i "izmišljeni" – iz svog, do tada nečujnog glasa svode račune s Rudijem. No, "stvarni" je kraj romana nekako pre na kraju drugog poglavlja, i taj kraj zapravo relativizuje sva čitaočeva saznanja: spolja gledano, Rudi je blizu egzistencijalnog dna, no istovremeno on se "pronalazi" – ili to samo *zamišlja*, u nekom već bunilu propasti?! – u ulozi pisca. I što je on više Pisac, to su svi likovi *Ruskog prozora* nekako manje Velikićevi, a više Stuparovi likovi, naročito Danijel, koji i sam već dvoji o svojem postojanju... Izvanredno vešto, upečatljivo Velikićevo majstorstvo: prvo poglavlje (inače najbolji deo knjige) pokazuje se retroaktivno kao moguće tek Stuparov literarni prvenac, a i ostatak knjige je, bogme, pod sumnjom... Krug se, dakle, na koncu zatvara, povratkom Rudijevim na onaj poslovični "kaptolski kolodvor", dole u panonskoj prašini, mada o tome činu, a naročito o onome "što je bilo posle" nećemo zapravo saznati ništa, biće baš zato što je sve važno već rečeno: ljubav je neuhvatljiva, stalno izmičuća, ona prvobitna toplina života neponovljiva je, tek ponekad blesne neki njen daleki eho, a ipak ćeš provesti ostatak života cunjajući u potrazi za njom; Ispunjenje u samome sebi je jalovo, a u Drugome nedostižno; šta preostaje? Knjiga, to je jedino sigurno. Ona je, možda, baš ta malena *fortočka*, taj "ruski prozor", dakle, maleni prozorski okvir za ventilaciju, kroz koji se možeš provući kada drugog izlaza više nema. A to nije tako malo. Uprkos izvesnim gorenavedenim "ugrađenim" falinkama, *Ruski prozor* je vredan svake pažnje, kao jedan od dosadašnjih vrhunaca jednog od najboljih savremenih srpskih pisaca. ×

TEOFIL PANČIĆ

Put do trona

Mernisi je na istraživanje o skrivenoj ženskoj istoriji Islama bila podstaknuta upornim poricanjem islamskih istoričara da je bilo muslimanki koje su imale ogromnu političku moć. Prateći istorijske tekstove, Mernisi je došla do zaključka da je reč o "jednoj od najfascinantnijih čistki u svetskoj istoriji". Vladarice u svetu Islama ipak su postojale, i nisu bile ni bolje ni gore od muških vladara

Poslednjih dana decembra Bajtulah Mehsud, pakistanski pobunjenik blizak Al Kaidi, demantovao je da ovaj teroristički pokret ima ikakve veze sa ubistvom Benazir Buto. U izjavi koju je dao Rojtersu izneo je veoma jednostavan ali i nepobitan argument: "Izričito demantujem (umešanost Al Kaide u ubistvo bivše premijerke). Plemenski ljudi imaju svoje običaje. Mi ne napadamo žene."

Ta izjava jednog relativno sporednog igrača iz Pakistana verbalizovala je mnogo neizgovorenih pitanja i nedoumica koje je izazivala pojava Buto u svetskoj politici, a koju je celog njenog političkog života pratila "titula" prve muslimanske vladarice.

Mehsudove izjave do danas su rasplamsale veoma žučne polemike na najdemokratskijem prostoru današnjice, internetu: muslimanska zajednica u činjenici da je "Buto bila žena" nalazi i to da je nemoguće da je politička odmazda došla sa Istoka; Zapad ima svoj kontraargument, takođe u činjenici da je Buto ušla u sferu politike koja je javni prostor i gde prestaju da važe tradicionalni odnosi prema ženi. Buto, dakle, nije bila žena, nego političarka.

Kapitalna knjiga Fatime Mernisi *Zaboravljene vladarice u svijetu Islama* počinje istim ovim navedenim suprotstavljenim perspektivama i kontroverzama koje verno prate poimanje žene u Islamu i na Istoku i na Zapadu. Mernisi podseća da je, nakon pobede Buto na demokratskim izborima 1988, tadašnji lider opozicije Navaz Šarif protestovao zbog "blasfemije": "To je nečuveno! Nikada muslimansku državu nije predvodila žena!"

Mernisi je danas najvažnija autorka u oblasti feminizma (i položaja žene uopšte) u Islamu, a pored toga zaista je i jedna od prvih koje su čitav akademski život posvetile raskrinkavanju predrasuda u vezi sa Islamom.

ARŠINI TRADICIJE: Kada se (1993) pojavio engleski prevod njene knjige o Vladaricama (original je objavljen na francuskom jeziku u Parizu, 1990. godine), reakcije su bile fantastične: "Ovom knjigom Mernisi je postavila istorijsku osnovu za političko oslobođenje žene islamskog sveta" (*Journal of World History*).

Buto je ubijena 17 godina kasnije, a javne diskusije su pre usmerene na posledice upliva jedne muslimanke u sferu moći nego na političku odgovornost ubica i onih koji su stvorili ambijent za jedno takvo ubistvo. Pitanje je, dakle, da li je knjiga zaista odškrinula vrata zabranjenog u islamskom svetu, ili je možda tih 17 godina, koliko je prošlo od prvog izdanja, prekratak period meren aršinima tradicije.

Knjiga je do danas prevedena na devet jezika. Interesantno je da se u Siriji 2000. godine pojavilo piratsko izdanje; u muslimanskim zemljama, knjiga je još objavljena u Maroku (gde autorka danas i živi), Indoneziji i u Turskoj.

Za prevod možemo da zahvalimo dr Zilki Spahić-Šiljak sa Sarajevskog univerziteta (Fatima Mernissi, *Zaboravljene vladarice u svijetu Islama*, Buybook, Sarajevo, 2005). U svojoj prevodilačkoj napomeni ova teološkinja i feministkinja izražava nadu da će dostupnost knjige barem delimično doprineti "da se skinu teške naslage viševekovnih patrijarhalnih interpretacija u kojima je žena potpuno marginalizovana i potisnuta u sferu privatnosti".

Mernisi je na istraživanje o skrivenoj ženskoj

istoriji Islama bila podstaknuta upornim poricanjem islamskih istoričara da je bilo muslimanki koje su imale ogromnu političku moć. Prateći istorijske tekstove, od onih najranijih pa do savremenih kompilacija i istorijskih pregleda, Mernisi je došla do zaključka da je reč o "jednoj od najfascinantnijih čistki u svetskoj istoriji". Vladarice u svetu Islama ipak su postojale, i nisu bile ni bolje ni gore od muških vladara. Mernisi se bacila na fascinantno detektivsko istraživanje ne sa namerom da veliča muslimanke na tronu već, kako kaže, nasuprot čestoj a potpuno pogrešnoj premisi feministkinja da ženski princip podrazumeva demokratiju.

Povrh toga, Mernisi kaže da "pojava žena na muslimanskoj političkoj sceni, što je vekovima podvrgnuto, barem nominalno, supervizi ji mitološki pobožnog halife, signalizira erupciju zemaljski orijentisanih, nužno beskrupuloznih i moći gladnih zastupnika. Pojava žena u sferama moći indicira slamanje sistema."

To svakako ne govori o malicioznosti autorke, već o tome da je istorijskoj oceni moćnih žena sudila ravnopravno sa muškarcima.

No, suština problema je u sledećem: Islam, odnosno šerijatski zakon, propisuje jasnu upravljačku strukturu društva, a potom i definiše javne funkcije.

ŽENA I MOĆ: *Vladarice...* donose veoma dobar pregled strukture islamske zajednice iz unutrašnje perspektive, i Mernisi razložno razdvaja ono što jeste propisano šerijatom, i ono što je kasnije na Prorokov zakon dozidala tradicija.

Naime, dve funkcije su ključne: kalif i sultan ili kralj. Ženski oblik reči kalif, kao i imam, ne postoji u arapskom jeziku na kojem je napisan (objavljen) Kuran. Prvo poglavlje knjige je stoga naslovljeno "Da li se može reći 'vladarica' u Islamu?". Može; kada se najpre razdvoje svetovne i duhovne funkcije. Sultan tako može biti i sultanija, i tako redom, ali je pozicija vrhovne, duhovne vlasti pripadala kalifu. Evo kako: kalif je obavezan božanskim zakonom koji ograničava i njega samog i one kojima upravlja, podjednako. Kalifova volja je ograničena, dok to nije slučaj i sa sultanom koji, kako objašnjava Mernisi, ne priznaje božanski zakon. Odnos kalifa i sultana i njihove sfere uticaja veoma je kompleksan i prožimajući, ali je za našu temu bitno izdvojiti zaključak da šerijat na koji se danas pozivaju samoproglašeni čuvari Islama nigde ne zabranjuje da se svetovna vladavina poveri ženi. Tim pre i zbog toga što *mulk*, pojam koji označava "arhaični despotizam" ili, rečju, politiku, stoji naspram kalifata. Mernisi citira čuvenog putopisca i istoričara iz XIV veka koji kaže da je kalifat posebna institucija Islama, dok mulk postoji na svakom mestu gde se ljudi okupljaju u zajednici.

Žene su, kao, "nižeg" ranga u odnosu na kalifat, deo mulka: pozicija sultana ili kralja nije ograničena religijom, pa je stoga dostupna svakoj osobi. Mernisi dalje objašnjava da žene, međutim, nikada ne mogu zahtevati titulu kalifa zbog kriterijuma koji su strogi i izuzetni, i u tesnoj su vezi sa religijskim ustrojstvom i šerijatom (pored drugih, i da je muškarac i da je Arapin; ovo potonje je već ma promenjeno u skladu sa potrebama drugih naroda).

PARADOKSI I PREDRASUDE: Kako su se onda te vladarice uspinjale na tron? One su bile sultanije i malike (svetovne vladarice; malik – kralj), a ima i termina koji su koristili samo Arapi: siit, gospođa. I tako redom: Mernisi nabraja sve velike vladarice, kojih je po nekim podacima sedamnaest sa poslednjom u nizu, Benazir Buto. Ali, treba čitati knjigu, jer je svaki primer tek nova potvrda univerzalnosti svake osobe, pa tako i onih koje su vladale muslimanskom zajednicom.

Većina ih je na tron dolazila nasleđujući svoje mrtve muževe, često vladajući u ime svojih maloletnih sinova. Većina njih bila je i dovoljno pametna da uopšte ne gubi vreme na termine za titule i vladavine: dok su se muški savremenici bavili time kako i gde da ih smeste u poretku, te kako da ih obeleže i zapamte predanja, one su vladale. "Kao dobre političarke, žene su radije pokušavale manipulisati nego zahtevati pravo na duhovno vođstvo i njegove simbole", kaže Mernisi.

U prilog istorijskim paradoksima i predrasudama da navedemo ovde primer Galijje al Vahabijje, žene koja je sebi uzela titulu emire el umere, vrhovnog zapovednika armije. Predvodila je pokret otpora u Saudijskoj Arabiji i svojom hrabrošću i sposobnostima potpuno potčinila vahabijske snage.

Potom, postoji i titula *hatun* koja se sreće u azijskom islamu. U Indoneziji je zabeležen i slučaj četiri vladarice koje su vladale jedna za drugom, krajem XVII veka. Sve u svemu, kod Turaka i Tatara, pisao je Ibn Batuta u XIV veku, bilo je puno žena na visokim položajima. I tako redom. Najpoznatija je verovatno kraljica od Sabe, kojoj većina mizoginih istoričara ne spominje pravo ime, već samo tu titulu, od Sabe. Zvala se Balkisa, spominje se u Kuranu, a van muslimanskog sveta poznata je po predanjima o njenom seksualnom životu, više nego o odlučnoj i velikoj moći.

No, najzanimljivije su, čini se, one koje su >>

bile vladarke "u krevetu i srcu muškarca kojeg je zakon postavio kao apsolutnog vladara nad ljudima i materijalnim dobrima". *Džavari* robinje, koje su pripadale kalifu, umele su da budu izuzetno moćne: "Nikada nisu vodile rat protiv svojih gospodara. One su vodile ljubav. Ljudska bića su u takvim situacijama bez odbrane. Kad volimo, zaboravljamo odbranu, brišemo granice, uklanjamo prepreke...", piše Mernisi.

Ostala je tako upamćena Hababa, koja je kalifa Jazida II potpuno opčinila: istoričari tog vremena zabrinuto su zabeležili da je Jazid jednom, slušajući Hababu kako peva, uzviknuo da "želi da odleti". Desilo se da je Hababa nesretno i iznenada umrla, zadavivši se zrnom nara na izletu. Jazid je toliko tugovao nad njenim telom da nije dozvolio da je sahrane, nego je i sam umro od tuge pored njenog odra, zaboravivši na džamiju i molitvu koju je morao da predvodi.

Nisu sve priče u *Vladaricama*... tako romantične, ali su sve do jedne fascinantne, poučne, inspirativne, a pri tom predstavljaju vrhunsko akademsko štivo koje je Fatimi Mernisi donelo veliku slavu. Ona danas živi u Maroku, ima i izuzetno interesantan sajt (*www.mernissi.net*), prisnog tona i sa puno poslastica za posvećene istraživače. Našem tržištu poznata je po autobiografskoj knjizi *Snovi o zabranjenom voću*, koju je objavila Laguna.

Knjiga *Vladarice*... je ipak najpoznatije Mernisino delo koje je pisano sa namerom da postigne dvostruki uticaj na duboke predrasude koje su postale "činjenice": uticaj na zapadni svet i njegovo nerazumevanje Islama proisteklo iz vekovnih kulturnih i političkih suprotstavljenosti, i uticaj na islamski svet i njegov otpor prema promeni i odricanje od sopstvene istorije. Govoreći o potonjem, nije li to isti obrazac poricanja izvornih znanja koji danas karakteriše sve religije Knjige? Sve do jedne oblikovale su sopstveni odnos prema ženi u naknadnom procesu institucionalizacije verovanja. ×

JELENA GRUJIĆ

>> reč o delu >

KNJIGE

MOĆ BEZBRIŽNOSTI

> Rade Kuzmanović
> TEŽINA TAČKE
> Čigoja, Beograd 2007.

Iz razloga sasvim nedokučivih, osim ako se ne pretpostavi da bi razlog mogao biti nekakav fantazam objektivnosti, pisanje o pisanju ume prečesto da se premetne u samosvrhovito, epski nezanimljivo gomilanje opštih mesta, u upadljivo izbegavanje svake invencije. Tuđi se tekst obrađuju *na hladno*: najpre ga pisac, kritičar, teoretičar, ubiju (valjda da ne umakne) neinventivnošću, bezidejnošću, lošim jezikom, a onda se iživljavaju na lešu. Učinak je upravo spektakularno beznačajan: dosadna raspredanja ni o čemu, smarajuće prebiranje po opštim mestima, zbunjeno obrtanje ukrug, pomno izbegavanje da se u govor unese prepoznatljiv izraz. Ogledi Radeta Kuzmanovića okupljeni u zbirci *Težina tačke* savršeno se, u tom pogledu (a i svakom drugom), opiru usponu beznačajnosti: tekstovi o Kafki, Muzilu, Kalvinu, Orvelu (odnosno negativnoj utopiji), Konstantinoviću, Albahariju i Pekiću, odlikuju se visokim stepenom jezičke samosvesti – koju Kuzmanović, uostalom, raskošno demonstrira i u svom beletrističkom opusu – a da, istovremeno, jezik ni u jednom trenutku ne postaje sterilan instrument, posrednik između pisca i čitaoca, puki prenosnik informacija, tek kvalitetan skalpel u rukama vrhunskog hirurga, već ga, taj jezik, Kuzmanović na svakoj stranici iznova ispreda iz jezgra njegovog sopstvenog razloga. Živi Kuzmanovićev jezik oživljava tekstove o kojima govori, pa je i to, verovatno, jedan od razloga (ako već ne i najvažniji) da se tekstovi pisaca o kojima je rečeno gotovo sve što se može reći, koji su izorani sa svih mogućih strana i do nezamislivih dubina (Kafka, Muzil, Orvel...), pokazuju, najednom, tako sveži i tako nepročitani, tako zatvoreni i tako podatni.

U uzbudljivom ogledu "Snaga nemuzikalnosti", kojim se otvara ova knjiga i koji se po mnogo čemu može meriti sa znamenitim tekstom Elijasa Kanetija *Drugi proces* (a da mu pri tom nije ni nalik), Kuzmanović (se) pita zašto je Kafki bilo toliko teško da dovrši gotovo bilo šta od onoga čega se bio poduhvatio, zašto mu je bilo tako teško, gotovo nemoguće, da najzad stavi tačku na svoje tekstove? Usredsređujući se pre svega na piščev jezik, na njegove opsesije i strasti, na njegove nepreciznosti, služeći se pri tome, u gotovo usputnim primedbama, biografskim momentima, ili teorijskim pomagalima (čime autor nenametljivo pokazuje da poznaje i teoriju književnosti, ali mu nekako nije odveć stalo do nje, barem ne u ovoj knjizi), Kuzmanović pokazuje da je nedovršivost bila upravo konstitutivna za Kafku. Analize *Preobražaja* i *Jazbine* mala su remek-dela tumačenja, a detalj iz Kafkine prepiske sa Milenom, u kojem pisac govori kako snagu izvlači iz onoga što naziva sopstvenom nemuzikalnošću (neusaglašenošću sa svetom), Kuzmanović pretvara u dragocenu književno-filozofsku minijaturu.

Na prvi pogled ni Muzil i njegov *Čovek bez svojstava* ne prolaze kod Kuzmanovića baš sjajno. Hvata Kuzmanović Muzila u banalnostima, razgrađuje neretko njegov odveć jeftin humor, upućuje na neuspele likove, upozorava na Muzilov loš jezik, skreće pažnju na "neprirodna" teoretizovanja i krajnje sumnjiva esejiziranja, ali... Bilo bi pogrešno Muzila čitati u svojstvu lovca na greške, premda takvo čitanje ume biti lekovito. S obzirom na svoj upravo neverova-

SCENA

FANTOM FEST

Tokom januara (od 15. do 22), Kulturni centar Pančeva je domaćin još jednog zanimljivog dešavanja – nultog izdanja manifestacije pod nazivom "Fantom Fest", u okviru koje će biti otvorena i izložba radova strip grupe Le Dernier Cri (Poslednji krik), iz Marselja. Izložba je (uz projekciju filma i muzički *noise* performans) otvorena 16. januara u prostoru pančevačke Galerije Savremene umetnosti, a Le Dernier Cri (i njihov idejni vođa Pakito Bolino) održaće u prostoru Elektrika radionicu uz pomoć lokalnih strip autora (među kojima su Wostok, Aleksandar Zograf, Maja Veselinović, Vuk Palibrk, Aleksandar Opačić, Septic i drugi), kao i gostiju iz Italije (Alberto Corradi), Rumunije (Matei Branea, Andy Luke) i Makedonije (Goran Dačev). Nakon radionice, radovi će biti objavljeni u zajedničkom izdanju, a tokom manifestacije biće održan, na nekoliko različitih lokacija u gradu, niz koncerata, izložbi i predstavljanja strip izdanja, među kojima je i *Balkan Twilight* (antologija koja odslikava "kreativni okršaj između književnosti i stripa", urednik Vladimir Palibrk), čije će predstavljanje 17. januara za jedan dan izmestiti Fantom Fest u prostor Galerije beogradskog SKC-a. ×

tan poduhvat, naime pokušaj da romanom zahvati čitavu jednu epohu, Muzil je u isto vreme pokušao biti romanopiscem i teoretičarem, pri čemu je teoretičar neprestano nadgledao šta to pisac radi i lupao ga po prstima kad god se ovaj zanese. To sprečava Muzila da se prepusti bezbrižnosti pisanja o kojoj govori na drugom mestu, dakle uprkos samorefleksiji, uprkos tome što zna šta je bitno u pisanju – bezbrižnost – Muzil to uspeva da ostvari u svome velikom romanu samo kada se oslobodi teoretičara u sebi, kada se približi onom mračnom, nepoznatom, onom jezovitom, te su, sugeriše Kuzmanović, upravo delovi iz zatvora i ludnice, delovi u kojima se opisuje ubica Mosbruger, verovatno najbolji delovi Muzilovog romana.

U tekstu o mogućnosti negativne utopije danas, Kuzmanović ispisuje odlučne redove o mogućnosti suprotstavljanja liberalnom modelu uređenja zajednice, što je veoma kurentna tema, ali za razliku od upravo nepodnošljive količine nesuvislosti koje se mogu pročitati o tome, autor ne samo da otkriva jasnu perspektivu iz koje govori, bivajući svestan snage liberalnog poretka, nego čvorišta otpora pronalazi tamo gde se odavno već ne primećuju nikakve veze, a kamoli čvorovi (govor koji ne računa na tržišni odjek).

Jedini pisac koji pred Kuzmanovićevim pažljivim okom u ovoj knjizi ne prolazi dobro upravo je Borislav Pekić. Ne sporeći mu ni talenat ni veličinu, Kuzmanović otkriva naprosto isuviše i isuviše teških Pekićevih brljotina, kako formalnih tako i materijalnih, da se čitalac mora zapitati šta li je, u međuvremenu, radila književna kritika ovdašnja, kada ponovo jedan pisac (doduše izvrstan), kao onomad Kiš, mora da je uči šta joj je posao.

Rade Kuzmanović je ponovo (posle *Zimske šetnje*, "Vreme" 1. 2. 2007) napisao vanserijsku knjigu koja se može čitati "pravolinijski", kao zbirka vrhunskih ogleda o tekstovima velikih, sjajnih pisaca, ali se, jednako legitimno, može čitati i kao svojevrsna autopoetika jednog u nas nepročitanog, a sve značajnijeg pisca. ×

IVAN MILENKOVIĆ

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Šibice, petardice i bombice

Zaista, ne mogu da se prisetim nijednog detalja iz prošlonedeljnog TV programa koji na neki način nije vezan za izbore. Čuo sam negde kako je kampanja mlaka ili kratka, ali dan po dan, vest po vest – kao u tetrisu, sve manje prostora je ostalo za takozvani život.

Pošto sam tipičan TV konzument, dobro, možda previše tipičan – od izbora ću pamtiti fleševe, bljeske katodne svetlosti kojima su me gađali potencijalni predsednici.

Kada je politika u pitanju – ja sam ko Rejn men – fasciniraju me detalji, reči, pokreti ili sličice, fasciniraju me do te mere da postajem politički autista koji nije u stanju da spozna tu veličanstvenu Celomudrenu Istinu o kojoj su kandidati govorili. Umesto Vizija, napipavao sam kao slepac u pesmi čika Jove Zmaja samo **rep, kljovu ili surlu našeg Velikog Nacionalnog Slona**.

Toma Nikolić – bez bedža, na bini – Učitelj među sledbenicima, govori u slikama. Ja u 55 godina imam sve što mi u životu treba. Imam krevet ne spavam kod tetke. Posebnu draž Tominim nastupima daje Marija Šerifović pa *Molitva* postaje politička pesma. Ja sam naivno verovao kako je to **balada o istopolnoj ljubavi koju naša sredina ne prihvata**; ne, to je pesma aktivistkinje SRS-a koja žarko želi i nebo moli da Toma pobedi već u prvom krugu.

Cice u publici – klimaju glavom kad Toma govori, a ispod svetloplavih kombinezona- tigrasti kompletić. **Strast u kolhozu.**

Toma u "Utisku" – Srbiji treba Evropa i Rusija i Vlasi i Romi i Smilja Avramov i Mihajlo Marković i ona gospođa u Subotici što slučajno postavlja pitanje u ime samohranih majki.

Tadić među studentima – dečko sa Dorćola što ga je upisala Tadićeva sestra postavio pitanje, **nije samohran, a ni spontan**. Boris je ložio decu kako je vojska škola života, sav se oznojio.

Čedin spot – obožavam muziku u pozadini. Dokumentarni snimak – Slobu istovaruju u Hagu – **to nije Čeda, to je uradio Đinđić**, nije lepo. Devojka sa slajdovima – super mi je beba u kadru – nikako da vidim kako izgleda dečko koji joj je pomogao da upali kola.

Nenad Čanak pruža podršku Rasimu, to jest Tadiću: Selam alejkum – alejkum selam, to se u Bosni kaže – **Rasime dajde prenesi maksuz selam Borisu**.

Seka Aleksić u Nišu ili Smiljkovcu, po julijanskom. Da li je Velja tajni donator, finansijer i nalogodavac ovog spektakla, da ne kažemo **predizbornog vrtiguza**, jer Seka je svoju internacionalnu slavu stekla upravo po imitiranju Šakire u **drhturenju gluteusa**. Medijima je bilo dozvoljeno da do mile volje slikaju Seku i njeno dupe iz svih rakursa, samo je cenzura proradila kada se narodu obratio Smiljko. Tada niko nije smeo da snimi ni sliku ni ton. O, zar je narodna vlast tako stidljiva i čedna, tako diskretna i skromna, da dupe Seke Aleksić podmeće i gura pred sebe – **vrlina koja se retko sreće**, naročito u vreme predizborno.

Mrka – naš drug, na Slobinom grobu, Sloba se dakle pojavljuje u dve kampanje. Mrkonjić je provalio u Magnohrom – dopala mi se ideja tog **postindustrijskog skvotovanja**. Zamislite šta bi vam se desilo da provalite u lokalnu fabriku pod stečajem i napravite prostoriju za vaš bend, ili atelje ili galeriju ili 'oćete da igrate fudbalicu na male po svim meteo uslovima. Policija bi vas istamburala, ali ako želite da održite predizborni miting – nema problema. To je nekada radio Bogoljub – ne znam zašto je Milanka odustala od landaranja lancima i katancima.

Milanka je šibala po Srbiji sa familijom, samo su se dogovorili da malo menjaju raspored kad sede – al' džabe, sve sam ih upoznao, po tome Milankina kampanja liči na Čedin spot gde se svi birači poznaju. Glasaće i Milankin zubar i zaove i snaje i šurnjaje i badže i babe i dede i prike i prije i Sreten i Hafa i deca po svetu i **Janićije Drugi Karić, budući predsednik SAD**.

Dok sam ovako autistično pratio kampanju, neka deca su iz zezanja zapalila svoju osnovnu školu. Školska kamera ih lepo snimila, a direktorka kaže da maloletnim delinkventima ne mogu ništa. Smanjiće im ocenu iz vladanja – **uuuu je**! Zamislite prvi dan drugog polugodišta, na prvom času će razredna pitati decu kako su se provela tokom zimskog raspusta?!!

Dok devojčice u Zemunu pale školicu, dečaci u Kragujevcu lepo upadnu u napuštenu kasarnu pa zdipe ručne bombe. Posle roditelj mora da crveni i vraća kašikare u muriju. Možda su 'teli da ispadnu veće baje od Zemunki pa da dignu školu u vazduh, ne znam, samo te bombe ovih dana vojsci ispadaju po autoputu i deca ih mažnjavaju po komšiluku.

A možda su se odrasli zabuljili u TV ekrane i bleje u predizborne spotove ko telad pa ne vide šta im rade deca. ×

AMERIČKA PREDIZBORNA GROZNICA

PODMAZIVANJE MAŠI

Uloga novca u američkim izborima kontroverzna je još od doba kada je Džordž Vašington svakom svom glasaču iz svog džepa plaćao viski

KONKURENTI: Hilari Klinton i Barak Obama

Ako su svi predsednički izbori u SAD istorijski, neki su, ipak, "istorijskiji" od drugih. Uz svu neizvesnost koja je prati, izvesno je da se ova predizborna trka po presedanima i probijanjima "staklenih plafona" već upisala u udžbenike istorije, i to bez obzira na ishod. Plejada kandidata koji se bore za naklonost građana Amerike kao da nikada do sada nije bila toliko eklektična. Među takmacima su kongresmeni, guverneri, senatori – bivši i sadašnji – bivši gradonačelnik Njujorka (a možda se umeša i sadašnji), bivši glumac, jedna bivša prva dama...

Prvi put nakon više od pola veka (ili osam decenija, već kako ko računa), među kandidatima nema aktuelnog predsednika ili potpredsednika. Zato su za demokratsku nominaciju u mrtvoj trci dvoje senatora, od kojih se jedan upisao u istoriju kao prvi Amerikanac afričkog porekla koji je pobedio u Ajovi, državi u kojoj stanovnika afričkog porekla nema ni tri odsto; bivša prva dama, senatorka Klinton, ujedno je i prva žena u istoriji američkih izbora koja nije samo odnela pobedu u državi Nju Hempšir već je viđena i kao glavna favoritkinja za osvajanje nominacije. Uz to, u grupi favorita doskoro im je društvo pravio i jedan Amerikanac hispanskog porekla, guverner Novog Meksika Bil Ričardson, što je takođe presedan.

PRESEDANI: Ova kampanja ostaće upamćena i po tome što najduže traje, ali i po tome što je na preliminarna birališta izmamila rekodran broj birača, i do sada najveći broj mladih. Ostaće upamćena po mnogobrojnim presedanima, kao što je, na primer, odluka nekih kandidata da svoju nominaciju najpre objave preko interenta, medija kome pripada početak XXI veka, a ne preko televizije, medija kome je pripadala druga polovina prošlog veka. Ipak, u jednoj od najneizvesnijih trka za Belu kuću, jedan izvesni pobednik je, ipak, već poznat. Upravo je televizija jedini izvesni pobednik na ovim izborima. Televizijske stanice, od onih lokalnih do onih iz velikih mreža, inkasirale su rekordan prihod od predizbornih spotova. Ali, za razliku od nekih ranijih izbora, danas su kandidati dužni da se pre prikazivanja predizbornog spota, bez obzira na sponzora, javno deklarišu da su sadržaj tog spota odobrili. Ova novina u izbornim pravilima u SAD, a ona se često menjaju i dopunjuju novim kontrolnim mehanizmima, uvedena je kako bi se izbegle zloupotrebe u inače prilično brutalnom medijskom ratu koji kandidati vode.

Televizija, doduše, uvek profitira od američkih predsedničkih izbora, baš kao i od olimpijskih igara. Međutim, visina sume koja se tokom ove kampanje već slila na račune televizijskih stanica širom SAD, uveliko je premašila prognoze i najvećih optimista.

Predsednički kandidati naprosto su zasipali televizije porukama i reklamama, za šta su izdvajali lavovski deo svojih predizbornih fondova. Takođe je izvesno i ko je gubitnik: stručnjaci koji prate tokove novca kampanje u medijima procenjuju da će se internet u ovoj godini, od izbora ovajditi za 30 miliona dolara, što je samo jedan odsto prihoda koji je na istom terenu zaradila televizija.

KLJUČAN, ALI NE ODLUČUJUĆI: Poruke biračima preko medija tek su jedan deo ogromne mašinerije koja već godinu dana zahuktalo radi iza svakog, iole, ozbiljnog kandidata. A iza te mašinerije, kao pogonsko gorivo, stoji novac. On je manje vidljivi igrač na svakim, pa i na ovim izborima u SAD, iako, bi oni mogli koštati rekordnih milijardu dolara, i to iz privatnih, a ne javnih fondova, ili dvostruko više nego 2004, kada su u trci bili sadašnji predsednik Buš i senator Džon Keri. Ovo je nedavna procena Federalne izborne komisije (FEC).

No, i ova rekordna svota će možda delovati oskudno, ako se kao nezavisni kandidat u trku umeša Majk Blumberg, gradonačelnik Njujorka i milijarder. Osim sopstvenog novca i medijske kuće, Blumberg svakako neće morati preterano da brine o donacijama, bar ne isprva. Koliko tačno ima novca u kasicama-prasicama predsedničkih kandidata biće poznato krajem januara, do kada oni moraju FEC-u da predaju izveštaje o svim donacijama kako bi one postale javne. Danas na internetu možete da saznate kog kandidata finansijski podržava vaš komšija, rođak, šef ili radnik, pod uslovom da je reč o donaciji većoj od 200 dolara. No, uloga novca u američkim izborima kontroverzna je još od doba kada je Džordž Vašington svakom svom glasaču iz svog džepa plaćao viski. Procedure i pravila su tokom istorije postajale sve strože i složenije. Zakoni su menjani najčešće nakon nekog skandala (poput Votergejta, na primer), kako bi tokovi novca bili što transparentniji, a prostor za zloupotrebe što uži, i da novac, iako ključni, ne bude uvek i odlučujući faktor na izborima. Kandidati novac prikupljaju sa svih strana, a oni demokratski

NERIJE

REUTERS

koji po, pravilu, imaju uporište u Holivudu, epicentru moćne industrije zabave, podršku traže i od zvezda. Senator iz Ilinoisa Barak Obama ima svesrdne simpatije holivudskih zvezda poput Breda Pita ili Džordža Klunija, veterana poput Sidnija Poatjea i Morgana Frimena, ali i supermodela Tajre Benks. Izgledalo je da je Obama Holivud osvojio na prečac sve dok Hilari Klinton, nakon pobede u Nju Hempširu, nije povratla poverenje nekih od slavnih i bogatih žitelja Kalifornije. Finansijsko uporište u Kaliforniji ima i Rudi Đulijani, koji u nedostatku velikih fondova mora da ekonomiše u kampanji. Zato je on sredstva usmerio ka Floridi, koja uz Kaliforniju povlači veliki broj kandidata na završnoj konvenciji, jer nema novca da ga rasipa na manje države.

Da se izbori u Americi odvijaju po holivudskim pravilima Džordž Buš danas ne bi bio predsednik. Najveći iznos koji neki pojedinac može da pokloni kandidatu u kampanji je 4600 dolara, a toliki novac se najčešće pikuplja na gala večerama. Na jednoj takvoj, u Svečanoj sali njujorškog hotela Grand Hajat, dan nakon glasanja u Nju Hempširu, senator Obama je od krema njujorškog društva prikupio pola miliona dolara. Procenjuje se da su finansijski moćnici sa Vol strita Obamu do sada osnažili sa preko tri miliona dolara. Njegova suparnica je za nekoliko dana nakon pobede u Nju Hemširu inkasirala više od milion dolara.

Predsednik Buš je tokom svoje poslednje predsedničke kampanje svoje donatore podelio u tri kategorije. Prvu su činili "pionири" ili oni koji su za njegovu kampanju uspeli da prikupe 100.000 dolara. Zatim je imao kategoriju "rendžera", koji su prikupili dvostruko više, dok su se oni koji su se istakli sa prikupljenih 300.000 dolara kvalifikovali za "superrendžere". Jedan od Bušovih "rendžera" iz 2004, advokat iz Teksasa, na isti način danas pomaže republikanskom kandidatu Džonu Mekejnu, senatoru iz Arizone, čije su donacije letos gotovo sasvim presušile, tako da je pred bankrotom počeo da otpušta saradnike. No, nakon uspeha u Nju Hempširu i procenama anketa koje mu u mnogim državama daju prednost, Mekejn je opet počeo zadovoljno da trlja ruke. U većoj je iznudici bivši gradonačelnik Njujorka Rudi Đulijani koji je saradnike u izbornom štabu zamolio da rade besplatno. Da bi donator odrešio kesu, potrebno je da uknjiži neki značajniji uspeh.

ŠAMPIONI: Hilari Klinton i Obama su apsolutni šampioni među svim kandidatima, ako je suditi po donacijama koje su se slile za pomoć i podršku u kampanji. Senatorka Klinton, iza koje stoji odlično podmazana mašinerija, jeste u blagom preimućstvu u odnosu na Obamu, ali su oboje inkasirali više od 100 miliona dolara. Uz to, Obama je tokom prošle godine u više navrata pokazao da u kratkom roku može da sustigne svoju glavnu rivalku, oslanjajući se na manje donacije, ali iz dvostruko brojnijih izvora. Jedna od takvih kampanja koju je pratio slogan "Premostimo razliku", prošle jeseni je za samo nedelju dana obezbedila izjednačenje sa favoritkinjom Klinton. Republikanski kandidat i bivši guverner Arkanzasa Majk Hakabi, koji je iznenadio pobedom u Ajovi, na začelju je po debljini novčanika.

Ovi izbori ostaće upamćeni i po tome što su, za razliku od svih prethodnih, u finansijskom preimućstvu demokratski, a ne republikanski kandidati. Neizvesnost koja prati ove izbore, a to posebno važi za republikanski blok, utiče i na donatore koji ne žele da traće novac i vreme na autsajdere. Problem sa ovim izborima je, međutim, to što autsajderi malo-malo pa vode glavnu reč, što odluku čini još težom. Krugovi koji tradicionalno podmazuju republikansku izbornu mašineriju i putujući cirkus koji se seli iz države u državu, već prema izbornom kalendaru, tek treba da odreše kesu.

Količina novca, pokazalo se već i na ovim izborima, u realnom svetu ne prevodi se linearno u glasove. Da je tako, Hakabi ne bi imao nikakvih šansi pored Romnija, baš kao što predsednički kandidat Džimi Karter ne bi imao šanse protiv senatora iz Vašingtona Henrija Dženksona koji je 1976. prikupio 2,2 miliona dolara, više nego ijedan demokratski kandidat pre njega, ili dva puta više nego Karter koji je te godine pobedio na izborima. Bivši guverner Teksasa Džon Koneli takođe je oborio rekord kada je u izbornu 1980. godinu ušao sa osam miliona dolara, dva miliona više od svog protivnika Ronalda Regana. Koneli je na kraju u kampanji potrošio 11 miliona dolara, što mu je na završnoj konvenciji na kojoj se presuđuje nominacija donelo samo jednog delegata.

Zgodno je podsetiti se i na demokratskog kandidata Hauarda Dina, bivšeg guvernera države Vermont, koji je još krajem 2003. sebi obezbedio vrtoglavih 41 milion dolara, mahom od sitnih, ali brojnih donacija, ili dva puta više od senatora Kerija.

Ovakva suma u ovoj predsedničkoj trci više nije dovoljna da izmami uzbuđenje. ×

DUŠKA ANASTASIJEVIĆ

Kriza, policija i zeleni

Mnoge sudske i novinarske istrage su pokazale da je otklanjanje i transport đubreta jedan od najunosnijih poslova Kamore, koji je doveo do nastanka nepoznatog broja bespravnih deponija širom teritorije Kampanje. U nekim mestima, kao u predgrađu grada Aćera, ovakvo krijumčarenje đubreta imalo je za posledicu natprosečan broj kancera i plućnih oboljenja kod građana, kao i gubitak reputacije i prihoda lokalnih poljoprivrednika

PRODUŽENA ĐUBRETARSKA KRIZA: Aktuelna Napuljska svakodnevica

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Specijalno za "Vreme" iz Rima

REČ JE O NEKOJ VRSTI BOLESTI. Krije se negde u telu italijanske administrativne i proizvodne mašinerije i čeka svoj trenutak da se ispolji na agresivan način. Bar je tako u italijanskim i međunarodnim medijima predstavljena tzv. kriza napuljske deponije, što je navelo premijera Romana Prodija i predsednika Republike Đorđija Napolitana da izdaju poziv na "neodložnu akciju".

Do sada ni taj poziv – kao ni odluka vlade – nisu doprineli rešavanju krize koja je daleko dublja nego što se inače misli. U ponedeljak 14. januara više od 100.000 učenika u regionu Kampanje (u južnoj Italiji, čiji je glavni grad Napulj) bilo je primorano da odsustvuje iz škola zbog 7.000 tona đubreta koje je ostavljeno da truli na ulicama gotovo svih većih gradova. Veličina "đubrišnog talasa" je naizgled posustala posle nereda do kojih je došlo prošle nedelje u opštini Pjanjura, u predgrađu Napulja. Tamo su vlasti izdale nalog za produžetak života deponije koja je već prekomerno iskorišćena. Stanovnici, koji su se godinama borili protiv korišćenja deponije, krenuli su sa neredima. Italijanski televizijski informativni programi i novine bili su prepuni prikaza sveopštih demonstracija u kojima su goreli autobusi, a policija bila na udaru.

PROTESTI: Scena nije bila mnogo drugačija tokom vikenda 12. januara u Kaljariju, glavnom gradu ostrva Sardinije. Guverner lokalnog regiona Renato Soru odgovorio je na Prodijev poziv. Dva dana pre toga premijer je zatražio "solidarnost" od druge regionalne italijanske vlade kako bi se olakšala kriza u Napulju i vlastima dalo malo prostora dok ne nađu dugotrajnije rešenje. Međutim, kada je prvi brod sa đubretom iz Napulja pristao u Kaljari, nekih stotinak mladića je zauzelo trg ispred glavne katedrale i protestovalo ispred Soruove kuće. Policija je napala demonstrante i noć se pretvorila u nešto što je bilo nalik scenariju urbane gerile. Po navodima predstavnika policije iz Kaljarija, neki od mladića su "bili plaćeni" da bi inscenirali sukob i pripadaju grupama "ultraša", fudbalskih navijača za koje se smatra da su pod kontrolom ultradesničarskih političkih grupacija.

U ponedeljak 14. januara građani u manjim mestima u Kampanji održali su više protesta, uz blokadu dva glavna puta na više sati, dok se karavan dugačak 12 kilometara sačinjen od autobusa i zemljoradničkih traktora, zaputio iz Molize (regiona u istočnom delu Kampanje) do Beneventa, nedaleko od Napulja, da bi se izrazilo protivljenje otvaranju nove deponije na granici između dva regiona.

Kako dani prolaze, nakon više od dve nedelje od početka krize sve jasnija postaje činjenica da u pitanju nije bolest, već simptom. Potrebno je uzeti u obzir najmanje tri elementa da bi uopšte moglo da se makar donekle razume šta se, u stvari, dešava u jednom od najlepših i najpoznatijih gradova na Mediteranu. U proteklih 14 godina Napulj i region kome on pripada funkcionišu pod "posebnim režimom" skupljanja i otklanjanja gradskog đubreta. Taj "režim" je pravdan prekom potrebom da se "ciklus otklanjana đubreta" "očisti" od infiltracije lokalne mreže organizovanog kriminala, tzv. Kamore, mlađe sestre sicilijanske Mafije, ili 'Ndrangete iz Kalabrije.

Mnoge sudske i novinarske istrage su pokazale da je otklanjanje i transport đubreta jedan od najunosnijih poslova Kamore, koji je doveo do nastanka nepoznatog broja bespravnih deponija širom teritorije ovog regiona. U nekim mestima, kao u predgrađu grada Aćera, ovakvo krijumčarenje đubreta imalo je za posledicu natprosečan broj kancera i plućnih oboljenja kod građana, kao i gubitak reputacije i prihoda lokalnih poljoprivrednika.

Mnoge ekološke organizacije, kako nacionalne tako i lokalne, zajedno sa nezavisnim stručnjacima i aktivistima građanskih udruženja, sada tvrde da ovaj poseban režim koji se naziva "komisarijamento", u stvari, predstavlja problem, a ne rešenje.

Njihova tvrdnja je zasnovana na činjenici da je posle 14 godina Napulj daleko iza nivoa reciklaže koji je postignut u drugim italijanskim gradovima, čak i u istom regionu. "Odvojeno prikupljanje" đubreta u Napulju je na nivou od sedam odsto, dok je u drugim velikim gradovima u Italiji taj nivo 20 odsto ili više. U nekim slučajevima on prevazilazi 30 odsto. Razlog za ovakav neuspeh (koji više niko ne poriče) jeste da je ovaj "režim" proizveo "sistem upravljanja otpadom" koji je zasnovan na sagorevanju gradskog đubreta, a ne na reciklaži. Po mišljenju grupa za zaštitu ekologije, poenta je u tome što sagorevanje i reciklaža isključuju jedno drugo, jer, da bi bilo isplativo, veliko postrojenje za sagorevanje đubreta treba da sagori što veću količinu đubreta. Jedino postrojenje koje je izgrađeno u Kampanji u proteklih 14 godina nalazi se u Aćeri i zatvoreno je zbog sudske istrage koja će uskoro doći i do Antonija Basolina, guvernera Kampanje, i bivšeg gradonačelnika Napulja.

RUPA I ZAKRPA: Jedini rezultat 14-godišnjeg "posebnog režima" jeste prekoračenje kapaciteta deponija i povećanje broja deponija. Zbog toga su građani postali vrlo nezadovoljni sa svakim rešenjem koje podrazumeva ustupanje zemljišta deponijama.

Vlada je iznenađena. Basolino pripada novoosnovanoj Demokratskoj partiji (DP) i ima militantne korene u Komunističkoj partiji koja je postala Demokratska partija levice devedesetih godina, da bi se konačno ujedinila (sredinom oktobra 2007) sa La Margeritom i stvorila DP. Tako je nova partija postala svedok neuspeha u oblasti koja je do sada bila njena jača strana: administrativno iskustvo koje je izdržalo mnogo njenih vodećih ličnosti, počevši od generalnog sekretara Valtera Veltronija, koji je trenutno gradonačelnik Rima. To, kao i potreba da se pokaže "angažovano" lice javnosti koja pokazuje sve veće razočaranje, nateralo je Vladu na vrlo odlučan odgovor: pre svega nekoliko dana imenovan je novi "superkomisario" i vojska je angažovana sa svojim inženjerima na rešavanju problema hiljada tona đubreta. Novi "superkomisario" imaće vlast naredna četiri meseca i u tom periodu će imati ovlašćenja veća od lokalne vlasti, uz pravo da krši ekološka pravila, u cilju rešavanja krize. Četiri meseca da se stavi zakrpa na rupu koja je pravljena 14 godina deluje kao prevelik zalogaj, čak i za čoveka koga je izabrao Prodi – Đanija de Đenara, bivšeg načelnika policije i šefa kabineta ministra unutrašnjih poslova Đulijana Amata. De Đenaro, policajac koji je stekao svoju reputaciju u službi za borbu protiv mafije, poznat je po jednoj od najmračnijih stranica iz nedavne italijanske istorije: on je rukovodio policijom za vreme nereda u Đenovi 2001. godine tokom Samita G8. Trenutno je pod istragom zbog zataškavanja koje je on navodno naredio u prikrivanju nepravilnosti u radu policijskih agenata prilikom uličnih tuča koje su izbile tokom protesta protiv Samita. Njegovo imenovanje na mesto "superkomisarija" je jasna poruka: upravljanje otpadom u Napulju je više pitanje javnog reda i mira, nego ekonomske politike ili lokalne uprave. U nedeljama koje slede potvrdiće se da li je ovaj način razmišljanja u vladi dovoljno jak da se prevaziđu protesti građana i protivljenje lokalnih vlasti protiv "još posebnijeg režima" koji je upravo započet.

>> NOVI "SUPERKOMISARIO" IMAĆE VLAST NAREDNA ČETIRI MESECA I U TOM PERIODU ĆE IMATI OVLAŠĆENJA VEĆA OD LOKALNE VLASTI, UZ PRAVO DA KRŠI EKOLOŠKA PRAVILA, U CILJU REŠAVANJA KRIZE

Pored četrnaestogodišnje priče o neuspehu i odgovora koji je izabrala vlada, ovu slagalicu upotpunjava i treći element. Svega nekoliko regiona je dalo potvrdan odgovor na "poziv na solidarnost" koji je izdala vlada, a oni regioni koji jesu dali potvrdan odgovor postavili su uslove za prihvatanje đubreta iz Napulja u svoje lokalne deponije za upravljanje otpadom. Možda zato što je u pitanju đubre ili zbog "nasilnog" protesta koji građani Kampanje sprovode, ali izgleda da su Italijani daleko više svesni svog lokalnog identiteta nego nacionalne pripadnosti. Ova dimenzija krize, posebno sa tačke gledišta zabrinutosti za zdravlje građana, nije dovoljna da bi se prevazišlo lokalno protivljenje protiv "izvoza đubreta" u druge regione.

Pored drugih pitanja i predloga koji su usmereni na racionalnije upravljanje otpadom (npr. smanjenje upotrebe koverata i kartonskih kutija koji predstavljaju 30 odsto đubreta), kriza sa upravljanjem otpadom u Napulju je simptomatična za nesposobnost italijanske političke elite da "razmišlja zeleno" i da predvidi drugačije "teritorijalno upravljanje" koje bolje odražava težnje i ideje građana, koje se najčešće odbacuju kao "lokalne". Uplitanje policije nikad nije bio dobar način da se opravda ili podrži kontroverzna politička odluka. U tom smislu Italija ne predstavlja izuzetak. ×

ENCO MANJINI

KRIMSKI TATARI: EG

"Mržnja vekovnih neprijatelja" i višak nerešenih istorijskih računa kojima su mnogi skloni da objasne probleme koje danas imaju Tatari, Rusi i Ukrajinci na Krimu je mnogo više problem "narcizma malih razlika". Načinom života, ponašanjem, navikama, ponekad čak i izgledom, narodi koji su izašli iz sovjetskog *lonca za topljenje nacija i religija* više liče na svoje "osvajače" i "ugnjetače", nego na sunarodnike po imenu i istovernike po dalekim krajevima

Teško je, makar i ovlaš, nabrojati sve narode koji čeznu za državom, prognane i "očišćene" sa prostora na kojima su vekovima živeli. Još teže bi bilo setiti se nekog naroda koji tako nešto u istoriji nije radio nekom drugom. Čak i u dvadesetom veku, bolje reći tek u dvadesetom veku, ima bezbroj dokaza da ovo ludilo ne bira ni po veri, ni po boji kože, ni po društvenom uređenju. Na sličnom poslu zatiranja tuđih tragova i crtanja novih granica dokazali su se i verujući i ateisti, i komunisti, i fašisti i zaklete demokrate.

I proterani imaju nešto zajedničko. Sa sobom nose legende o starim krajevima, o kojima se najčešće priča kao o izgubljenom raju, ali skoro nikada se ne vraćaju na mesto sa koga su morali da odu. Uglavnom za to nema mogućnosti, a kada protekne mnogo vremena verovatno ne ostane mnogo ni želje. Krimski Tatari su se ipak vratili u postojbinu.

Tatari su s Krima iseljeni za samo dva dana. Egzodus je počeo u zoru 18. maja 1944. godine, neposredno pošto je sovjetska vojska oslobodila Krim od Nemaca. U 67 železničkih kompozicija, po preciznim podacima NKVD-a, ušlo je 194.155 krimskih Tatara. Sovjetska vlada je preuzela vlasništvo nad kućama, nameštajem, zemljom, stokom i ostalom imovinom. Svaka porodica je mogla da ponese sa sobom 500 kilograma ličnog prtljaga. Tako je izvršena Staljinova naredba kojom se zbog izdaje i pomaganja nacističkoj Nemačkoj u ratu protiv SSSR, proterivanjem kažnjava čitava nacija.

PRE EGZODUSA: Prvi dolazak boljševika na Krim nije nagoveštavao takvu budućnost. Mada su srušili kratkotrajnu nezavisnu državu koju su Tatari 1917. godine pokušali da osnuju dok je nestajalo rusko carstvo, boljševici su 1921. osnovali Autonomnu Socijalističku Sovjetsku Republiku Krim u kojoj je, paradoksalno, u sledećih nekoliko godina tatarska kultura procvetala. Njihov jezik je, uz ruski, postao zvaničan jezik, otvorene su mnogobrojne škole, muzeji, pozorište. Period idile je kratko potrajao. Već od 1927. počinje hapšenje i proganjanje kulaka, kolektivizacija je tridesetih godina uništila poljoprivredu i donela glad. U

ZODUS I POVRATAK

REZERVNA DOMOVINA: Uzbekistan

REUTERS

Staljinovim čistkama je nestao najveći deo tatarske inteligencije.

Dolazak nemačkih jedinica na Krim mnogi Tatari su 1941. dočekali kao oslobođenje, misleći da im ne može biti gore nego pod Staljinom. Veliki broj Tatara, skoro 20.000, pristupio je "samoodbrambenim bataljonima" koje su formirali Nemci, ali isto toliko ih je ratovalo u Crvenoj armiji i u partizanskim jedinicama na Krimu.

Neproverena glasina da su hiljade krimskih Tatara dezertirale iz Crvene armije (zvanični podaci pominju samo 479) zapečatila je sudbinu ovog naroda. Ta informacija je došla do Lavrentija Berije, šefa NKVD-a. U telegramu koji je poslao Staljinu, Berija je kao kaznu preporučio preseljenje čitavog naroda u "specijalne zone naseljavanja".

EGZIL: U Uzbekistan je preseljeno 150.000 ljudi, ostali su odvedeni u Tadžikistan, Kazahstan i na druge lokacije, mahom u centralnoj Aziji i Sibiru. U nenaseljenim, polupustinjskim delovima Uzbekistana izgrađena su naselja za krimske Tatare, bolje rečeno logori, koji se nisu smeli napuštati bez dozvole pod pretnjom kazne od 20 godina zatvora. U očajnim higijenski uslovima, uz manjak vode, tifus je kosio Tatare. Prema zvaničnim podacima, do 1948. godine u naseljima je umrlo 50.000 ljudi. Tatari tvrde da je umrlo čak 46 odsto čitave populacije, od toga 8000 tokom transporta.

Nekoliko meseci posle Staljinove smrti 1953, deca ispod 16 godina prebačena su iz "specijalnih naselja". Prezidijum Vrhovnog sovjeta je 1956. doneo odluku o prebacivanju svih krimskih Tatara iz tih naselja, ali njihova krivica za izdaju je ostala zvanično na snazi i nije im omogućen slobodan povratak na Krim. Ipak, i to je bio novi početak.

Krimski Tatari su vremenom integrisani u društvo u centralnoazijskim sovjetskim državama. Međutim, tatarski nacionalni pokret, koji je počeo da se rađa odmah posle izlaska iz specijalnih naselja, bio je jedinstvena pojava u SSSR. Desetine hiljada telegrama i pisama stizale su na adrese partijskih tela, a kao rezultat je došao partijski dekret iz 1967. kojim se oslobađaju krivice za izdaju u ratu "stanovnici tatarske nacionalnosti koji su ranije živeli na Krimu".

Međutim, o povratku na Krim još nije moglo biti ni govora. Oni koji su pokušali tako nešto bili su hapšeni i ispitivani, a mnoge aktiviste pokreta počeo je da hapsi KGB. Mustafa Džemilev, današnji predsednik Medžlisa (vlade) Tatara na Krimu, u to vreme je bio hapšen šest puta i proveo je godine u zatvoru i radnim logorima.

Dolazak Mihaila Gorbačova na vlast konačno je omogućio Tatarima povratak u postojbinu. Mada je vlada dala izjavu da će se taj povratak odvijati po njenom planu, u stvarnosti je povratak bio haotičan. U vrtlogu u kome se našla raspadajuća imperija, problem krimskih Tatara nije bio među najvažnijim.

POVRATAK: S kolapsom SSSR pokuljali su svi problemi, decenijama gurani pod tepih zajedničke ideologije. I bez Tatara, Krim je bio neuralgična tačka, još 1954. od strane Nikite Sergejeviča Hruščova dodeljen Ukrajini. Dok je postojao SSSR, to i nije bilo toliko važno, ali kada je 24. avgusta 1991. proglašena ukrajinska nezavisnost, ruska crnomorska flota ostala je praktično u drugoj zemlji, baš kao i Rusi koji čine 68 odsto od oko dva i po miliona stanovnika Krima. Tenzije između Krima i centralne vlasti u Kijevu traju praktično od proglašenja nezavisnosti, baš kao i duboka ekonomska kriza u koju je zemlja potonula.

Krimski Tatari su ipak odlučili da se vrate. Vukla ih je želja za postojbinom, ali i to što je sve izgledalo bolje od života u novostvorenim centralnoazijskim republikama, koje je raspad SSSR potpuno ruinirao. Do 1993. godine je na Krim stiglo 240.000 Tatara.

Ispostavilo se da je to mesto sudara gubitnika. Tatari su doneli svest o davnom gubitku zemlje i domova, ali i ponovnom ostajanju bez domovine, što su onima koji su rođeni u egzilu ipak bile centralnoazijske republike. Doseljenici koje je boljševička vlast naselila na Krim ostali su van Rusije, osećajući se ugroženi na zemlji koja im pripada već decenijama, a koju traže stari vlasnici. Svi zajedno su izgubili Sovjetski Savez i prednosti koje su u njemu uživali, koje čovek registruje tek kada nestanu – besplatno školstvo, zdravstvo, siguran posao... Mržnja i agresija morali su planuti.

Već u slučajevima prvih povratnika, lokalne vlasti su odugovlačile neophodne procedure mesecima, pa su mnogi Tatari živeli po šatorima i improvizovanim naseljima. Podaci kažu da i danas 40 odsto Tatara na Krimu nema mesto boravka. Ukrajina nema dovoljno novca, čak i ako bi postojala potpuna saglasnost i želja da se ovaj problem reši.

Sukobi oko zemlje počeli su odmah i traju i danas, kao i česti protesti Tatara koji traže rešavanje njihove situacije. U tim sukobima je bilo i žrtava i povređenih, ali građanski rat, srećom, nije izbio, mada takvu opasnost danas ističu mnogi, nazivajući Krim ruskim Kosovom ili ukrajinskom Čečenijom. Tatari >>

vek stripa u srbiji

Bogato ilustrovana monografija, čiji je autor Zdravko Zupan, je do danas najopsežniji pregled razvoja medija stripa u našoj sredini. Počev od protostripova koji su našli mesta u publikacijama devetnaestog veka, sve do glavnotokovske i alternativne produkcije našeg vremena.

Kontakt za porudžbine:

Kulturni centar Pančeva
Vojvode Živojina Mišića 4
26000 Pančevo

tel: 013 332 334
fax: 013 351 120
mail: pr.kcp@3dnet.co.yu

Cena knjige sa porezom je 1000,00 dinara.

HP preporučuje Windows Vista® Business.

„SADA DIZAJNIRAM I NA OTVORENOM DRUMU."

intel Centrino Pro Core 2 Duo inside

Momci okruga Orandž ne rade samo za stalom. Posebno njihov glavni dizajner Paul Teutul, Jr. Prenosivo grafičko jezgro HP Compaq 8710w Mobile Workstation sa Intel® Centrino® Pro processor technology ima moć da oslobodi Pola. Zahvaljujući ovoj snažnoj radnoj stanici, on može da radi na bilo kom projektu, bilo gde da se nalazi.

STVARNO LIČNI RAČUNAR.

hp

WWW.HP.CO.YU/PERSONAL

©2007 Hewlett-Packard Company, L.P. Sva prava su zadržana. Celeron, Celeron Inside, Centrino, Centrino Logo, Core Inside, Intel, Intel Logo, Intel Core, Intel Inside, Intel Inside Logo, Intel Vpro, Intel vPro, Itanium, Itanium Inside, Pentium, Pentium Inside, Xeon, and Xeon Inside are trademarks of Intel Corporation in the U.S. and other countries. Microsoft and Windows are U. S. registered trademarks of Microsoft Corporation. Windows Vista is either a registered trademark or trademark of Microsoft Corporation in the United States and/or other countries. Neke od mogućnosti koje nudi Windows Vista dostupne su samo za najnovije ili dodatni hardver. Za detalje pogledajte www.microsoft.com/windowsvista/getready/hardwarereqs.mspx i www.microsoft.com/windowsvista/getready/capable.mspx. Windows Vista Upgrade Advisor vam može pomoći da ustanovite koje mogućnosti Windows Vista-e će raditi na vašem kompjuteru. Da biste preuzeli ovu alatku, idite na www.windowsvista.com/upgradeadvisor. Dostupnost proizvoda nije zagarantovana.

su na izborima 2004. podržali lidera "narandžaste" opozicije, Viktora Juščenka. Savez Tatara i ukrajinske vlasti je od početka bio neka vrsta braka iz računa. Vlast je Tatare koristila kao oružje protiv ruskog uticaja na Krimu, a Tatari su morali da traže saveznika u Juščenku, koji se deklarativno protivi uticaju Rusije. Ipak, ni to nije mnogo promenilo njihovu situaciju. Predstavnici Kurultaja, tatarske skupštine, kažu da je nezaposlenost među Tatarima čak 60 odsto. Problem je i tatarski jezik na kom se školuje deset odsto dece, a na tom jeziku se predaje u svega 15 škola na Krimu, uglavnom neopremljenih i ruiniranih. Tatari još nisu priznati ni kao starosedelački narod, a ne nazire se ni rešenje podele zemlje, naročito na mediteranskom delu južnog Krima, gde su imanja najvrednija. Džemilev tvrdi da je 70 odsto obale na južnom Krimu, uz obalu, pripadalo Tatarima, a da je danas u njihovom vlasništvu svega 1,5 odsto. Na Krimu danas živi oko 270.000 Tatara, a još toliko ih je u centralnoj Aziji, i sanja o starom domu.

"Mržnja vekovnih neprijatelja" i višak nerešenih istorijskih računa kojima su mnogi skloni da objasne probleme koje danas imaju Tatari, Rusi i Ukrajinci na Krimu je mnogo više problem "mržnje malih razlika". Višedecenijski zajednički život učinio je svoje. Načinom života, ponašanjem, navikama, ponekad čak i izgledom, narodi koji su izašli iz sovjetskog *lonca za topljenje nacija i religija* više liče na svoje "osvajače" i "ugnjetače" nego na sunarodnike po imenu i istovernike po dalekim krajevima.

U jednu bolnicu u Libiji su 2003. sa Krima stigla na rad tri bračna para Tatara sa decom. Prijatni i druželjubivi, s čudnim imenima koja podsećaju na vilovnjake iz Gospodara prstenova – Liviza, Elmas, Alijana – doneli su sa sobom i naivnu veru novopečenih vernika izašlih iz komunizma u opštu solidarnost u okviru islama. Uz čašu votke, plavokosi i plavooki doktor Nariman je sa čuđenjem i blagom gorčinom konstatovao da ih, iako su muslimani, libijski poslodavci surovo eksploatišu. Slična gorčina i nerazumevanje izbijala je i iz reči naših sunarodnika na teškom radu u Grčkoj, za vreme jugoslovenskih ratnih godina, kao posledica nenaučene lekcije da u takvim situacijama neko može da se nada boljem tretmanu samo ako mu iza leđa stoji jaka i stabilna država, ma kako se zvala.

ISTORIJA: Reč Tatarin je vekovima izazivala užas širom Evrope i Azije. U Tadžikistanu još uvek postoji izreka "Tatar hatar" (Tatar je opasnost).

Tatari su potomci nomadskih plemena, narod turkoidnog porekla koji je iz južnog Sibira s Mongolima krenuo ka zapadu i naselio se u Evropi u sedmom veku. Kao deo moćne mongolske države, Zlatne horde, neka tatarska plemena su se naselila na Krimu, mešajući se s manjinama koje su na tom poluostrvu već ostavile prethodne invazije – Grcima, Gotima, Čerkezima, Đenovljanima, Bugarima... Posle propasti Zlatne horde 1441. godine, osnovan je Krimski kanat kao država krimskih Tatara.

Kanat je u početku bio nezavisan, ali je pod moćnim carstvom Turaka Osmanlija dospeo u vazalni položaj. Tatarska konjica je bila jedan od oslonaca turske vojske u vojnim pohodima. Iako su se bavili i trgovinom, stočarstvom i zanatima, rat je za Tatare uvek bio najunosnije zanimanje. Ratne pohode na Rusiju često su zvali "žetva stepe". Tatari su učestvovali i u trgovini robljem u Otomanskom carstvu, a stalna opasnost od Tatara dovela je do stvaranja kozačkih jedinica.

Postepeno propadanje Otomanskog carstva dovelo je i do propadanja kanata. Rusija i Ukrajina su dovoljno ojačale i počele da napadaju Krim, koji je Katarina II 1783. konačno pripojila Rusiji. Tada je počelo i prvo veliko iseljavanje Tatara. Procenjuje se da ih je tokom Krimskog rata (1853-1856) otišlo skoro 400.000, uglavnom u Tursku. Prvi put su na Krimu postali manjina.

EKSTREMISTI: Mada se krimski Tatari pod vođstvom Mustafe Džemileva čuvaju da ih ni na koji način ne povežu s muslimanskim ekstremizmom jer veliku podršku imaju od organizacija za ljudska prava iz zapadnih zemalja, od toga je teško pobeći. Frustrirani višedecenijskim pokušajima da se izbore za ono što smatraju da im pripada, ogrezli u siromaštvo, krimski Tatari su verovatno u očima ekstremista predodređeni da postanu drugi Palestinci. Mustafa Džemilev je 2004. upozorio da na Krimu već postoji 1000 članova ekstremne organizacije Hezb al Tahri i Vehabija koji su osnovali oko 30 verskih zajednica.

Problem su i ekstremisti u sopstvenim redovima. Juri Osmanov, jedan od lidera nacionalnog pokreta, ubijen je 1993, a pretpostavlja se da je to učinio deo tatarskog pokreta koji je želeo radikalizaciju, nezadovoljan brzinom i načinom na koji se njihovi problemi rešavaju. ×

MOMIR TURUDIĆ

ŠTA JE DOBRO?

Pokušaji da se odgovori na pitanje koje vrednosti treba prihvatiti da bi se vodio dobar život, obeležili su istoriju filozofske misli od vremena antike do savremenog doba. Sumirajući potrage brojnih mislilaca za dobrim načinom života, Grejling donosi najbolje od onoga što je rečeno o najvažnijem pitanju sa kojim se čovečanstvo suočava.

Laguna
www.laguna.co.yu
najposećeniji izdavački sajt

Klub čitalaca:
Beograd, Resavska 33; tel: 011/ 33-41-711
e-mail: info@laguna.co.yu

Београд
САМО НАПРЕД- ФЕСТ!
Ко једини сме да вас погледа у очи? ФЕСТ
ФЕСТ- СВОЈ НА СВОМЕ!
ИЗАЂИ НА ФЕСТ!
36.
FEST
36. Међународни филмски фестивал
22. фебруар - 2. март 2008.
36th International Film Festival
22nd February - 2nd March 2008.
ПОШТА
ПОЛИТИКА
VREME
EVROPA
Nicola'S

FOTOGRAFIJE: REUTERS

BOGOTA

GERILCI, TAOCI I NJIHOVA DECA

Nedavno oslobođena Klara Rohas (44) dobila je staratelјstvo nad trogodišnjim sinom Emanuelom, začetim i rođenim za vreme njenog zarobljeništva u Kolumbiji, sa gerilcem levičarske organizacije Revolucionarnih naoružanih snaga Kolumbije. Dečaka, odvojenog od majke kada je imao osam meseci, Klara Rohas je ponovo srela zahvaljujući lokalnoj vladinoj organizaciji Kolumbijski institut za porodicu. Susret majke i sina organizovan je u jednom u državnom sirotištu, majka je plakala i grlila sina, dečak je bio uzbuđen i zbunjen. Gerilci su zarobili Rohasovu, tadašnju menadžerku kampanje francusko-kolumbijske predsedničke kandidatkinje Ingrid Betankort, u februaru 2002. godine. Oslobođena je bezmalo šest godina kasnije, 10. januara 2008. Dečak Emanuel rođen je u aprilu 2004. godine; ime oca, gerilskog borca Revolucionarnih naoružanih snaga Kolumbije, nije objavljeno. "Emanuel i majka su prebačeni na specijanu lokaciju", rekla je direktorka Insituta Elvira Forero. "Imaju šest sati za upoznavanje i obnavljanje porodičnih veza." S obzirom na to da procedura dobijanja staratelјstva još nije završena, ovaj susret je samo najava mogućeg ishoda. Klara Rohas je otkrila da je njen sin živ u novogodišnoj radijskoj emisiji i sa porodicom je iz Karakasa doletela u Bogotu, gde su je pozdravili kolumbijski državni zvaničnici. Drama sa taocima počela je u decembru kada su gerilci najavili da će osloboditi Rohasovu, Emanuela i političara Konsuela Gonzalesa – ispostavilo se da je dečak bio sve vreme u sirotištu. Ipak, majka će uskoro dobiti dete, ali se gerilska borba koja traje već 40 godina nastavlja. Pretpostavlja se da gerilci i dalje drže oko 750 talaca u skrovištima u džunglama Kolumbije, a šest novih talaca, domaćih turista iz grada Nuku na zapadu zemlje, zarobljeno je tokom vikenda.

PEKING

NUKLEARNO MNOŽENJE

Indijski premijer Manmohan Sing je poslednjeg dana zvaničnog boravka u Kini rekao da bi "dve najmnogoljudnije nacije na svetu – sa višedecenijskom istorijom nepoverenja – trebalo zajedno da sarađuju kako bi razvile program nuklearne energije". "Indija je u potrazi za međunarodnim partnerom u domenu nuklearne energije, uključujući Kinu", naglasio je Sing, dodajući da bi takva saradnja pomogla razvoj programa za raketnu energiju u obe zemlje. "Ubrzani razvoj Indije i Kine dovešće do ekspanzije tražnje za energijom. Mi nemamo drugog izbora osim da proširimo mogućnost dostupnosti energije i da razvijemo strategiju za energetsku bezbednost", rekao je premijer Sing na predavanju u Kineskoj akademiji društvenih nauka. On i kineski premijer Ven Đjabao potpisali su protokol o čvršćoj ekonomskoj saradnji, koji podrazumeva novi, tešnji nivo saradnje u drugim oblastima kao što je obnavljanje napora da se reše sukobi na spornoj granici. Premijer Sing je sreo i predsednika Kine Hua Đintaoa, koji mu je čestitao na uspešnoj poseti rekavši da je bila "kratka, ali veoma produktivna". Indija je nedavno sklopila sporazum sa Sjedinjenim Američkim Državama o isporuci nuklearnog goriva i tehnologije, koji još nije stupio na snagu, delimično zbog protivljenja Singove administracije. Kina je tim povodom izrazila rezervu i zabrinutost zbog "umnožavanja nuklearnog materijala".

BAGDAD

MISIJA POMIRENJA

U Bagdad je doputovala američka državna sekretarka Kondoliza Rajs, kako bi započela zvaničnu "misiju izgradnje političkog pomirenja", saopštila je Bela kuća. Najpre je irački parlament usvojio prvi u seriji kritičnih zakona koji imaju za cilj pomirenje zaraćenih Iračana, a zatim se Rajsova susrela sa iračkim šiitskim premijerom Nurijem al Malikijem, na čiju vladu Vašington vrši pritisak da učini više na političkom izmirenju između šiita i sunita. Prelomnim momentom za prevladavanje sukoba smatra se nedavno usvojeni zakon koji omogućuje bivšim zvaničnicima partije Baas, nekadašnje vladajuće stranke Sadama Huseina, uključivanje u javni i politički život zemlje. "Predsednik Buš i državna sekretarka Rajs odlučili su da bi bilo dobro da sekretarka ode u Bagdad i doprinese napretku koji je napravljen te da ohrabri nove političke i zakonodavne aktivnosti", izjavio je portparol Bele kuće Gordon Džondrou u Rijadu, u Saudijskoj Arabiji. Kondoliza Rajs je pratila američkog predsednika Džordža Buša na turneji po Bliskom istoku i tada je dogovoreno da državna sekretarska ode u odvojenu posetu Iraku, dok njen predsednik boravi u Saudijskoj Arabiji.

NAJROBI

ODBIJANJE KOFIJA ANANA

Vlada Kenije odbacila je u ponedeljak misiju medijatora Kofija Anana, bišveg generalnog sekretara UN-a, koji se ponudio da pokuša da okonča političku nestabilnost u zemlji. U krizi do koje je došlo posle izbora u toj zemlji, poginulo je više od 700 ljudi, a oko pola miliona je bez doma. "Ako Kofi Anan bude dolazio, doći će na naš poziv", reko je Džon Mičuki, ministar u vladi Kibakijevog novog kabineta. "Pobedili smo na izborima i ne vidimo svrhu dolaska bilo kojeg medijatora", rekao je ministar reporterima. Novi kenijski parlament održao je prvu sednicu, a predsednik Kibaki i lider opozicije Raila Odigna položili su zakletvu. Ovo je prvi put da su se dvojica rivala sreli nakon što je predsednik optužen da je pokrao izbore. U vreme sednice policija je okružila zgradu parlamenta i obližnje ulice, kao i glavne saobraćajnice u Najrobiju. Poslanici režima i opozicije pozdravili su aplauzom predstavnika opozicije Raila Odingu, ali kada je Kibaki ušao u prostoriju samo su njegove pristalice aplaudirale, dok su opozicionari sedeli na svojim mestima. Portparol Odinove stranke Ahmed Haši rekao je da dolazak na sednicu parlamenta "ne znači da oni priznaju Kibakija kao predsednika". Nijedna stranka nema dvotrećinsku većinu u parlamentu – Odinga ima 99 poslanika, a Kibaki 43, od ukupno 222 mesta. ×

Priredila: B. VASIĆ

ISTRAŽIVANJE: TRŽIŠTE UMETNINA U SRBIJI

HAOS BEZ VELIKOG P

"U Beogradu nije nikakav problem prodati sliku koja košta preko 100.000 evra." Astronomske cene, koje se izražavaju u desetinama i stotinama hiljada evra, postižu radovi starih majstora. Dela Save Šumanovića koštaju između 200.000 i 250.000 evra, Paje Jovanovića oko 600.000, a Lubardine "bitke" 80.000–100.000 evra

IGOR ŠALINGER

PRASKA

Kurs VREME istraživačkog novinarstva
aciric@vreme.com

U Evropi sektor kulture zarađuje više nego automobilska industrija i zapošljava skoro šest miliona ljudi. U Srbiji kulturni sektor do sada nije eksplicitno pominjan u nekakvom tržišnom kontekstu. Međutim, u Nacrtu novog zakona o kulturi podsticanje tržišta umetničkih dela i drugih kulturnih tvorevina navedeno je kao "opšti interes". Detalji o postizanju tog interesa još nisu poznati, ali je izvesno da će rad na ostvarivanju tog cilja biti veliki izazov, ako se uzme u obzir da je polazna tačka sadašnje stanje, koje je praktično nemoguće objektivno sagledati.

TAJNO POLAZIŠTE: Uroš Đurić, umetnik, sublimira situaciju rečima: "Tržište kao trg, mesto gde se trguje, pijaca postoji, ali regulisano art tržište ne postoji." Nedefinisanost tržišta prozrokovana je značajnim delom prometa koji se odvija u sivoj zoni i niko sa sigurnošću ne može da potvrdi o kolikom se udelu zapravo radi. Sinonim za "zlatno doba" trgovine umetninama je period s kraja osamdesetih. Sada su najveći gubici upravo u redovima kupaca. Postoje velika neslaganja u vezi sa tim ko su oni danas i iz kog miljea dolaze. Oni "stari", po svemu sudeći, više nemaju novca. Međutim, pojavila se jedna nova klasa izuzetno bogatih, koji su uticali na to da se najskuplja dela najbolje i prodaju. Posedovanje skupih "imena" nije samo stvar prestiža, nego i investicija za budućnost. Astronomske cene, koje se izražavaju u desetinama i stotinama hiljada evra, postižu radovi starih majstora svima poznati iz školskih čitanki. Po rečima Momčila Todorovića, galeriste, dela Save Šumanovića koštaju između 200.000 i 250.000 evra, Paje Jovanovića oko 600.000 a Lubardine "bitke" od 80.000–100.000 evra. Dejan Popović, direktor Madl' Arta, sumnja da su neke cene preuveličane zaslugom dilera koji grade imidž o vrednosti dela. Po njemu, realna cena je samo ona koja je realizovana u legalnoj praksi: "Slika Paje Jovanovića je na aukciji kuće Kristi prodata za 115.000 funti. On, dakle, toliko vredi na svetskom tržištu." Dešava se da dileri menjaju neke slike, npr. dve od 30.000 evra za jednu od 60.000, što ne znači da bi se po tim sumama mogle i prodati. Ipak, niko ne spori da je mnogo lakše prodati basnoslovno skupa imena nego dela tekuće produkcije koja koštaju oko 500 evra. Prema rečima Nikole Kusovca, istoričara umetnosti, u Beogradu nije nikakav problem prodati sliku koja košta preko 100.000 evra.

PRODAJA: Paradoksalno, iako svi ističu tešku situaciju, broj galerija iz godine u godinu raste. I uspeva da opstane. Na tržištu postoji veliki broj različitih galerija. Prisutan je i jedan broj tzv. državnih, koje se finansiraju iz budžeta i otvorene su najvećem broju umetnika. To se posebno odnosi na galerije njihovih udruženja, ULUS-a i ULUPUDS-a. Ova udruženja zajedno okupljaju gotovo 4000 umetnika. Kako ističe Biljana Ognjenović, galerista, upravo zbog odgovornosti prema tako velikom broju autora, galerija ULUS-a kao prvenstveni zadatak nema promociju umetnika nego umetnosti.

Većina galerija danas je u privatnom vlasništvu. One se razlikuju po profilu i karakteru. Neke su orijentisane samo na određen pravac ili grupu umetnika, dok se druge odlikuju veoma šarolikim spektrom ponude. Svaštarski pristup u trgovini umetničkim delima ima svoju publiku, ali i brojne protivnike. Borka Božović, osnivač i umetnički direktor galerije Haos, napominje da "ono što se zove galerijom, ili je tako registrovano, ne znači da svojim radom, a pogotovo programom, ispunjava taj status i opravdava ime". Kusovac sumnja da ima galerija koje preživljavaju upravo zahvaljujući povremenim prodajama "ispod ruke".

Prema rečima Uroša Đurića, jedan broj galerija je samo pokriće za klasične dilerske poslove: "Diler je neko ko nema reprezentativni uzorak umetnika sa kojima radi, on prosto udovoljava potrebama tržišta. Pravi galerista zastupa određeni profil umetnika, zatim gradi njihovo ime, plasira ih i tek potom prodaje radove", tvrdi Đurić. "Preprodajom se sada bave svi", kaže Momčilo Todorović, "od doktora nauka pa do portira. Oni tumaraju po kućama, prate ko ima kolekciju, pa kad vlasnik umre, odlaze kod rodbine kako bi otkupili dela. Neupućeni u prave vrednosti, ljudi prodaju ispod cene."

Da je profesionalna orijentacija u radu od šireg interesa ozbiljna, svedoči i podrška institucija. Projekti privatnih galerija i nezavisnih umetničkih asocijacija preko konkursa mogu dobiti određena sredstva od Ministarstva kulture, ali i od raznih nevladinih organizacija. Esnafska udruženja umetnika raspolažu sredstvima koja su im namenjena iz budžeta. Kako ona okupljaju najveći broj umetnika, postoji mišljenje da bi trebalo da imaju i veći udeo u opštoj distribuciji državnih sredstava. Interese umetnika zastupa i Koordinacioni odbor umetničkih udruženja Republike Srbije, formiran >>

TRG, TRŽIŠTE, PIJACA: Uroš Đurić

A. ANDIĆ

od predstavnika trinaest umetničkih udruženja, koji nadležnima daju svoje predloge, sugestije i primedbe.

U svetu se značatan deo trgovine odvija aukcijskom prodajom. Računa se da ona pokriva 52 odsto globalnog tržišta umetnina i 46 odsto evropskog. Aukcijska kuća Kristi je 2005. godine ostvarila trgovinski obrt od približno 2,5 milijardi evra, a Sotbi oko 2,1 milijardu.

Dejan Popović, direktor aukcijske kuće Madl' Art (inače prve u Srbiji, osnovane 2001. godine), objašnjava da svaku aukciju prate izložba, katalog, internet prezentacija: "Zahvaljujući aukcijama, delo i sam autor se promovišu na najbolji način. Kod nas je, međutim, još nedovoljno razvijena svest o tome, iako se to polako menja." Provizija ove kuće iznosi bruto 24 odsto, i odnosi se samo na prodavca.

U galerijama procenti variraju. Nenad Nikolić, kustos Prodajne galerije Beograd, kaže da je galerijski procenat uobičajeno 30 odsto, na šta dolazi još 18 procenata PDV. "Procenat nekad može biti manji, ako galerija tako može da opstane, ali ovaj odnos se ustalio kao neka rentabilna provizija", kaže Nikolić.

Visoke provizije utiču da se galerije često zaobilaze kao karika u lancu, pa se kupoprodaja obavlja direktno između umetnika i kupaca . Nikola Kusovac smatra da time umetnik "ubija" galeristu jer on više ne može da bude konkurentan. Praksa da umetnici koriste galeriste samo da bi namamili kupce u ateljee se, u krajnjem slučaju, vraća kao bumerang. Umetnici to opravdavaju svojim teškim položajem. To ipak nije jedini uzrok ovoj pojavi. Zajednička ocena svih sagovornika "Vremena" je da država snosi veći deo krivice za izmeštanje prometa na ilegalno tržište zbog neadekvatne poreske politike.

Po važećim propisima, firme svoja ulaganja u kulturu mogu uračunati u rashod do 1,5 odsto. U svetu postoji praksa da se ulaganja u kulturu odbijaju od poreza, što kod nas nije slučaj. Pretpostavka je da bi smanjenje poreza vratilo tržište umetnina u legalne tokove, jer niko ne bi rizikovao da zbog par procenata zalazi u sivu zonu. U Nacrtu novog zakona se navodi da se opšti interes u kulturi, između ostalog, ostvaruje i "stimulativnom poreskom i carinskom politikom". Na koji način i u kom obimu će se ova načela realizovati u praksi ostaje otvoreno pitanje.

OTKUP: Državne institucije stimulišu tržište i otkupom umetničkih dela. Danas grad Beograd, epicentar svih tržišnih dešavanja, izdvaja oko 22 miliona dinara godišnje u te svrhe. Sekretarijat za kulturu dva puta godišnje raspisuje konkurs za otkup umetničkih dela iz oblasti likovnih i primenjenih umetnosti. Ponude mogu dostavljati autori koji su državljani Srbije, a članovi su ULUS-a i ULUPUDS-a, kao i umetnici sa akademskim zvanjima. Grad vrši otkup radi popunjavanja zbirki muzejskih ustanova delima savremene produkcije i stimulacije rada umetnika. Ovaj sistem je od ranije poznat kao vid podrške umetnosti. Nekada je sprovođen i u mnogo širem obimu. "Svaka izložba imala je svoju komisiju za otkup, išla je komisija SIZ-a (Samoupravne interesne zajednice) za kulturu, i sa svake samostalne ili grupne izložbe nešto bi se otkupilo. Otkupljivali su i muzeji. Čak je i jedan Jugoexport imao ustanovljenu otkupnu nagradu, kao i druge velike firme", priseća se Biljana Ognjenović. "Sada nešto otkupljuje grad, ali to se dešava periodično", zaključuje ona. Slično mišljenje deli i Dragana Bojić-Nikolić, slikarka: "Sada se u masi imena izabere par radova, dok bi druga

Kurs VREME istraživačkog novinarstva aciric@vreme.com

Svetska praksa

IGOR SALINGER

Posle Drugog svetskog rata globalizovano je svetsko tržište umetnosti, a vodeću ulogu su preuzele SAD. Osim na evropskom, danas je primetan i sve veći razvoj na azijskom tržištu.

Na strukturu današnjeg tržišta umetnina su najviše uticala dva trenda. Jedan je uspon aukcijskih kuća u prethodnih 50 godina. One su se nametnule strateški: ekspertizom, profesionalizmom i delovanjem na globalnom nivou. Najveći centri su Njujork, London i Pariz, a 2005. im se pridružio i Hong Kong.

Drugi važan trend su specijalizovani umetnički sajmovi. Procena je da je 2002. godine potrošena milijarda dolara na svetske umetničke. Većina najznačajnijih je locirana u Evropi: FIAC u Parizu, Frieze Art Fair u Londonu, Art Forum Berlin, sajam u Frankfurtu, Venecijanski Bijenale (od 1893), Arte Fiera u Bolonji, Art Brussels u Belgiji, Art ARCO u Španiji i drugi. U prethodnoj deceniji su ove manifestacije doživele veliku ekspanziju. Na njima se okupljaju galeristi, umetnici, dileri, kuratori, kolekcionari i brojna publika. Nezaobilazni su za svaku galeriju koja razvija internacionalnu strategiju. Vrhunski evropski sajmovi su vrlo zaslužni za konkurentost Evrope na globalnom tržištu, što ilustruju brojni primeri.

U Mastrihtu se od 1988. godine održava TEFAF, sajam umetnosti i antikviteta. Procena je da je 2006. na njemu ostvarena prodaja u vrednosti oko 500 miliona dolara. Privukao je predstavnike iz 110 svetskih muzeja, 218 izlagača, okupio tim od preko 140 internacionalnih eksperata specijalista.

U Londonu je 2003. osnovan sajam savremene umetnosti, Frieze Art Fair. Za kratko vreme je postao jedan od vodećih. Svake godine poseta poraste za 35 odsto, a ove godine je imao 68 hiljada posetilaca. Na ovom sajmu je učestvovala 151 galerija iz 28 zemalja; 2005. obim ostvarene trgovine je procenjivan na oko 33 miliona funti. Frieze Art Fair ima mnogo pristalica, ali i određene kritikovane aspekte. Parada dekadencije i luksuza koja ga prati neke asocira na atmosferu u diskografskoj industriji osamdesetih godina. Eksponiraju se bogataši koji kupuju "više ušima nego očima". Oni su sve uticajniji faktori na tržištu, što zabrinjava ozbiljne galeriste.

IGOR SALINGER

KUPAC I DELO: Madl'Art aukcija

situacija bila da se sa pet samostalnih izložbi od svakog umetnika izabere po jedan rad. Viđenija imena mogu biti skuplja, ali ne i jedina koja se otkupljuju. Trenutna situacija je ipak drugačija, da ne kažem više elitistička." Darijan Mihajlović, sekretar gradskog Sekretarijata za kulturu, ističe da komisije koje grad imenuje da vrše procenu vrednosti dela suštinski na tržištu služe kao reper za formiranje cena. Međutim, svojevrsna je enigma šta su realne cene i ko treba da ih uspostavlja.

CENE: U procesu formiranja cena učestvuju svi angažovani u lancu prodaje koji počinje umetnikom. Diskutabilno je koliko je samovrednovanje realno, naročito ako je obojeno sujetom. Nikolić primećuje da objektivnost uglavnom izostaje kod autora koji ne žive od umetnosti. Galeristi veruju da bi oni, kao stručnjaci, najobjektivnije mogli da formiraju cenu, u odnosu na tržišnu ako ne umetničku vrednost. Na kraju poslednju reč ipak ima kupac. Nikola Kusovac objašnjava jednostavan mehanizam uspostavljanja cena u jednom društvu. "Ono što bi svaki mladi umetnik, sa željom da izađe na tržište, morao da zna to je da ne sme za svoj proizvod da traži nijedan ceo dobar dohodak, odnosno ne više 50.000–60.000 dinara. Govorimo o slici srednjih dimenzija, što je 65x50 cm, za koju on treba da počne sa cenom koja je negde na polovini pomenutog, plus eventualno utrošeni materijal, i tu se cena završava. Onda postoje dobre šanse da se prodaja realizuje. Kada umetnik diplomira, napravi dve do tri dobre izložbe, čuje se za njega, ostvari pozitivne prikaze, može tražiti za svoj rad i ceo dohodak. Kada prođe nekoliko žiriranih izložbi, desetak godina rada, dobije nekoliko aplauza, priznanja, sitnih nagrada, može tražiti od jednog i po do dva dohotka i tako sve postepeno, dok ne postane član Akademije, kada za svoje delo može tražiti i od četiri do pet dohodaka. Izvan ove priče su oni koji medijski i marketinški osvajaju tržište", objašnjava Kusovac. Platežna moć jednog društva ipak ima presudan uticaj. Tu teoriju ilustruje rast cena umetnina u bivšim socijalističkim zemljama poput Rusije, koje su se udesetostručile za relativno kratak vremenski period. Ono što su bile enormne cifre za vreme hiperinflacije kod nas, po današnjim merilima su simbolični iznosi. Mnogi mladi umetnici veruju da su slabije plaćeni od svojih evropskih kolega što je, sa stanovišta platežne moći, diskutabilno. "Ono što je za neke naše umetnike dobra suma", primećuje Kusovac, "njihove kolege na Zapadu doživljavaju kao 'dampigovanje', odnosno 'spuštanje' cena." Popović ističe da se vrednovanje naše umetnosti razlikuje ovde i u inostranstvu, jer mnoge, za nas značajne umetnike Zapad ne >>

Nikola Kusovac

Grad

Gradski Sekretarijat je otkup obavio preko konkursa, uvida u tekuću produkciju i predloga ustanova. Tokom 2006. godine otkupljena su ukupno 94 umetnička dela, i to u prolećnom otkupu 30 dela od 24 autora i u jesenjem 64 dela od 51 autora. Konkursu se odazvalo 338 umetnika, koji su za otkup ponudili 909 umetničkih dela. Za otkupljena umetnička dela izdvojena su sredstva u iznosu od 12.998.524.49 dinara. Sekretarijat je, prema usvojenom programu, finansirao i programski pratio 24 galerijska i izložbena prostora. Nadoknade autorima za pripremu samostalne izložbe iznosile su od 30 hiljada do 100 hiljada dinara.

Kulturno tržište Evrope u brojkama

U novembru 2006. je objavljena studija "The Economy of Culture in Europe". U njoj su izneti brojni podaci koji svedoče u korist značaja kulturnog sektora u ekonomiji Evropske unije.
Obrt ostvaren u 2003. iznosio je 654 milijarde i 288 miliona evra, što je činilo 2,6 odsto doprinosa bruto proizvodu EU-a. Značaj ovog doprinosa je očigledniji ako se uporedi sa sektorom proizvodnje hrane, pića i duvana čiji je udeo bio 1,9 odsto ili doprinosom tekstilne industrije od 0,5 odsto.
Rast u kulturnom i kreativnom sektoru u Evropi je od 1999. do 2003. godine bio za 12,3 odsto viši od opšteg rasta ekonomije.
Najveće učešće kulturnog i kreativnog sektora u bruto domaćem proizvodu 2003. godine je imala Francuska – 3,4 odsto, a odmah za njom su Norveška, Danska, Finska i Velika Britanija.
Najbolji ekonomski učinak su ostvarile i najveće članice EU-a: Velika Britanija, Nemačka Francuska, Italija i Španija. Obrt ostvaren u ovim zemljama obuhvata skoro tri četvrtine ukupne ekonomije kulturnog sektora u Evropi. To nije iznenađujuće, jer učešće pet najvećih ekonomija obuhvata 74 procenta sveukupnog bruto proizvoda EU.
Po ovoj studiji, 2004. godine sektor je zapošljavao 4,714 miliona ljudi, što je činilo 2,5 odsto od ukupnog broja zaposlenih . Tome se može dodati i 1171 miliona ljudi koji su radili u turizmu tesno vezanom za kulturu. Zaposleni imaju u proseku znatno viši nivo kvalifikacija u odnosu na ostale oblasti. U ukupnom broju zaposlenih radilo je 25,7 odsto univerzitetski obrazovanih, dok ih u kulturnom sektoru ima čak 46, 8 odsto. Nemačka je 2004. imala najviše zaposlenih u kulturi – 957 hiljada ljudi. Po zastupljenosti sektora u ukupnom broju zaposlenih vodeća je Holandija sa 4,2 odsto. Slede je Velika Britanija, Finska, Slovenija i Švedska .

prepoznaje kao takve, budući da pripadamo maloj sredini. U tom smislu svejedno nikome ne predstavljamo ozbiljnu pretnju jer se, na stranim tržištima, osim ponekog izuzetka, pojavljujemo vrlo retko i povremeno.

MARKETING I MEDIJI: Osim objektivnih, cenu mogu korigovati i razni subjektivni faktori. Umetnici preuzmu inicijativu, marketinški se nametnu kroz medije i tako "dignu sebi cenu". Obično je reč o malom broju umetnika. Njihova sveprisutnost ne znači da se medijska, tržišna i umetnička pozicija poklapaju. "To je instant kultura, kultura bliska estradi. Ti 'umetnici' ne promovišu svoje delo, već sebe!", smatraju u Remontu. Mediji nose deo odgovornosti kada je u pitanju estradizacija umetnosti time što često daju iskrivljene slike o dešavanjima u kulturi pod izgovorom da zadoljavaju neki pretpostavljeni narodni ukus. Umetnička dela su tema samo kada dođe do neke krađe ili skandala. Izveštavanje sa kulturnih događaja se neretko fokusira na posluženje ili toalete prisutnih zvanica i tako kulturni događaj postaje kulisa za reviju džet-set disciplina, koje su same sebi svrha. Pojedinac se lansira u red izabranih, postaje "ime". Većina ističe negativne strane takvog pristupa, mada se zna da mnoge galerije ne čine mnogo za promociju umetnika. Čekanje kupaca u tišini galerijske hladovine je zastarela, ali i veoma rasprostranjena praksa. Jaka konkurencija dodatno otežava situaciju. Na našoj sceni deluje veliki broj umetnika koje tržište ne može da apsorbuje. Nezainteresovanost publike i slaba posećenost galerijskih prostora podrazumevaju se kao neminovnosti naše "kulturno zapuštene sredine". Međutim, u istoj toj sredini 19. maja prošle godine, organizovana je i manifestacija "Noć muzeja". Uprkos lošem vremenu, tada je zabeleženo 320.000 poseta na 100 lokacija u Srbiji. Zaključak je da publika postoji, ali je treba animirati i privući odgovarajućim pristupom. Biljana Ognjenović smatra da je edukacija publike jedan od ključnih segmenata u obrazovanju zdravog tržišta: "Mi moramo da nađemo put da obrazujemo tržište koje neće birati umetnike koje nudimo, nego će birati kvalitetno umetničko delo. Lako je prodati umetničko delo osobi koja je rasla u okruženju punom umetničkih predmeta, koja ima izgrađen ukus i zna da prepozna kvalitet. Moramo učiti mlade šta je umetnost i likovna kultura. Kada treba da kupe računar, oni vrlo dobro znaju koje su reference za dobar i kvalitetan kompjuter, ali bi morali i da znaju koje su reference za dobru i kvalitetnu grafiku, sliku... Ne moraju svi da budu poznavaoci, ali neko opšte predznanje mora da postoji." Dobro usmeren marketing može biti moćno oruđe širenja ideja i vrednosnih kriterijuma.

Da li će prepuštanje zakonitostima slobodne tržišne utakmice, ako do njega dođe,

OSNIVAČ HAOSA: Borka Božović

DRAGAN KUJUNDŽIĆ

dovesti do negativne komercijalizacije kulture? "Umetnost je odavno komercijalizovana, naročito na razvijenim tržištima, što ne znači da je po automatizmu i manje vredna", smatra Borka Božović i objašnjava: "Naprotiv, danas se u svetu veoma vešto i sa razgrađenim strategijama uspostavljaju cene pojedinih autora i njihovih dela, radova iz raznih epoha i najrazličitijih artefakata. Ako neko delo ima vrednost samo trenutne trendovske mode, ono vrlo brzo nestaje sa tržišta. Dešavaju se ćudljivosti trenutka, ali preživljavaju samo proverene vrednosti." Ni Nenad Nikolić ne vidi opasnost od komercijalizacije, jer veruje da pravi talenat uvek nađe način da se realizuje, bez obzira na žrtve. Po njemu je "stari način razmišljanja" velika prepreka razvoju tržišta. "Čini mi se da ga se mnogi umetnici pomalo i plaše. Kada umetnik žali što nema tržišta, on obično misli 'što ne kupuju *moje* slike'. Ipak bi svi hteli da uživaju neke povlastice, da imaju besplatno zdravstveno, socijalno i ostale beneficije. Bilo je pokušaja da se to preispita, ali s obzirom na to da se radi o oduzimanju privilegija, ti pokušaji su dočekani na nož."

IGOR SALINGER

Mnoga slavna imena nisu za života dobila priznanje niti se obogatila. Kompromisi sa mecenama i naručiocima su se podrazumevali. Podsticanje donatorstva, mecenstva i sponzorstva u kulturi je takođe prepoznato kao opšti interes. Nezavisno od ekonomskih kapaciteta, državi se još uvek namenjuje najveća uloga u tim procesima. Da li će ona iznaći više sredstava kojima može donirati kulturu, ili će kroz stimulativne poreze inicirati one faktore koji imaju sredstava da ulažu, ostaje da se vidi.

Kurs VREME istraživačkog novinarstva aciric@vreme.com

Pojedinačne inicijative, u dobroj tradiciji nekadašnjeg kolekcionarstva i mecenarstva, još nisu oživele u većem obimu. Postoji mali broj entuzijasta, ali nedovoljan da bi se sa kolekcionarima moglo računati kao ozbiljnim faktorom tržišta. Sakupljanje skupih "imena" je hobi koji je malo kome dostupan. Međutim, treba uzeti u obzir da duh pravog kolekcionarsta podrazumeva ulaganje i u današnje anonimuse.

PONUDA I POTRAŽNJA: Kada se ostave po strani zvučne transakcije, potražnja za umetninama otkriva izrazitu slojevitost. Kao i u drugim sferama, svaka roba ima svog kupca. Na pitanje šta se najbolje prodaje, teško je naći istomišljenike. Predmeti primenjene umetnosti još uvek su aktuelni kao pokloni za razne svečane prigode. Kupuju se slike različitih motiva i stilova. Zorica Đermanov, kustos "Singidunuma", tvrdi da je "suvenir nešto što će uvek naći kupca. Mislim na onaj koji prevazilazi tu uobičajenu suvenirsku formu; u raznim tehnikama, uvek Beograd, i to prepoznatljiv deo grada, najčešće pogled sa Ušća na stari grad, da se vidi Saborna crkva, Patrijaršija..."

Poslovno ili turistički, tek sve veći broj stranaca dolazi kod nas. Mnogi od njih odustaju od kupovine umetnina zbog komplikovane carinske procedure. Osnovni problem je vreme potrebno za vađenje neophodnih dozvola.

Ne zna se da li je rešenje i ovog pitanja obuhvaćeno budućom "stimulativnom carinskom politikom". Ako jeste, za očekivati je da će podsticajno uticati na izvoz tekuće umetničke produkcije. Možda će doprineti i razvoju međuregionalne saradnje. U tržišnom kontekstu, ona za sada još uvek ne funkcioniše. Razlog tome nisu samo zakonske regulative balkanskih država, nego i naglašen "patriotski" ukus publike jer "uglavnom Crnogorci kupuju Crnogorce, Hrvati Hrvate i većinom se ulaže u neku lokalnu tradiciju", primećuje Dragana Bojić-Nikolić. "Kod nas je, međutim, suprotno. Mi smo skloniji da potcenjujemo sopstvene vrednosti", kaže ona.

UMETNICI: Položaj umetnika se smatra neizvesnim, budućnost takođe. Teško je predvideti kako će se oni snalaziti u novim okolnostima, ako do njih uopšte dođe. Na tržištu je mnogo otvorenih problema, a rešenja zahtevaju dugoročnu strategiju. Kada bi se naše tržište stabilizovalo, bili bismo prisutniji u svetskim tokovima. Uroš Đurić smatra da se "stranci teško odlučuju na saradnju sa našim umetnicima, jer ovde nije regulisano tržište i jer ne znaju kako da vrednuju ta dela. S druge strane, postoji nekoliko naših umetnika koji su vrlo cenjeni u inostranstvu. To su Ivan Grobanov, Milica Tomić, Raša Teodisijević, Marina Abramović, Milan Milovanović, Biljana Đurđević. Ta imena u Srbiji faktički ne postoje." "Danas tržište nije samo kupoprodaja umetničkih dela već sistem koji obuhvata uspostavljanje vrednosnih kriterijuma i veći broj raznovrsnih delatnosti kao i različite oblike javne prisutnosti direktno i indirektno povezanih sa umetničkom produkcijom", preciziraju u Remontu.

Izvesno je jedino da nemamo problem s talentima. U njima ne oskudevamo. Možda baš zato i ne žurimo sa nalaženjem načina kako da ih najkorisnije upotrebimo. "Umetnost je profesija u kojoj pitanje isplativosti nije presudno. Da je isplativost jedino merilo čovekovog života, verovatno bi se sve svelo na trgovinu i niko ništa ne bi proizvodio", zaključuje Đurić. ×

SNEŽANA JOVOVIĆ, JELENA KARAKAŠ, JASMINA MIJIĆ

Koordinator istraživanja: JASMINA LAZIĆ

SER EDMUND HILARI

Čovek koji

Svet je 11. januara ostao bez još jednog heroja. Čovek koji je osvojio vrh sveta, a svojom skromnošću i velikim srcem i deo čovečanstva, ser Edmund Hilari zauvek je sklopio oči u svom rodnom Novom Zelandu. U julu bi napunio 89 godina

Prošlo je nešto više od 55 godina otkako je Mont Everest izgubio bitku sa čovekom. Nesalomiva, zastrašujuća, smrtonosna, nedodirljiva planina visoka 8849 metara pokorena je 29. maja 1953. godine. Porazili su je jedan tridesettrogodišnji Novozelanđanin i jedan Nepalac, Šerpas. Prvi je bio pčelar, drugi nije znao da rukuje fotoaparatom. Ser Edmund Hilari i njegov kasnije dugogodišnji prijatelj Šerpas, Tenzing Norgaj, ovim su podvigom ušli u istoriju. Od napuštanja kampa do zauzimanja Everesta delilo ih je pet sati uzbrdo. Tačno u 11 sati i 30 minuta ser Hilari je spustio nogu na vrh sveta. Posle njega to je učinio i Tenzing, a Hilari ga je fotografisao. Prvog osvajača nije imao ko da fotografiše. Tenzing je iskopao rupe za hranu, male poklone za bogove. Hilari je potražio tragove Džordža Malorija i Sendi Irvin koji su u planinu otišli pre 30 godina i za koje su neki verovali da su uspeli da dosegnu vrh. Nije ih našao. Posle toga sišli su među obične smrtnike.

Obojica su bili članovi devete britanske ekspedicije na taj vrh koju je predvodio Džon Hant, obojica su postali svetske ikone i obojicu je nagradila kraljica Elizabeta II, čije je krunisanje palo baš negde uoči povratka ekspedicije.

Hilari je između 1956. i 1965. uspeo da savlada još desetak vrhova na Himalajima, a 4. januara 1958. godine dospeo je i do Južnog pola kao vođa novozelandskog dela Britanske Komonvelt transarktičke ekspedicije. Sletevši, zajedno sa astronautom Nilom Armstrongom, malim dvomotornim avionom na Severni pol 1985. godine, postao je prvi čovek koji je stajao na sva tri pola sveta (treći je Mont Everest).

Uzgred, tokom Drugog svetskog rata bio je navigator u Kraljevskom novozelandskom vazduhoplovstvu (RNZAF), a učestvovao je i u neuspešnoj novozelandskoj ekspediciji na Mont Everest 1951. godine.

Zadivljujući podvizi za jednog stidljivog dečaka sa snažnim osećanjem inferiornosti, kako je najčešće opisivao sebe. Taj osećaj inferiornosti imao je i što se sporta tiče, ali i u mnogim drugim situacijama. Prilikom prosidbe, na primer, bio je toliko stidljiv da je buduća tašta osetila potrebu da mu priskoči u pomoć i pregovara u njegovo ime.

Kao mali je bekstvo od teskobe u spoljnom svetu nalazio u knjigama i sanjarenjima o životu ispunjenom pustolovinama. Bilo je, poverio se u jednom intervjuu, faza kada je u mislima bio najbrži revolveraš Divljeg zapada, istraživač na Antarktiku i mnogi drugi zanimljivi i veliki ljudi. U stvarnom životu postao je mnogo više.

Iako su mediji ser Edmundu Hilariju izgradili imidž visokog, impozantnog Novozelanđanina, avanturiste, heroja, on je ostao skroman i sve posmatrao je kao trijumf čitavog planinarskog tima, a ne samo jednog čoveka. Radovalo ga je da ga oslovljavaju sa "ser Ed" i uglavnom se predstavljao kao pčelar. U jednom trenutku će reći: "Ja sam bio samo mladi planinar pun entuzijazma, ali skromnih sposobnosti, voljan da naporno radi i naoružan dvema neophodnim stvarima – maštom i odlučnošću. Bio sam sasvim prosečan, mediji su me transformisali u herojsku figuru. I koliko kod da sam se trudio da taj imidž heroja uništim, nisam

JE OSVOJIO VRH

uspeo. Ali, kako sam naučio s godinama, sve dok zaista ne poverujete u sve te gluposti o sebi, nećete biti mnogo povređeni."

Lepota bajkovitih himalajskih pejzaža, ipak, nije uspela da ga zaslepi. Uočio je i stvarne socijalne probleme stanovnika Nepala. Njegova putovanja u tu malu i siromašnu zemlju i njegovo prijateljstvo sa Tenzingom doprineli su da mnogo učini za nepalski narod i za nepalsku kulturu, pogotovo za etničku grupu Šerpasa.

Zahvaljujući njegovom angažmanu kroz organizaciju Himalajan trast, koju je osnovao 1961. godine, u tom zabačenom delu sveta su izgrađene mnoge škole i bolnice. Insistirao je na tome da ta pomoć nije nametnuta "iz nekih modernih razloga", već da se izašlo u susret realnim potrebama. Bio je počasni predsednik Američke fondacije Himalaja, neprofitne organizacije koja takođe pomaže da se poboljša ekološko i životno stanje u Himalajima. Na neki način, ser Edmund Hilari je svet upoznao sa Nepalom.

Nepalska vlada mu je, prilikom obeležavanja pedesetogodišnjice prvog uspešnog osvajanja Mont Everesta, dodelila počasno državljanstvo na proslavi zlatnog jubileja u glavnom gradu Katmanduu. On je prvi strani državljanin kome je ukazana takva čast.

U Nepal je ostao zaljubljen do kraja. Nepal je bio mesto sa koga je uspeo da dotakne nebo, ali i mesto najveće tragedije Hilarijevog života. Njegova žena Luiza, veliki oslonac u pomaganju Nepalu, i njihova 16-godišnja ćerka Belinda poginule su u avionskoj nesreći na putu za Paphlu.

U svojim memoarima *Pogled sa Vrha* (*View from the Summit*), ser Ed je napisao ponešto i o smrti: "Kada planinar pogine na planini, razumljiva reakcija njegove porodice i prijatelja je da je umro radeći ono u čemu je uživao najviše i da bi trebalo i da počiva u planinama koje je toliko voleo. Pa, ipak, ja nikada nisam imao želju da skončam na dnu neke pukotine od glečera. Već sam bio na toliko njih da imam pravo da se žalim. Ja sam, na neki način, strašljiva osoba i najradije bih sa ovoga sveta otišao što je mirnije moguće." Želja mu se ispunila. Ser Edmund Hilari je umro u bolnici u Oklendu, u prisustvu članova porodice. Čovek velikih podviga i još većeg srca biće sahranjen 22. januara u Oklendu. Tamo gde se i rodio. ×

JASMINA LAZIĆ

Volan, četiri sedišta i četiri mala točka

Prema proceni analitičara, indijski "nano", predstavljen pre nekoliko dana na auto-sajmu u Nju Delhiju, utvrdiće novu donju granicu za cene automobila i prinudiće ostale kompanije da slede primer

KOMPANIJA TATA MOTORS objavila je da joj je cilj da konstruiše vozilo na četiri točka za Indijce koji su do sada mogli da priušte samo dva točka. To novo vozilo bilo bi bezbedna i pristupačna alternativa za milione ljudi koji često prevoze i porodicu i prtljag na motociklima i skuterima, a kompanija je upozorena da će to stvoriti buku i haos na ulicama i emitovati neverovatne količine štetnih gasova. Međutim, Ratan Tata, predsednik najveće automobilske proizvodnje u Indiji (uz mnoštvo ranijih modela, proizvodiće se od polovine 2008. za početak između 250.000 i 500.000 "nano" automobila godišnje), odmah je objasnio da će "nano" minimalno zagađivati životnu sredinu i biti "najčistije" vozilo na indijskim putevima, kao i da će poštovati neophodne bezbednosne standarde.

INSPIRACIJA: Iako je, kako kaže, od trenutka kada je planirano da se "nano" prodaje za 2500 dolara (psiholoških 100.000 rupija, odnosno oko 1700 evra), znatno skočila cena čelika i nekih drugih materijala potrebnih za izradu (pa je čak pre tri godine prekinut projekat), kompanija je istrajala u svojoj nameri. Prema proceni analitičara, "nano", predstavljen pre nekoliko dana na auto-salonu u Nju Delhiju, utvrdiće novu donju granicu za cene automobila i prinudiće ostale kompanije da slede primer. U tih 2500 dolara nisu uračunati porez, marža i eventualna dostava, ali će, čak i kad se svi ovi troškavi dodaju, osnovni model, kompaktan i zaobljen autić, ipak koštati oko dva puta manje od do sada najjeftinijeg automobila na tržištu – 25 godina starog modela "suzukija marutija".

Na napade da će Tata motors morati da žrtvuje kvalitet i bezbednost da bi cenu automobila održao na niskom nivou, Ratan Tata odgovarao je da "nano" "nije auto sa plastičnim zavesama i bez krova – to je pravi auto". Na predstavljanju automobila u Nju Delhiju, on je ispričao šta ga je inspirisalo na ovaj petogodišnji poduhvat: "Otac je vozio skuter, dete je stajalo ispred njega, a iza je sedela supruga i držala bebu. To me je navelo da se zapitam da li se može napraviti sigurno, dostupno vozilo za takvu porodicu koja će ga voziti u bilo kakvim vremenskim prilikama." I zaista, indijska automobilska industrija je 11. po veličini u svetu sa godišnjom proizvodnjom od oko dva miliona komada, i jedna je od najbrže rastućih. Ipak, samo osam Indijaca od 1000 ima automobil, ali je zato u 2007. godini u ovoj zemlji prodato oko sedam miliona motocikala i skutera.

KOLIKO PARA...: "Nano" sa 33 konjske snage, evro 4 motorom od 625 kubika i četvora vrata, "u koji će moći da sednu najmanje četiri osobe", dužine je 3,1 metar (Zastavin "jugo" je oko 3,5 metara). U poređenju sa najbližim rivalom, "marutijem", ima 21 odsto više unutrašnjeg prostora, a za oko osam procenata je manji.

Motor mu je smešten pozadi, nema radio, automatski menjač (već je četvorostepeni ručni), servo, automatsko otvaranje i zatvaranje prozora, kao ni klimu, a ima samo jedan brisač i dva pojasa. Takođe, nema merač obrtaja, poželjno je da se kreće brzinom do 72 kilometra na sat kako bi imao duži vek trajanja, a maksimalna brzina automobila je 105 kilometara na sat. U rezervoar može da stane 30

REUTERS

Indijska posla u Srbiji i šire

Jesenas, kada je za decembar najavljivan tender za prodaju Zastava automobila, ministar ekonomije Mlađan Dinkić pominjao je Tata motors kao jednu od pet kompanija zainteresovanih za kupovinu (u igri su navodno i Ford, Dženeral motors, Fijat i "neke kineske kompanije"). U isto vreme indijske novine pisale su kako su Tata motors i Fijat glavni kandidati za kupovinu srpske fabrike automobila, kao i da u najvećoj indijskoj auto-kompaniji nisu bili voljni da potvrde bilo kakve spekulacije o eventualnom preuzimanju Zastave. Izvori indijskog "Ekonomik tajmsa" objašnjavaju da je Tata motors zainteresovan za kragujevačku fabriku jer želi da nekadašnjeg giganta iskoristi kao početnu bazu za širenje na automobilsko tržište istočne Evrope. U tekstu se navodi

litara, a troši 4,5 litara benzina na 100 kilometara u gradu i 3,8 litara na otvorenom putu. Ubrzanje do 70 kilometara na čas postiže za 14 sekundi. Gume su prečnika 12 inča.

I pored ovako skromnih performansi i karakteristika, analitičari "nano" proglašavaju "pobednikom", kažu da " obećava i izgleda fantastično", mnogo bolje nego što su očekivali, s obzirom na to da je čitava automobilska industrija vrlo pažljivo pratila ovu priču godinama i pokušavala da sazna bilo kakav detalj, dok je Tata motors "nano" vešto krio.

Za sada, "nano" će se prodavati samo u Indiji, ali u Tata motorsu se nadaju da će jednog dana (pominje se period od dve godine) početi i da ga izvoze. U kompaniji kažu i da uskoro planiraju širenje na Evropu, ali ne sa ovim modelom. ×

MARIJA VIDIĆ

da je indijska kompanija dugo tražila povoljnu priliku da se proširi na druge kontinente, pa su već izabrane slične baze u Južnoj Americi, južnoj i jugoistočnoj Aziji, Rusiji, Africi i na Bliskom istoku.

Tata motors je nedavno dostavio najpovoljniju ponudu za preuzimanje britanskih firmi Jaguar i Land rover, koje prodaje američki Ford. Pregovori dve kompanije su u toku, a analitičari procenjuju da će Indijci izdvojiti oko dve milijarde dolara. Sindikalni predstavnici radnika u Jaguaru i Land roveru u Britaniji već su podržali udruživanje sa Tatom, u nadi da bi takav ugovor obezbedio Fordu lakši pristup indijskom tržištu automobila, koje beleži visoke stope rasta.

Tata motors sa 22.000 zaposlenih je 21. po veličini proizvođač automobila u svetu. Kompanija je smeštena u Bombaju, a ima fabrike u još četiri grada. Osnovana je 1945. pod imenom TELCO (Tata Engineering and Locomotive Company) i sve do 1954. proizvodila je lokomotive. Od tada pravi i kamione, a izrada automobila započela je pre deset godina modelom "indika". U poslovnoj 2006–2007. godini indijska firma je ostvarila prihod od 7,2 milijarde dolara, a očekivanja za naredne godine su mnogo veća pošto je lansiran majušni "nano". U Indiji, gde sarađuje sa Fijatom i još nekoliko svetskih proizvođača automobila, lider je u prodaji komercijalnih vozila, drugi u prodaji putničkih vozila, a peti po veličini proizvođač kamiona u svetu. Njihovi automobili, autobusi i kamioni prodaju se u nekoliko evropskih zemalja, u Africi, u jugoistočnoj Aziji i Južnoj Americi.

IZBORI BEZ CILJNIH GRUPA

Gde je put, a gde stranputica VREME 888

Pretendente na mesto šefa države, prema očekivanjima i ciljevima kandidature, možemo podeliti u tri grupe. U prvoj su Tadić Predsednik i Nikolić Svim Srcem jer će definitivno jedan od njih u narednim godinama biti poglavar Srbije, sa Kosovom ili bez njega. U drugoj grupi su Ilić, Jovanović i Pastor zato što bi solidnim procentom stekli ucenjivački potencijal pred drugi izborni krug, s tim što bi Velja Nacionale mogao da ucenjuje obojicu "ozbiljnih kandidata", a Čeda Zakon i Ištvan Kandidat Mađara&Rumuna&Egipćana samo Tadića, pošto su od Nikolića predaleko na političkom kontinuumu. Najzad u trećem šeširu su kandidati koji će moći da računaju samo na glasove većeg dela šire rodbine: Traktorista, Bogoljubova žena i Anonimus iz Naisusa. Mrkonja Obnovitelj je negde između drugog i trećeg šešira zato što mu biračko telo odumire, a i nema koga da ucenjuje.

Karakteristično za ovu kampanju jeste širenje ciljnih grupa, odnosno njihovo nestajanje. Po čemu se ovih devetoro razlikuju znamo od ranije, ali da je neko bio na pustom ostrvu 20 godina, i baš stigao za Novu godinu u Majku Srbiju, ne bi primetio razlike u porukama i obećanjima kandidata.

Tadić od ranije nudi i jare i pare, to jest i Kosovo i Evropu. Pored toga, predsednik telefonom razgovara sa građanima, ostavlja im poruke na sajtu, obećava da će u Specijalnoj jedinici raditi sklekove, drugim rečima: približava se prosečnom biraču. Radikali već znaju da dobar deo proseka gleda Grand šou i sluša Mariju Šerifović, ali je Toma, ne odričući se ni onih sa boljim muzičkim ukusom, ispričao kako je odrastao uz kvalitetan gitarski zvuk. Iskusni političar je sa radikalske prešao na DSS-ovsku retoriku, te sada Evropa nije "zlotvor" nego potencijalni prijatelj, može i integracija u Evropsku uniju, ali samo ako nam ista ne dira u "kolevku".

Velja je, kada je u pitanju linija Kosovo – EU, potpuno saglasan sa Tomom, a inače tvrdi da će biti domaćin-predsednik (priznajem, nemam pojma šta to znači). Čeda je dovoljno bistar da ukapira da čisto liberalnom retorikom, kojoj se priklanjaju samo studenti, nikada u životu neće postati predsednik, premijer, pa čak ni ministar nečega, te je u govore ubacio i delić narodnjačke retorike koji podrazumeva brigu za kosovske Srbe. Ni Pastor se nije zadržao na Mađarima, već je dobio podršku drugih manjina koje su našle svoju računicu. Sada on već traži za sever severne srpske pokrajine autonomiju koju je Beograd nudio Albancima u južnoj srpskoj pokrajini.

Za Mrkonjića će glasati samo oni koji su u starom režimu sedeli u foteljama i oni koji, kao moj deda, toliko vole Tita da će doživotno glasati Socijaliste jer se, jedini na političkoj sceni, ne odriču komunizma.

Preostala tri kandidata znaju da u neravnopravnu trku ne mogu ako papagajski ponavljaju ono što pričaju jači takmaci i ovo troje su, zapravo, jedini koji "pucaju" na jasne, relativno uske, ciljne grupe. Milanka Karić na žene, koje su "srce porodice", što je pomalo ironično kada se zna da je Bogoljub, još dok je imao brkove, insistirao na patrijarhatu. Rističević "gađa" seljake, u stvari onaj deo njih koji veruje da selo može da se preporodi za šest meseci. Uz to, kandidat dve seljačke stranke jedini je koji otvoreno zagovara slanje vojske na Kosovo i pokušava da se identifikuje sa carom Lazarom. Zalutali Jugoslav se koprca sloganom "snaga juga", a pri tom ostaje nejasno da li hoće da animira stanovnike južnih krajeva Srbije ili ljubitelje modela Zastavinog automobila.

Trend nedostatka ciljnih grupa biće još izraženiji u drugom krugu maratona. Deluje realno da će pobediti onaj ko privuče više neodlučnih, neostrašćenih i poluzainteresovanih. Takvi su do sada bili bliži Tadiću, ali simpatije je teže zadržati nego zadobiti. U mrtvoj trci može presuditi podrška drugih stranaka koje će se opet voditi nekim svojim sitnim ciljevima. Ne bih da zvučim fatalistički, ali moguće je da će se u toj suludoj igri procentima, demagogijom i parcijalnim interesima prelomiti naša sudbina. Bezvizna Evropa je, ipak, svetlosnu godinu daleko od ruske gubernije.

Nemanja Rujević, elektronskom poštom

ČAST SRBIJI

Strast bez ostrašćenosti VREME 888

Ispovest Sonje Liht govori da u ovoj zemlji ima osoba kod kojih postoji saglasnost između mišljenja, govora i delanja. Ova žena svojim ukupnim angažmanom čini čast Srbiji.

Čestitam i potezu redakcije časopisa "Vreme", kao i gospođi Sonji Liht na izboru za ličnost 2007. godine.

Branko Ljuboja, elektronskom poštom

KUD SVI, TU I MALI MUJO

Politika samoizolacije... VREME 888

Slično kao i u slučaju čitave bivše sovjetske Istočne Evrope, zagovornici jevropejske Srbije ulazak iste u Jevropu uzimaju kao imperativ kome nema alternative a svi jevroskeptičari se *ad hoc* proglašavaju kao ruski petokolona-

ši koji hoće da Srbiju vrate u mračni srednji vek. Jevrointegracionistička logika je jednostavna: "kud svi tu i mali Mujo!" Ipak, nisu svi Jevropljani u briselskom visokom društvu. Štaviše, tamo nisu oni koji su upravo najbogatiji i najprosperitetniji kao Norveška, Švajcarska, Monte Karlo i Island. Evropska unija tako ostaje klub drugorazrednih Jevropljana. Jevrointegracionalisti nas plaše "ostrvskom Srbijom", izolovanom i ostavljenom samoj sebi. Moglo bi se reći da je upravo u Srbiji kao ostrvu van EU-a prava šansa za pravljenje pravih poslova i dobre zarade. Naime, uzmimo primere Lihtenštajna, Andore ili San Marina. Sve ove državice su okružene EU-om, nisu bogate prirodnim potencijalima kao Norveška (nafta) ili Island (riba), ali sve tri žive upravo od toga što nisu u EU a jesu okružene briselskim klubom. Jednostavno, sve tri su svoja ostrva pretvorile u *duty free shopove* od kojih odlično žive. Sve što je u EU zabranjeno tamo je dozvoljeno. I nikome od njih ne pada na pamet da taj svoj ostrvski raj utopi u jevropsko more jer su shvatili da se tržišna ekonomija zasniva na principu ponude i potražnje. Dakle ponudi Muji i ostalima ono što im se uskraćuje a oni će sigurno doći na tvoje ostrvo da potroše svoj novac zarađen u Jevropi. I Jevropa sita i ostrva na broju.

docent dr Vladislav B. Sotirović, istoričar i filolog, Univerzitet u Viljnusu, Litvanija

LJUDSKI ŽIVOT

Politika samoizolacije... VREME 888

Kakva je razlika između prodaje onima ili ovima, vašima ili našima? Kada se nešto prodaje postoji samo cena i interes, a naknadna pamet mnogo ne pomaže. Sve što je jeftino, na kraju bude skupo i obrnuto. Zar iko normalan misli da Rusi "ljube" za džabe? Nema u interesu brata i prijatelja. Sto puta smo se uverili do sada, ali mi i dalje ništa nismo naučili iz istorije. Od tolike siline Koštunićinog "patriotizma" čoveku dođe da zamrzi sam sebe i svoje bližnje i svoju domovinu. Ne diktiramo mi pravila igre, već drugi, ma kako se oni zvali i odakle dolazili. I mene lično ne zanima ko će šta da kupi, već kakve ćemo koristi od toga imati. Nikada nisam bila u Rusiji i nemam naročitu želju da idem tamo, daleko je i hladno je. Ne zanimaju me ni njihovi naftovodi, ni gasovodi, niti pravci kuda će da se šire. Mene zanima moja Srbija i život u njoj, svakodnevni, građanski, ljudski. A prijatelji dođu na red posle posla, ručka, kupovine i odmora. Njih biramo sami po ličnom nahođenju i kada imamo vremena. Svi su mi dragi, ali ja se ne zaklinjem ni u jednog. Ne nalaze se baš lako kada su neophodni, ne satiru se da pomognu, ne zanimaju ih problemi. Ne delimo ništa osim malo slobodnog vremena, a i to je ponekad suviše.

Staša Milović, elektronskom poštom

SRBIJA I KOŠARKA

Spasilac bez čarobnog štapića VREME 888

Tvrdnja da je Srbija bila svetski i evropski prvak u košarci je pogrešna i tendenciozna, ma kako se nekom činila prirodnom. Budimo realni i priznajmo da reprezentacija Srbije postoji otprilike dve godine i da do sada nije imala nikakav uspeh. Prema tome, nikakve kvalifikacije ne bi smele da joj budu ponižavajuće.

Borivoj Maras, elektronskom poštom

ISPRAVKA

U tekstu pod nazivom "Naš prvi milion", objavljenom u rubrici "Međuvreme" u broju 888, zbog tehničke greške autora netačno je prenet podatak JP Srbija šume da Srbija ima drvnu zalihu od 101,6 miliona kubnih metara po hektaru. Tačno je da drvna zaliha u šumama Srbije iznosi 101,6 kubnih metara po hektaru. Na ovom mestu milion je bio suvišan. Izvinjavamo se čitaocima.

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2006	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2006. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
Filip Švarm: knjiga i DVD Jedinica	790 din	29 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	17 USD
Dragan Todorović: Živela naša Srbija	500 din	14 USD
Boris Varga: Putinova Baršunasta gerila	480 din	13.75 USD

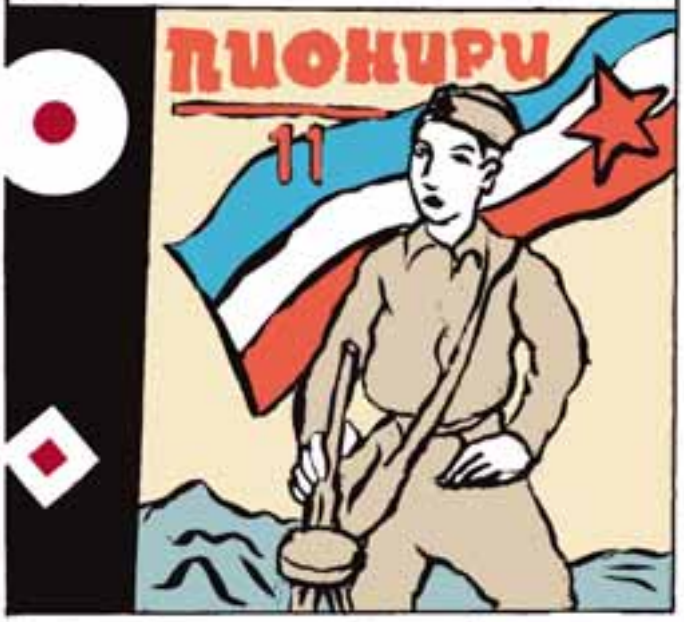
U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

MOJA NAJVEĆA RADOST

ALEKSANDAR ZOGRAF.

"PIONIRI" JE NAZIV DEČIJEG LISTA KOJI SE POJAVIO U BEOGRADU 1944. GODINE, DOK SU JOŠ UVEK TRAJALE BORBE ZA OSLOBOĐENJE ZEMLJE. UPRKOS OČIGLEDNOJ IDEOLOŠKOJ OSTRAŠĆENOSTI, KOJA JE PONEKAD POPRIMALA KOMIČNE RAZMERE, BIO JE TO DOBAR LIST, U KOJEM SU SARAĐIVALI KASNIJE POZNATI UMETNICI I PISCI, A UREDNIK BIO ZNAČAJNI KNJIŽEVNIK **BRANKO ĆOPIĆ**...

MEĐU NAJZANIMLJIVIJIM PRILOZIMA, MEĐUTIM, BILI SU ONI KOJE SU KREIRALA DECA. ZAPIS JEDNOG DEČAKA – "**MOJA NAJVEĆA RADOST**" – JE ILUSTROVAN CRTEŽOM DRUGOG DEČAKA...

"TOG DANA SAM VIDEO I DRUGA TITA. KADA JE DRUG TITO UŠAO U SALU NARODNOG POZORIŠTA VOJNICI I CIVILI POČELI SU DA PLJESKAJU I DA VIČU: "ŽIVEO DRUG TITO"!

"KADA SAM GA VIDEO, HTEO SAM DA SKOČIM SA TREĆE GALERIJE OD RADOSTI. BIO SAM TOLIKO RADOSTAN, JER SAM MISLIO DA SAM VIDEO **BOGA**. MISLIO SAM DA JE DRUG TITO BOG".

"A I UMETNICI RUSKI SU SJAJNO PEVALI I IGRALI".

San

Sve dok jedne noći nisam usnila kako bosonoga krčim put kroz gomilu onoga što se na ovome mestu ne pominje, verovala sam mudrom svetu koji je snovima posvetio knjige, naučne radove i živote. Verovala sam kako oblik, boja, scenario onoga o čemu se sniva otkriva sve ono što sami od sebe krijemo. Čitala sam ta pametna tumačenja, tek probuđena beležila, pa izvlačila zaključke. I tako godinama.

SXC

Sve dok, dakle, nisam usnila kako kročim kroz tu gomilu. Nije najgore bilo to što sam kroz san bosonoga prošla i što mi se, prirodno, gadio dodir toga po čemu hodam. Nije najgore bilo ni to što je do neba smrdelo u tom snu. Ne.

Najgore je bilo to što se smrad iz sna preselio u javu. Ceo dan mi je smrdelo. Hodala sam po asfaltu, ali isto mi je bilo kao da hodam po onome po čemu sam gacala čitavu noć. Ne znam kako je kad se čovek spusti u kanalizaciju, ali i danas verujem da je ono što tamo ima da se udahne cvetna livada naspram onoga što ni kriva ni dužna tada preživeh.

I baš kao što u životu mnogo onoga u šta verujemo završi u onome što se ovde ne pominje, tako se i moje filozofsko poimanje snova završilo tim smradom. Jer, o smradu u pametnim knjigama ni slovca ne beše. Baš kao ni o mogućnosti da se dotični smrad, kroz neki sporedni prolaz, ne išunja iz snova i završi u životu.

Umesto pametnih knjiga, tada sam se bacila na bapske priče. To je ono kad, kao, sanjaš iglu, pa ti stare žene ili sanovnici kažu: ako sanjaš da si našla iglu, loše vesti; ako sanjaš da si izgubila iglu, rastanak s dragom osobom; ako sanjaš da udevaš konac u iglu, doći ćeš u neprilike; ako si se u snu ubola, savest ti je nemirna... Baš kao i u ranim tinejdžerskim danima, kad sam verovala mudrom svetu, i sada sam imala obilje materijala za izučavanje.

Pre svega, pokazalo se da ono po čemu sam gacala i što mi je donelo takoreći katarzu, znači da neću znati šta ću od sreće, uspeha i para – kao, ako sanjaš nešto loše, to je u stvari dobro. I obrnuto – kad sanjaš nešto dobro, beži koliko te noge nose. Obilje materijala za tumačenje pružala je i mama sa svojim crnim snovima: kad god bi žena usnila svog pokojnog oca, neko bi u familiji umro ili se teško razboleo; kad god bi sanjala majku, spremalo se neko manje zlo. Pošto se to tako godinama događalo, sva putovanja, svi veći poduhvati, sve bitnije porodične odluke, zapravo su zavisile od toga ko joj je po snovima prošetao prethodne noći.

U svakom slučaju, bilo je to jedno jako zabavno doba. Prosto sam jedva čekala da se probudim kako bih videla šta mi se sprema. Naravno, znala sam da sve to veze sa životom nema, ali bilo je prijatno nadati se nečem lepom ili živeti u ubeđenju da me eventualne nevolje neće zateći nespremnu. I baš kad sam se opustila i već počela silno da uživam, usnih da ulazim u poslastičarnicu svog detinjstva, svu prekrivenu belim čaršavima i sa jednim prekrasnim limunom na pultu za sladoled. Posle konsultacija sa "stručnom" literaturom, ne beše nikog srećnijeg od mene: dupla sreća, što zbog silne bele boje, što zbog onog limuna. Međutim, baš u to vreme krenuše nezapamćeni maleri i nevolje.

Smrad do neba. I sve što uz njega ide.

Ipak, ne odustah od snova i pokušaja da shvatim šta oni znače. U nedostatku bilo čega drugog, bacila sam se na nadrealiste. Snovi kao takvi. Snovi kao inspiracija. Snovi kao slike. Salvador i ostala bratija. Za divno čudo, tu se nisam razočarala. Bar ne previše. Sad, naime, nije bilo pogrešnih tumačenja ili pokušaja shvatanja, ali bilo je pitanja o kvalitetu sopstvenih snova. Dok su nadrealisti sanjali magične boje, rastopljene predmete, krilate konje i sebe međ' oblacima, moji snovi uglavnom su bili bazirani na svakodnevnim scenama: autobusima, ulicama, ljudima koje znam, u formi u kojoj ih znam. Čak i kad bi se pojavilo nešto vanserijsko, to nekako nije bilo na visini: ja kako naga idem posred Terazija, a vaskoliko građanstvo me bije; ja zalepljena za stolicu, a nigde pomoći; moj zubar koji me zove, kuka i plače da dođem; komšinica koju jedva poznajem, a koja me moli da krenem za Australiju da njenoj sestri odnesem nekakvu šerpu. Ukratko, ništa vredno pomena, a kamoli značajnog mesta u istoriji umetnosti. Ćorak. I večno pitanje o tome koliko zaista vredi neko ko sanja šerpe i slične gluposti.

Vremenom, a kažu mi da to tako s godinama ide, sanjam sve manje. Legneš u krevet, zaspiš, probudiš se, i kraj. Ili, što se takođe sve češće događa, legneš i satima se mučiš da zaspiš. Kad konačno zaspiš, ništa od snova. Ne pamtiš ih.

Ipak, to je zapravo i najbolje. Pošto su već tako retki kakvi jesi, snovi sami po sebi, bez ikakvih tumačenja, vremenom nekako dobijaju na značaju.

Ako sanjaš nešto lepo, super. Lepo ti je čitav dan.

S druge strane, ako sanjaš nešto jezivo, još bolje. Probudiš se od sreće što je sve to samo san i što je realnost, kakva god bila, ipak bolja.

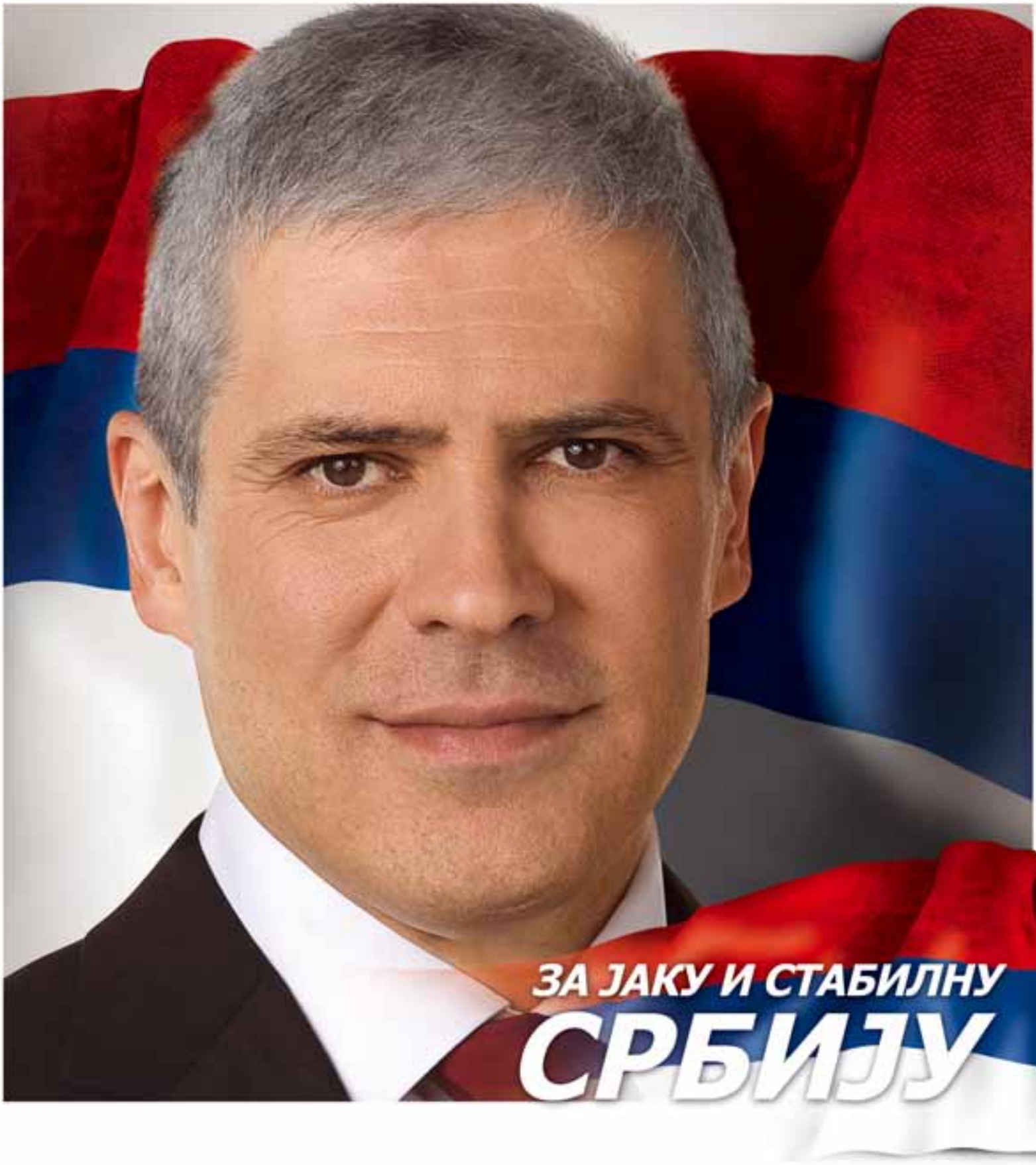
Pitanja šta sve to zapravo znači odavno više ne postavljam. Ne verujem mudrim ljudima, ne verujem bapskim pričama, nadrealiste više ne uzimam ozbiljno kao nekad.

Tako je valjda i sa snovima koje sanjamo otvorenih očiju. Sve dok se pitaš zašto želiš baš to što želiš, tako kako želiš, kidaš živce pokušavajući da protumačiš nešto za šta tumačenja nema i gubiš vreme pokušavajući da razumeš nešto što se jedva razumeti može.

Zato, valjalo bi samo sanjati. I ništa više.

A ukoliko se čovek ipak zatekne u gomili g..., uvek može da zapuši nos i hrabro zakorači u to što su mu život i snovi pripremili. ×

TAMARA SKROZZA

ПОЗИВНИ ЦЕНТАР
0800 333 003
www.boristadic.org

Борис Тадић
ПРЕДСЕДНИК
3

KINEZI SU NAJMNOGOLJUDNIJA NACIJA NA SVETU, A JAPANCI NAJVREDNIJA. DA LI IH RAZLIKUJETE?

Kina ili Japan?

Letite Austrianom na Daleki Istok i videćete da je razlika velika.
Uživaćete u beskrajnoj udobnosti, najukusnijoj hrani, najsvežijoj kafi
i najtoplijoj ljubaznosti i brzo shvatiti da je Daleki Istok za Vas blizu.

Letite sa nama preko Beča, najkomfornijeg evropskog aerodroma za brz transfer putnika.
Informacije i rezervacije - Terazije 3/3, 11000 Beograd, ✆ +381 11 3248077,
www.austrian.com, ili u vašoj turističkoj agenciji.
Earn miles with Miles&More.

Proverite koliko znate o Dalekom Istoku u našem on-line kvizu
i osvojite vaučer za šolju čaja koju je Kuća Čaja spremila za Vas.

VIE Vienna International Airport
Open For New Horizons.

Austrian
We fly for your smile.

A STAR ALLIANCE MEMBER

www.austrian.com

TURISTIČKI
KREDITI
U IZNOSU DO
1.000.000 din

Lepše je kad novac nije problem.

Kontakt centar: 0700 800 900
www.kombank.com

KOMERCIJALNA BANKA
Sa nama je lakše

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec